

teológia

A TARTALOMBÓL

8

KARL RAHNER

A teológia napjainkban

A PLEBÁNIA ÉS A MEGÚJULÓ LELKIPÁSZTORKODÁS

Plébániák 2000-ben — A plébánia mint missziós közösség — A lelkipásztor: sebekkel borított orvos — Az egyházközségek új szervezeti szabályzata (interjú Póka György püspökkel) — Helyi közösség, helyi egyház — Az eltávolodók problémája — Jézus példája és a lelkipásztor — Célcsoportok a plébánia életében — Az első magyar bázisközösség — 25 év az apostolkodásban — Világiak a lelkipásztorkodásban — „Lelki-tükör” plébánosoknak — Az egyházközség: egyházcsalád — Egy fővárosi plébánia lelkipásztori feladatai — A szeretetszolgálatról.

Bozóky Éva — Csanád Béla — Cselényi István Gábor — Gál Ferenc — Gyulay Endre — Hetény János — Kara Zsuzsanna — Kerekes Károly — Szabó Géza — Széll Margit — Tomka Ferenc — Udvardy Frigyes — Rolf Zerfass írása.

XVIII. évf. 1984. I. sz.

Teológia

NEGYEDÉVI FOLYÓIRAT

XVIII. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

1984. MÁRCIUS

TANULMÁNYOK

KARL RAHNER: A teológia napjainkban – – – – –	3
CSANÁD BÉLA: Plébániák 2000-ben – – – – –	8
TOMKA FERENC: Plébánia – misszióközösség (A zsinat és az új kódex a plébániai lelkipásztorkodás megújulásáról) – –	12
ZERFASS, ROLF: A lelkipásztor mint sebekkel borított orvos – – – –	18

A TEOLÓGIA BESZÉLGETÉSE PÓKA GYÖRGY PÜSPOKKEL

Szervezeti Szabályzat az egyházközségeink jövőjéért (<i>Széll Margit</i>) – –	24
---	----

KÖRKÉP

Helyi közösség – helyi egyház (<i>Gál Ferenc</i>) – – – – –	31
Az eltávolodókra tekintő lelkipásztorkodás (<i>Széll Margit</i>) – – – –	34
Ahogy Jézus tette – Lelkipásztori megújulás bibliás szemmel (<i>Kerekes Károly</i>) – – – – –	38
Célcsoportok kialakítása a plébánia életében (<i>Cselényi István Gábor</i>)	41
Az első magyar bázisközösség? (<i>Hetény János</i>) – – – – –	46

TEOLÓGIAI-LELKIPÁSZTORI KÉRDÉSEK

„Itt vagyok, engem küldj!” (Iz 6,8) (Gondolatok 25 évi egyházi szolgálat-tal kapcsolatban) (<i>Kara Zsuzsanna</i>) – – – – –	49
Világiak a lelkipásztorkodásban (<i>D.L.</i>) – – – – –	52
„Lelkitükör” plébánosoknak (<i>Gyulay Endre</i>) – – – – –	55
Egyházközség – egyházcsalád (<i>Udvardy Frigyes</i>) – – – – –	59
Egy fővárosi plébánia lelkipásztori feladatai (<i>Szabó Géza</i>) – – – –	61
Szeretetszolgálat – idő és közösség dimenzióiban (<i>Bozóky Éva</i>) – – –	63

TEOLÓGIA

NEGYEDÉVI FOLYÓIRAT

XVIII. ÉVFOLYAM

1984

Felelős szerkesztő: dr. Szennay András
Főmunkatárs: dr. Gál Ferenc
Felelős kiadó: Magyar Ferenc

TANULMÁNYOK

BELON GELLÉRT: A szolgálat Jézus szemléletében	4./2*
BODA LÁSZLÓ: Szolgálatot vállalni a szeretetben	4./10
BOLBERITZ PÁL: Ósi kérdések és válaszok	3./5
CSANÁD BÉLA: Plébániák 2000-ben	1./8
CSEH-SZOMBATHY LÁSZLÓ: A család aktuális problémái	2./6
GÁL FERENC: A hit és az élet célja	3./20
GÁL FERENC: Szolgálat és szabadság	4./6
KORZENSZKY RICHÁRD: Család és ifjúság	2./11
MAGYAR FERENC: Az egyház a családban	2./3
RAHNER, KARL: A teológia napjainkban	1./3
SULYOK ELEMÉR: Találkozás és elfogadás	3./2
SZABÓ FERENC: Istenismeret és istenhit — istentagadás	3./8
SZENNAY ANDRÁS: Testvéri szeretet — testvéri szolgálat	4./18
SZÉLL MARGIT: Tanúságunk Jézus szeretetéről	4./14
TARNAY BRÜNÓ: Szexualitás és érosz keresztény értelme	3./14
TOMKA FERENC: Plébánia — missziós közösség (A zsinat és az új Kódex a plébániai lelkipásztorkodás megújulásáról)	1./12
TOMKA MIKLÓS: Család és vallásosság (Megjegyzések szociológiai vizsgálatok alapján)	2./16
ZERFASS, ROLF: A lelkipásztor mint sebekkel borított orvos	1./18

A TEOLÓGIA BESZÉLGETÉSE

FEKETE GYULA ÍRÓ SZOCIOGRÁFUSSAL, A MAGYAR ÍRÓK SZÖVETSÉGE ALELNÖKÉVEL: Mi történt azóta? ... (Változások a család körül 1980 óta) (Széll Margit)	2./20
DR. ANTON GOTS ATYÁVAL A BETEGPÁSZTORÁCIÓ EGYHÁZMEGYEI FELELŐS VEZETŐJÉVEL (AUSZTRIA): A felebaráti szeretet új iskolája (S. Huszár Éva)	4./25
PÓKA GYÖRGY PÜSPÖKKEL: Szervezeti szabályzat az egyházközségeink jövőjéért (Széll Margit)	1./24

TÁVLATOK

Szeretjük-e gyermekeinket? (Széll Margit)	2./26
---	-------

KÖRKÉP

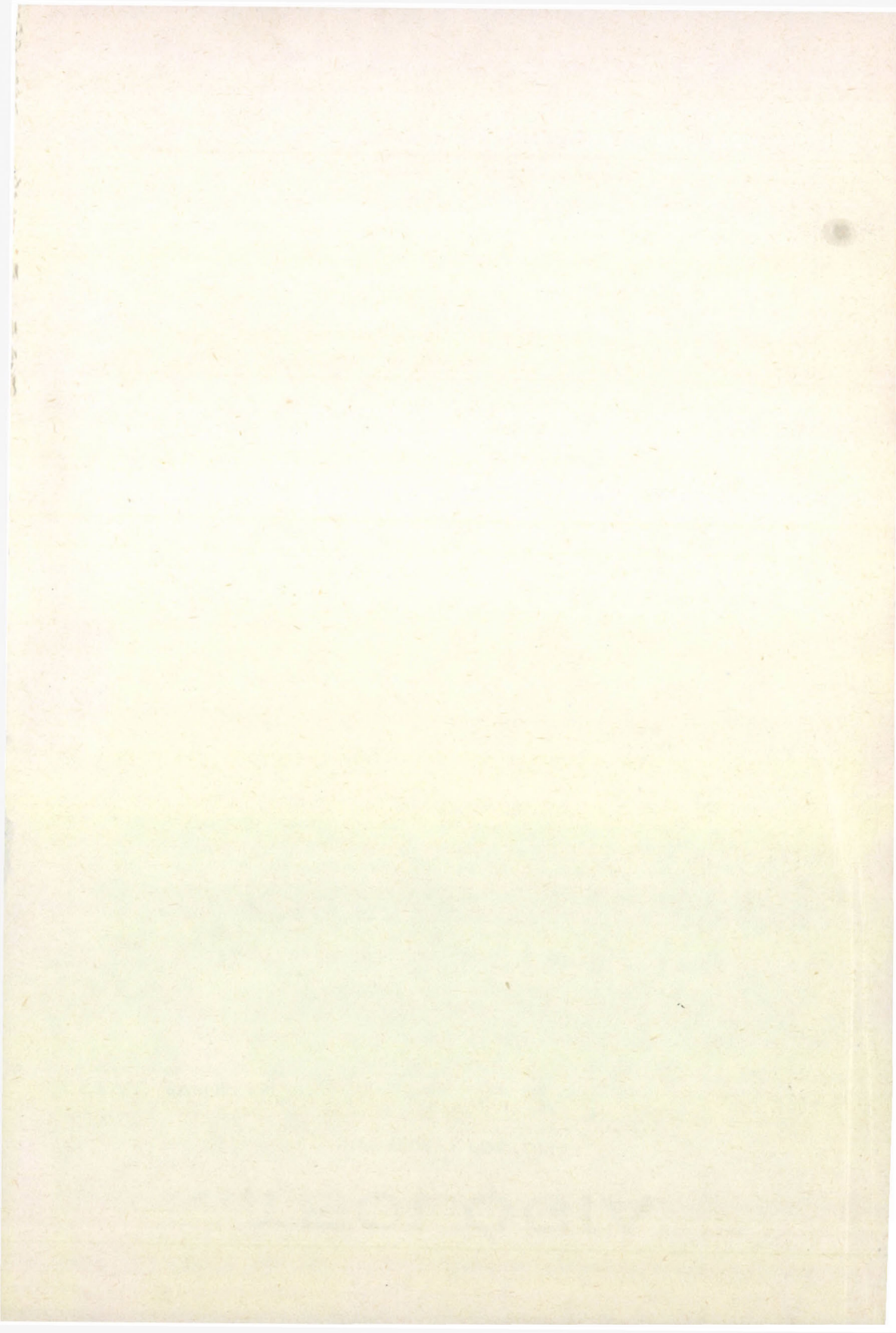
A személyi kibontakozás mint életcél (Boda László)	3./30
Az irgalom követői (A nők egyházi szolgálata az első századokban) (Bozókó Éva)	4./33

*A jelzés értelme: pl. 4./2 = 1984. 4. szám 2. oldal

Célcsoportok kialakítása a plébánia életében (Cselényi István Gábor) .	1./41
Párbeszéd az élet értelméről (Cselényi István Gábor)	3./45
Fiatalok szeretetszolgálatára (Diószegi László)	4./37
Engedelmesség és szabadság az egyházban az új Codex szerint (Erdő Péter)	2./34
Életem problémája vagy titka (Fila Béla)	3./34
Helyi közösség — helyi egyház (Gál Ferenc)	1./31
A család méltósága az Ószövetségben (Gyürki László)	2./38
Az első magyar bázisközösség? (Hetény János)	1./46
Sarlósboldogasszony ünnepének magyar hagyományai (Hetény János) .	2./45
A Königsbergi Töredék karácsonya (Hetény János)	4./47
Menedék az üldözötteknek (Hetényi Varga Károly)	4./29
Boldogok országa (részletek) (Horváth Sándor)	3./27
Horváth Sándor, a szintézis tudósa (Hosszú Lajos)	3./24
A szeretet és hűség jele (S. Huszár Éva)	2./31
Ahogy Jézus tette — Lelkipásztori megújulás bibliás szemmel (Kerekes Károly)	1./38
Szolgálatra kész öregek (Pala Éva)	4./39
Házasság és család az Újszövetségben (Schmatovich János)	2./42
A példaadás szolgálata (Seprődi Éva)	4./44
Az eltávolodókra tekintő lelkipásztorkodás (Széll Margit)	1./34
Sorsunk és vágyaink beteljesítője (Széll Margit)	3./38
Dr. Molnár Béla: Célokról, értékekről, együttműködésről (Széll Margit)	3./42

TEOLÓGIAI-LELKIPÁSZTORI KÉRDÉSEK

Családpasztoráció — egy világi szemével (B. G.)	2./62
Szeretetszolgálat — idő és közösség dimenzióiban (Bozóky Éva)	1./63
Családi kör kialakítása az egyházközségben (Cselényi István Gábor) .	2./51
Az egyházközség diakóniája (Cselényi István Gábor)	4./29
Világiak a lelkipásztorkodásban (D. L.)	1./52
Hétvégi lelkigyakorlatok családi keretben (D. L.)	2./59
Jó élni? — hogyan? — meddig? (Gaizler Gyula)	3./55
„Lelkitükör” plébánosoknak (Gyulay Endre)	1./55
Nosztalgia vagy karitás? (Gyulay Endre)	4./52
A szeretet találékony (Hajnal György)	4./55
„Itt vagyok, engem küldj!” (Iz 6,8) (Gondolatok 25 évi egyházi szolgálattal kapcsolatban) (Kara Zsuzsanna)	1./49
Építsünk keresztény családokat (Kerényi Lajos)	2./55
Akik utat tévesztettek (Kipke Tamás)	3./57
Családpasztoráció és a szentségek (Kozma Imre)	2./48
Miért születni? Minek élni? (Lelkipásztorok, nevelők és a fiatalok útke- resése) (Lukács László)	3./50
Rahner, Karl: A mai családi nevelés problémáiról	2./48
Gondolatok a mozgássérültek pasztorációjához (Simándi Ágnes)	4./59
Az Új Codex és a gyónás (Tomka Ferenc)	3./61
Egy fővárosi plébánia lelkipásztori feladatai (Szabó Géza)	1./61
Egyházközség — egyházcsalád (Udvardy Frigyes)	1./59
Liturgikus változások az Egyházi Törvénykönyvben (Verbényi István) .	4./62

A plébániai közösségnek Jézus Krisztus egyházában változatlanul meghatározó szerepe és missziós feladata, küldetése van. A plébániát éppen ezért nem tekinthetjük csupán egyházkormányzati kerületnek, földrajzilag-jogilag pontosan körülhatárolt területnek, hanem csakis és mindig a krisztushívők közösségének. – Alois Wagner püspök ezzel a megállapítással kezdte előadását az 1976-ban Bécsben megtartott Lelkipásztori Napokon. Mondani-
valója változatlanul aktuális és néhány megjegyzése jól foglalja össze jelen számunk tartalmát, nyújthat alapozó, bevezető gondolatokat.

Nem lehet elég nyomatékkal hangoztatni, hogy az a plébánia, melynek jogi keretében az egyes keresztények csupán a lelkipásztori-plébánosi „szolgáltatásokat” veszik olykor igénybe, melynek hívő közösségébe csak alig vagy egyáltalán nem kapcsolódnak be, – nem nevezhető a krisztushívők élő családjának, közösségének; és ugyanilyen megfontolások alapján nem nevezhető a II. Vatikánum szellemében megújult plébániának sem. Nem ok nélkül figyelmeztette már Pál apostol a korintusi hívő közösség tagjait: Isten kegyelmi adományait az egyház épülésére kell elfogadniuk (vö. 1Kor 12,14). Szent Pál felszólítása ma is érvényben van s vonatkozik mind a papi, mind a világi „tisztviselőkre” csakúgy, mint – körülményeik, élethivatásuk szerint – a plébániai hívek összességére. Ennek így kell (kel-
lene?) lennie, mivel minden krisztushívőnek hivatása és küldetése van: Krisztus követségében kell járnia, Krisztust kell megismertetni, közelebb vinni testvéreihez, az emberekhez.

A plébánia „intézményének” jelentősége – ez aligha lehet kétséges – ma is fontos, de ugyanakkor ezt az „intézményességet” nem szabad sem eltúlozni (a plébániát „hivatallá” degradálni), sem túlzóan felértékelni (az élet valósága mindig szétteszi az intézmény keretét). Arról sem szabad soha elfeledkezni, hogy a plébániai élet középpontja nem a plébánia „épülete”, még kevésbé a plébánia „hivatala”, hanem csakis – a szónak szorosabb és átvitt értelmében egyaránt – az oltár lehet. Az „asztalközösség” válik a kegyelmi rendben eukarisztikus közösséggé, ahol a hívek „eseményszerűen” megélik, hogy mindannyian egy testté fognak össze, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülnek (vö. 1Kor 10,17). Nem ok nélkül vallja ma szinte minden lelkipásztorkodástani kézikönyv: a plébániák életének alapkövetelménye és célja, hogy a hívek közösséggé, mindenekelőtt eukarisztikus közösséggé váljanak.

Mindazonáltal – legalábbis ma még – nem lenne kívánatos, hogy a „plébánia”, „plébániai lelkipásztorkodás” és ehhez hasonló kifejezéseket elhagyva, esetleg elfeledve, kizárólag a „közösség”, „keresztény közösség” stb. szavakat használnánk. Az ilyen gyökeres és gyors változtatás könnyen félreértésekhez vezethetne. A „közösség” kifejezést ugyanis gyakran csakis a kisebb-nagyobb aktivitást kifejtő, zártabb kisközösségek alkalmazzák önmagukra és egymásra. Ezek megléte ugyan rendkívül fontos a plébániák életében, de nem feledtet-
hetj azokat, akik ugyancsak – talán lazább kötélekkel, talán csak a peremen élve – tagjai egy-egy plébánia egész területén élő közösségnek. Hogy ez a „tagság” jelent-e még élő kapcsolatot a centrumhoz, azaz az oltárhoz, az eukarisztikus áldozathoz, és milyen fokban, – erre nehéz lenne rövid választ adni. A kérdést egyre többen teszik fel, mindenekelőtt nagy létszámú plébániák lelkipásztorai – és aggódó, szerető gondnal igyekeznek azt megválaszolni. – Természetesen az eltávolodókon kívül olykor gondot okozhat egyik-másik „elit-közösség”, kiscsoport is, ha – kiszakadva a nagyobb közösség életéből – nem a krisztushívők egész közösségének szolgálatára vállalkoznak. A keresztény embernek – mint minden kortársunknak – lehet és olykor van is igénye rá, hogy meghittebb, kisebb közösségben találkozzék, éljen, ünnepeljen, hallgassa Isten üzenetét, állja körül az eukarisztia asztalát. Viszont ez az igény sohasem legalizálhatja azt a mulasztást, mely – sajátos elit-szemléletet alakítva ki – elfeledkeznek a peremen állókról, az eltávolodókról.

Nagy általánosságban elmondhatjuk, hogy egyik véglet sem felelhet meg a megújuló plébániai lelkipásztorkodás igényeinek. Sem a területi elvnek merev alkalmazása, sem pedig az elit csoportoknak kizárólagos szem előtt tartása. A „kiscsoportok” feladata, hogy segítse a plébános, a lelkipásztor munkáját abban, hogy az egész „területen” élőket, sőt még a vendégeket is elérhesse. Ugyanakkor azt sem feledhetjük, hogy minden megkeresztelt ember meghívást kapott, hogy mint a plébánia életének aktív munkása, – vállalja az éppen reá eső „lelkipásztori” feladatokat. Így válhat – a plébános, a káplánok mellett – minden hívő Krisztus aktív, áldozatos munkatársává. Sokan, nagyon sokan vannak a „meghívottak” és

ezeknek saját „karizmájukat”, Istentől kapott ajándékukat kell nagylelkűen tovább adniuk, kamatoztatniuk.

„Olyan nehéz a mai időkben” – halljuk olykor jószándékú papoktól és világiaktól. Igazuk van, valóban nehéz. De nem nehezebb mint tegnap, mint régen volt és talán könnyebb mint holnap, mint később lesz. Az aggodalmaskodók, a bátorságukat veszítők újra ügyeljenek a régi, prófétai intő szóra: „Most már ne arra gondoljatok, ami régen történt, és ne a múlt dolgokra figyeljétek. Nézzétek: én valami újat viszek végbe, már éppen készülöben van; nem látjátok? Valóban, utat építek a pusztában és ösvényt a járatlan földön” (Iz 43,18–19).

Sz. A.

AZ EMBERI HALHATATLANSÁG lehetőségének kérdését két oldalról vizsgáltuk meg: Az ember önmagában nem áll meg. Halál utáni élete csak úgy lehetséges, hogy a Másban él tovább... Ugy tűnik, hogy ez a két egymást kiegészítő gondolat az Úr feltámadására vonatkozó két újszövetségi kifejezésben tükröződik: „Jézus feltámadott” — és: „Isten (az Atya) feltámasztotta Jézust.” — A következő lépés, ... hogy a szeretet mindig a halhatatlanságnak valamilyen formáját alapozza meg... ez a kijelentés megfordítható...: a halhatatlanság mindig szeretetből származik... Pontosan ez az értelme a Szentírás szavának, hogy ti. Krisztus feltámadása mindnyájunk számára az élet. Szent Pál különös érvelése... ebből válik érthetővé: Ha Krisztus feltámadott, akkor mi is Vele, mert ebben az esetben a szeretet erősebb mint a halál. Ha nem támadt fel, akkor így a halálé az utolsó szó... (vö. 1Kor 15,16k). Ha Krisztusban erősebb a szeretet a halálnál, az csakis a mások iránti szeretete lehet. Ez természetesen azt is jelenti..., hogy csak Krisztus szeretete — egyesülten az Isten hatalmával — lehet halhatatlanságunk alapja.

KRISZTUS FELTÁMADÁSA alkalmával nem megelőző földi életébe tér vissza..., hanem a végérvényes élet világába támadott fel, amely nem illeszhető a biológiai és kémiai törvények kereteibe, ezért kívül áll a halál lehetőségén. Abban az örökkévalóságban történik, amit a szeretet ad. A Feltámadottal való találkozások ezért „jelenések”. Mert az, akivel még két nappal ezelőtt egy asztalnál ettek, még a legjobb barátai előtt is ismeretlen és, amikor felismerik, akkor is idegen marad. Csak ahol a Feltámadott nyitja fel a szemeket, és ahol a szív kész a feltáradásra, ott ismerhető fel a halálraszánt világunk közepette a halált legyőző örök szeretet arculata, és ebben az új, a másik világ: az eljövendő világa. Ezért szinte lehetetlen az evangélisták számára, hogy a Feltámadottal való találkozást leírják... és látszólag ellentmondásokba bonyolódnak, amikor ezt külsőleg akarják ábrázolni.

A valóságban mégis meglepően egybehangzó a kijelentéseik dialektikája: egyszerre beszélnek a Feltámadott megérintéséről és érinthetlenségéről, felismeréséről és megismerhetetlenségéről, a Keresztrefeszített és Feltámadott teljes azonosságáról és teljes átváltozásáról. Jézus Krisztus ugyanaz, aki volt — és mégis egészen más.

Joseph Ratzinger bíboros,
az „Einführung in das Christentum” c. művéből

HÚSVÉT A FOLTAMADÁS UNNEPE! Az Úr húsvétja! Világosodjunk meg népek, mert a halálból az életre, a földről az égbe vitt át minket Istenünk, Krisztus. Az ő győzelmét énekeljük! — Tisztítsuk meg érzéseinket és meglátjuk a feltámadás fényében tündöklő Krisztust! Tisztán halljuk szavait: „Örvendjétek!” — közben az ő győzelmét énekeljük. — Gyertek, igyunk új italt... a Krisztus sírjából csörgedező halhatatlanság forrását, melyben megerősödünk!

Ma minden fényteljes: az egek, a föld és az alvilág. Ünnepelje tehát minden teremtmény Krisztus feltámadását, Óbenne nyernek erőt. Tegnap még eltemetkeztem veled, Krisztus! Ma, a Feltámadottal ébredek. Tegnap meghaltam veled, ma dicsóíts meg, kérlek, országodban, Üdvöztönl!

Damaszkuszi Szent János
húsvéti kánonjából

A TEOLOGIA KOVETKEZŐ SZÁMAINAK TEMATIKÁJA: — 3. sz. MIÉRT ÉLÜNK? (AZ EMBER CÉLJA). — 4. sz. DIAKÓNIA: SZOLGÁLÓ SZERETET, TESTVÉRI SZOLGÁLAT. — IDEVÁGÓ IRÁSOK BEJELENTÉSÉT MIELŐBB VÁRJUK.

Szerk.

TANULMÁNYOK

Karl Rahner

A TEOLÓGIA NAPJAINKBAN*

Ha e rövid előadás tárgyaként ezt a témát választottam: „*A teológia napjainkban*”, akkor ez a választás nagyon is természetes. Az az öröndetes esemény hozott itt össze minket, hogy ma mutathatom be magyar nyelven „Bevezetésem a kereszténység fogalmába” (így mondom inkább, mert a *Grundkurs des Glaubens* címet a német kiadó erőltette rám). Távól áll azonban tőlem, hogy „az én” teológiámról beszéljek, ha egyáltalán van ilyesmi; teológiáról azonban kell beszélni ebből az alkalomból, és így napjaink teológiájáról is. Erről a témáról nagyon sokat lehetne szólni. Megkísérelhetnénk kifejtetni, hogy századunk közepe és a II. Vatikáni Zsinat világos választóvonalat jelent a teológia történetében és, hogy a sajátosan újszolasztikus teológia — nagy érdemei, jelentékeny eredményei és maradandó jelentősége ellenére, melyet a jövőben is meg fog őrizni — mégis kezd a teológia múltjához, történelméhez tartozni. Lehetne kutatni ennek a változásnak és ennek a teológiatörténeti fordulatnak az okait, és ekkor beszélni kellene az igazi, elfogulatlan, a történelmet valóban tudomásul vevő dogmatörténet győzelméről, s arról az egzegézisről és biblikus teológiáról, amely történeti-kritikai módszerével érvényesült mindama nehézségek ellenére, amelyek X. Pius pápa alatt, az antimodernizmus idején akadályozták fejlődését. Beszélni kellene arról a bátor fordulatról, melynek következtében az egyház, valamint az egyház filozófiája és teológiája nyitabb és elfogulatlanabb viszonyt alakított ki a modern kultúrával, a mai filozófiával, a modern természettudományokkal és a mai társadalmi berendezkedéssel, aminek lassan, de elkerülhetetlenül éreztetnie kell hatását az egyházi teológiában is. Beszélni kellene azokról a problémákról, amelyek csak ma vetődtek fel a teológiai tudományok számára: ezek először bizonyos megrázkódtatást, majd pedig rövidlátó, pusztán negatív reakciókat váltottak ki a katolikus teológiában, később azonban hitelesen és előítélet nélkül feldolgozták, illetve most dolgozzák fel őket pozitív módon. Ezek közé tartoznak a természet-tudományok által okozott megrázkódtatások (fejlődésemelélet stb.); a történettudományok és az ezek kritikai módszerei által okozott megrázkódtatások; a vallástudomány által okozott megrázkódtatások, melyek következtében ma egész másképp látjuk a többi vallásokat, mint az elődeink; és végül a modern filozófia által — a modern egzisztencializmus, az angolszász kritizmus, az elszánt materializmus és annak valláskritikája által — okozott megrázkódtatások. Ha a mai teológiáról van szó, akkor lehetne beszélni azokról az ösztönzésekről, amelyeket a II. Vatikáni zsinat adott a teológiának. Mert amit a zsinat kimondott a kereszténység és a nem keresztény vallások viszonyáról; azok hitének igazi lehetőségéről, akiket egyáltalán nem ér el a kereszténység üzenete; a jó lelkiismeretű ateisták üdvösségének lehetőségéről; a vallásszabadságról; az egy egyházon belüli részegyházak pluralitásáról és jelentőségéről; a teljes püspöki kollégium jelentőségéről s így tovább: mindezek olyan témák, amelyek éppúgy beható további feldolgozást igényelnek, mint azok a kérdések, amelyekkel a zsinat nem foglalkozott.

A mai teológia egyéb témáit az egyháznak és a kereszténységnek a mai világban kialakult konkrét helyzete jelöli ki. A világámeretű, kollektív ateizmus (ami csak ma létezik és amire korábban a teológia egyáltalán nem gondolt); a népességrobbanásnak, a születésszabályozásnak, a leszerelésnek, a nemek közötti, a társadalmi csoportok közötti és az államok közötti új viszonyoknak (ezen belül a világkormányának) a kérdései; az emberi élet korlátozott természeti erőforrásaival való gazdálkodás kérdései: mindezek — sok más kérdéssel együtt, amelyek csak a jelenkor ad fel nekünk, és amelyeknek feltétlenül van vallási és teológiai dimenziójuk is — új témák a mai teológia számára, s itt egyáltalán nem szabad

* Karl Rahnernek a budapesti Pázmány Péter Hittudományi Akadémián tartott (1983. október 27.) előadásának magyar fordítása.

azt képzelünk, hogy e kérdésekre már előre tudjuk a világos és egyértelmű válaszokat vagy, hogy megválaszolásukat átengedhetjük a világi fórumoknak.

Ha ezenkívül még meggondoljuk, hogy a megértés mai horizontjai és a természetes ismeretek felől újból át kell gondolnunk és gyakran újra kell fogalmaznunk is a teológia klaszszikus témáit — így az igazi kinyilatkoztatás valóságát, a háromszemélyű egy Istenről, a megtestesülésről, az egyház lényegéről, a szentségekről szóló tanítást stb. —, akkor fogjuk csak világosan látni, hogy milyen mérhetetlenül nagy és nehéz feladatok előtt áll a teológia ma. Kétségkívül nagyra becsülhetjük a XIX. századnak és a XX. század első felének újszkolasztikus teológiáját, és még mindig tanulhatunk is tőle nagyon lényeges dolgokat, ám a ma és a holnap teológiája — mint a most kialakult világegyháznak a holnapot és az eredményes igehirdetést szem előtt tartó teológiája — olyan feladatok előtt áll, amelyek lényegesen nehezebbek és alapvetőbbek, mint az elmúlt száz évben felmerült feladatok. Ha tehát itt a mai teológiáról beszélünk, akkor, tekintetbe véve a mai teológia mérhetetlen feladatait, magától értődik, hogy csak néhány szempontot említhetünk, amelyeket munkájában a mai teológiának figyelembe kell vennie. Itt tehát nem tehetünk kijelentéseket meghatározott teológiai problémákról, tárgyyszerűen és a maguk sajátosságában tárgyalva ezeket, hanem csak néhány tulajdonságot említhetünk, amelyeknek ma is meg kell lenniük egy katolikus teológiában, ha valóban teológia és valóban katolikus teológia kíván lenni. E tulajdonságok felsorolásánál nem támasztunk igényt semmiféle rendszerességre.

A mi teológiánk, itt, Európában nyugodtan megmaradhat a jövőben is európai teológiának. Mivel ma a ténylegesen megvalósult világegyházban elismerjük a teológiák pluralizmusát az egy egyházon és ugyanazon a hiten belül — olyan teológiák pluralizmusát, amelyek nem azonosak a mi nyugati teológiánkkal, mivel különböző világkultúrákban gyökereznek —, éppen ezért mi nyugodtan továbbvihetjük nyugati, európai teológiánkat mint a mienket, amíg egyáltalán van Európa, amelyhez hozzátartoznak a szláv népek is. Tudatában vagyunk annak, hogy az egyházban már nem ez az egyetlen teológia, amelyet exportálni lehetne más kultúrák keresztényeinek, mint a gyarmatosítás korában. De ez a szerénység, amelyet a mai körülmények követelnek tőlünk, egyúttal elfogulatlanabbá is teszi teológiánkat, amelynek már nem kell magát annyira túlterhelnie éreznie. De ennek a nyugati teológiának ma is küldetése van az Európán és Észak-Amerikán kívüli keresztényiségek és teológiák számára. Ahogyan egykor a nyugat-európai teológia tanult és még ma is tanulhat az első keresztény századok teológiájától, amelynek nem Európa volt a hazája (mivel a kereszténység történelmi vallás, amely egyáltalán nem gondolható el az egyes kultúrák kapcsolata, és a köztük folyó eszmecseré nélkül), ugyanúgy kell a jövőben az európai teológiától tanulnia Latin-Amerika, Afrika és Kelet-Ázsia nem-európai teológiájának, nekünk pedig Európában elfogulatlan bátorsággal vállalnunk kell ezt a közvetítő funkciót az egész világ irányában, anélkül, hogy sajátosan európai kereszténységet akarnánk ráerőltetni más népekre az ő üdvösségükért.

A mai teológiának elég bátornak kell lennie ahhoz, hogy új legyen. Igaz: mivel a hit ugyanaz minden korban és minden népnél, ezért van történelmi folytonosság és kötelező hagyomány, amelyet nem szabad tagadni. De a teológia ma mégis lehet valóban új. És itt még az sem szükséges, hogy ez a teológia a II. Vatikáni Zsinat teológiájaként legyen jellemezhető, mert a zsinaton — haladó vonásai ellenére — mégis csak a zsinat előtti, hagyományos teológia dominált témáival, latinjával, fogalmi készletével, a Szentírás rá jellemző alkalmazási módjával, s ennek nem kell így maradnia. Ez az új teológia a korábbinál elfogulatlanabban veszi tudomásul a dogma- és teológiatörténeti kutatás eredményeit, és annak ellenére, hogy tisztelettel tanúsít az egyház dogmái iránt, mégsem próbálja erőszakkal úgy kiigazítani ezeket az eredményeket, mintha mindig, mindenütt és minden korban tételes formában megtalálhatónak kellene lennie az egyház mai tanításának, mintha a dogmatörténet csak a megfogalmazások története lenne, a dogmának pedig — amely maga a dolog — nem volna történelme. Az új teológiának pozitívabb a viszonya a Descartes-tól és Kanttól számított modern filozófiához, számára a modern filozófia — a német idealizmus, az angolszász nyelvfilozófia és tudományelmélet — nem egyszerűen legyőzendő ellenfél, mint a hagyományos újszkolasztika számára, melynek felfogása szerint Szent Tamásnál — mint valami tengerbe — egybetorkollik az igaz filozófia megismerés ösσης folyója (valahogy így mondta XIII. Leó pápa), az új teológia — miközben bátran mer önmaga lenni és mer kritikát gyakorolni — baráti párbeszédet folytat a modern filozófiával, mert végső szándékaiban és magatartásában a magáénak érzi, és nem akar többé egy egyházi gettó filozófiája lenni.

A mai teológiát a régebbinél nagyobb mértékben foglalkoztatják a mai ember konkrét kérdései, annak az embernek a kérdései, aki a józanság és a technikai racionalitás talaján áll, aki kritikai-társadalmi politikát folytat, és aki meg tudja érteni a politikai teológiát

és a felszabadulás teológiáját, mivel ezek éppen azt ismerik fel, hogy az ember csak akkor alakíthat ki egzisztenciálisan hiteles teológiát, ha állandóan bírálja és felülvizsgálja saját társadalmi szituációját, még ha erről nem is kell mindig nyomatékosan beszélni.

Egy új teológiának bátrabban és határozottabban kell végigvinnie az összes teológiai szaktudományon és az összes részletkérdésen azt a meggyőződést, hogy Istenről csak analóg kijelentéseket lehet tenni, hogy Isten nem részmozzanat a világon belül, hanem a világ egész valóságának hordozó alapja, és így nem a világban működik, hanem a világot okozza, a világgal kapcsolatos működése pedig nem egy részleges valóság létrehozása a világban, hanem a maga abszolút valóságának természetfeletti és kegyelemszerű önközlése. Ezeknek az új ösztönzéseknek és feladatoknak a következtében az új teológia szükségképp nagyobb mértékben fog irányzatokra és ágazatokra tagolódni, elkerülhetetlenül töredéke-sebb lesz, mint korábban, s nem nyújthat minden irányban kidolgozott rendszert. Az új teológia jobban ki lesz téve bizonyos divattendenciák hatásának, amelyek csak látszólag keresztények, mint amilyen például az „Isten-halála” teológia; a régebbi teológiáknál jobban fogják fenyegetni azok a törekvések, hogy kevés számú, könnyen megfogalmazható tantételeire és magatartásmódra vezessék vissza a keresztény hitet, s így módon végül is torz humanizmussá változtassák át a kereszténységet. Az új teológia becsületesen beváll-hatja és számításba is veheti ezeket a veszélyeket, de egyúttal rámutathat arra, hogy a régi és hagyományos teológiában is jelen voltak és hatottak olyan tendenciák és felfogásmó-dok, amelyeknek semmi közük sem volt az igazi kereszténységhez, csak éppen nem vették őket észre. Hogyan lehetne máskülönbön megmagyarázni, hogy a teológiában is oly ma-gától értőddően elfogadtak vagy éppen igazoltak igazságtalan társadalmi berendezkedése-ket, s olyan cselekedeteket, amelyeknek az elkövetői megsértették a lelkiismereti szabad-ságot és az emberi méltóságot, mint például az eretnek üldözések, a vallásháborúk, a bo-szorkányégetések során, amelyeket a hivatalos egyház is helyeselt vagy éppen eltűrt. Ter-mészetesen az új teológia nem tekintheti az újszolasztikát pusztán a legyőzött elődnek, amelyet egyszerűen maga mögött hagyhat; ez a múlt is olyan valóság, melynek értékeit újból meg kell szerezni és amelynek a maga részéről kritikai funkciót kell betöltenie utó-djával szemben. Ennek ellenére az újszolasztikához nem lehet visszatérni, még ha itt-ott vannak is ilyen kísérletek.

A teológiának a jövőben is Istennel lesz dolga, az abszolút Istennel, akit nem lehet azo-nosítani a világgal és az emberrel, mert az ember felszabadulásának egyetlen lehetőségét végül is ennek az Istennek az imádása jelenti. Még ha azt mondaná is valaki, hogy a teoló-giának voltaképpen nem Istennel van dolga, hanem az Istenről való beszéddel és ezért a teológia elsősorban azzal foglalkozik, vajon lehetséges-e egyáltalán az Istenről való be-széd, amelyet azután másnak kell átengedni, annak, akinek van bátorsága ehhez a be-szédhez; még ha ezt mondaná is valaki, az Istenről szóló beszéd és az Istenről való beszéd-ről szóló beszéd végül mégis csak magáról Istenről szól. Különböznél fel kellene hagyni a teo-lógiával mint régimódi képzeteken alapuló fecsegéssel, és azzal a hiábavalósággal sem kellene az időt tölteni, hogy összeeskübbünk egy olyan teológiát, amely Isten halálát hir-deti. Kár lenne az időért, amit ilyen, Istent elparentáló gyászbeszédre fordítanánk; a po-zitívista természettudós, aki Istenről eleve nem beszél, becsületesebb és rokonszenvesebb volna, mint a teológus, aki saját pusztulását beszéli be magának. A teológia természetesen a fundamentális teológia szemszögéből vizsgálja azt a kérdést, hogy lehet-e valóban be-szélni Istenről, és ha igen, akkor hogyan és milyen feltételek esetén. De a teológia lénye-géhez tartozik az az igény, hogy Istenről lehet értelmesen beszélni, még ha ez a beszéd szükségképpen csak dadogás is, melynek igazi értelmét csak számtalan sok megszorítással lehet megadni. De kit értünk ezen az Istenen, akiről a teológia azt állítja, hogy tud róla beszélni? Hogy Isten valóban Isten legyen és az is maradjon, ahhoz az kell, hogy ez az Isten a kimondhatatlan titok, a *mysterium ineffabile* legyen, aki mindörökké a mennyben lakik és akiről csak úgy lehet beszélni, hogy a beszéd az utolsó pillanat az elnévelés előtt. Mi, keresztények természetesen azt valljuk, hogy Jézusban éppen ez a kimondhatatlan titok jött hozzánk közel bűneink bocsánataként és örök életünk gyanánt. De véges teremtménnyé változott volna a hozzánk közel jött Isten, ha nem éppen úgy jött volna közel hozzánk, mint aki körülhatárolhatatlanul felfoghatatlan, ha maga Isten boldogító színelátása is nem ab-ban állna, hogy az üdvözült szeretet feltétel nélkül kapitulál Isten felfoghatatlansága előtt, mely kapitulációban maga a birtokba vevő megismerés változik át önmagát megszüntetve válik a szabad szeretet örök orthopraxisává.

A teológiának ma sokkal behatóbban kellene foglalkoznia azokkal a problémákkal, ame-lyeket a mai természettudományok vetnek föl számára. Az utóbbi évtizedekben kétségkívül békesség volt a természettudományok és a teológia között. Ma kevesebb olyan természet-tudós van, mint Häckel korában, aki nyíltan és vadul támadná a kereszténységet. És for-

dítva: a teológia tisztázott jó néhány problémát, amely korábban vitára adott okot a természettudósokkal. Míg hatvan évvel ezelőtt cenzúrázták az egyik rendtársamat, mert azt állította, hogy az emberiségnek 30 ezer évesnek kell lennie, ma a hivatalos egyház és a teológusok szemrebben nélkül tudomásul veszik, hogy az emberiség 2 millió éve létezik; igaz ugyan, hogy a teológusok igazán még nem dolgozták fel az ezzel összefüggő problémákat, ahogy kiderült például a zsinatnak a kinyilatkoztatással foglalkozó dekrétumából. Ma a teológia már feladja a monogenizmust, noha XII. Pius pápa még tiltotta ezt. Ma már nem okoz nehézséget a *Teremtés könyvében* található mitológiai színezetű beszámoló a világ, a biológiai fajok és az ember keletkezéséről. Ilyen és hasonló kérdésekben tehát már béke van a természettudományok és a teológia között. Ezzel azonban még nem mondhatjuk, hogy igazi és eleven szintézis jött volna létre — mégpedig oly mértékben, amennyire csak lehetséges és kívánatos — a természettudományok világ- és emberképe valamint a teológia világ- és emberfelfogása között. A teológia és a természettudomány semmiképpen sem olvadhat valamilyen homogén világnézetté össze. Már csak azért sem, mert a természettudomány, legalábbis ma még, módszertanilag és tartalmilag egyaránt kiküszöböl a maga területéről minden olyan kérdést, amely közelebbi kapcsolatba hozhatná a teológiával, főképp pedig azért nem, mert a két területen lényegileg különböző egymástól a megismerés forrásai, valamint az ismeretek megragadásának egzisztenciális módjai. Ennek ellenére kialakítható lenne valamilyen igazibb és elevenebb kapcsolat a teológia és a természettudományok, illetve a szaktudományos antropológia között, ami javára válnék az embernek, és szellemileg tehermentesítené a hívőt. Vajon mi, teológusok valóban képesek vagyunk már arra, hogy összeegyeztessük hagyományos lényegfogalmunkat az állati fajok változásával, amiről a fejlődéelmélet beszél? Vajon nem kellene többet foglalkoznunk a természettudománnyal, amikor az antropológiában oly elfogulatlanul beszélünk természeti törvényről és változatlan természetjogról? Hogyan lehet az ember-Jézusnak az egész teremtményi valóság feletti egyetemes királyságát összeegyeztetni azzal a tudásunkkal, hogy a kozmosz terjedelme fényévek milliárdjait teszi ki? Vajon a fejlődélmélet és a világmindenség nagysága következtében nem kell-e azzal számolnunk, hogy a mi Földünkön kívül is vannak szellemi élőlények, és a miénktől különböző üdvtörténelmek, amelyek Jézus Krisztustól függetlenül alakulnak? Vajon valóban beleilleszthető-e egy modern antropológiába elfogulatlanul és becsületesen az az anyagi test és a szellemi lélek közti megkülönböztetés, ami nekünk egészen természetes? Vajon Freud felfedezéseit valóban beleillesztették már a keresztény antropológiába és erkölcssteológiába? És túl mindezekben a részletkérdéseken: vajon elgondolhatunk-e természetesebb együttélést a keresztény hit, a keresztény teológia valamint a mai természettudomány racionalis és technikai gondolkodásmódja között? A mai teológia itt olyan feladatok előtt áll, amelyeket nem szabad elvégeztenül hagynia csupán azért, mert a szekularizáltan működő mai természettudományok e kérdéseket már egyáltalán nem szegezik neki.

A mai teológia bizvást lehet az ember egzisztenciális szempontból döntő kérdéseire összpontosító teológia, mint ahogy ilyen volt a XIX. század második felétől századunk közepéig is. Ez a követelmény nem mond ellent annak, amit a mai teológia és a természettudományok viszonyáról az imént tudunk. A természettudomány ugyanis olyan kérdéseket tesz fel a mai hívőnek, amelyek súlyosan veszélyeztetik hitét, ha nem oldjuk meg helyesen ezeket. De a teológiának a mai szellemtudományokhoz hasonló tudománnyá alakítása számtalan teológiai szaktudományra bontotta fel — hogy ne mondjuk — forgácsolta szét a teológiát, és ez mindenekelőtt a fiatal teológushallgatók számára jelentett veszélyt, azt, hogy a teológiában a hangsúlyozottan tudományos részletkérdések és törekvések miatt többé már nem látja elég érthetően teológiájának és hitének igazi középpontját. Hány és hány szaktudomány szerepel ma az egyetemi teológiaoktatásban! Szinte fel sem tudom sorolni. Itt van az előadásrai régészet és történetudomány, a bibliai nyelvek renkívül kiterjedt és differenciálódott filológiája, az Ó- és Újszövetség fölöttébb bonyolult módszerekkel dolgozó exegézise, az egyháztörténelem összes segédtudományával együtt, az erkölcssteológia, amelynek az antropológiai segédtudományok egész garmadáját kell felhasználnia, itt van a liturgia teológiája és a terjedelmes liturgiátörténet, a pasztorális teológia, amely maga is újabb szakágakra tagolódik, a vallási népraajz és így tovább. Készséggel elismerem, hogy e tudományok mindegyikének megvan a maga viszonylagos jogosultsága és jelentősége a teológia egészére nézve. De ma, amikor a kereszténységet világméretű ateizmus fenyegeti, és még ennél is nagyobb veszélyt jelent rá az összes igazán metafizikai és vallási kérdés iránti, legalábbis látszólag legyőzhetetlen értetlenség; ma tehát a teológiának egész szenvedélyesen a saját középpontjára kell összpontosítania.

A teológiának — legfontosabb és legalapvetőbb témáiban — a hitről kell számot adnia a világ előtt, a világ ateizmusa és értetlensége előtt, mégpedig úgy, hogy szoros egységgé

fogja össze a fundamentális teológiát és a dogmatikát, mert a fundamentális teológia és az apologetika nem lehet a dogmatikát megelőző, semleges szaktudomány, hanem a dogmatika összes témájánál újból és újból hallatnia kell a szavát. Hogyan lehet ma még hinni Istenben? Hogyan lehet bátorságunk azt hinni, továbbá az imáadásban és a szeretetben az életünket arra föltenni, hogy az abszolút titok mint az egész valóság ősalapja személyesen vonzódik ehhez az embernek nevezett parányi teremtményhez, akit felszabadít, akinek megbocsát és akivel önmagát közli? Mit jelent a kegyelem az emberi önfelfogás és tapasztalás dimenziójában, annak a tapasztalásnak a dimenziójában, amelyet valóban az ember szerez magáról és nem kívülről súlykolják bele szóbeli oktatással? Hogyan és milyen értelemben hihetünk abban, hogy minden korban az egész világ üdvösségét és szabadságát jelenti egyetlen embernek a halála, akit a vallási és politikai hatóságok korlátoltsága őt meg a világnak egy kis zugában? Mit jelent és mit nem jelent az, ha mi, keresztények azt valljuk: a názáreti Jézusban a világnak és az abszolút Istennek egyedülálló szintézise valósult meg, úgyhogy komolyan beszélhetünk az Istenemberről, a megtestesülésről, és ezt nem érezzük mítosznak, amelyet ma már nem lehet komolyan venni? Hogyan tekinthetjük ezt az egyházat történelmével együtt – mégpedig ostobasággal, bűnnel és kudarccal tele történelmével együtt – annak a helynek, ahol magának Istennek a szavát halljuk, és az ő kegyelmét tapasztaljuk szentségileg megfogható alakban? Vajon el tudjuk mondani mindezt röviden is, de a mai ember számára mégis érthetően, ahogyan ez nyilvánvalóan lehetséges volt régebbi korok emberei számára az apostoli hitvallásban? Anélkül, hogy elvetnénk a régi rövid formulákat: nem volna szükség vajon a hit modern rövid formuláira is, amelyek ma közvetlenül érthetők? A mai teológiának szenvedélyesen, bátran és erőteljesen kellene foglalkoznia ilyen és hasonló kérdésekkel is. A teológia nem lehet a ma „még” hívők kicsiny és egyre fogyó csoportjának ezoterikus gettójával, azé a csoporté, amely egyelőre még megvan, mert a világban és a társadalomban a vallás leépüléséhez is idő kell; a mai teológia nyelvnek offenzív nyelvnek kell lennie, amely be tud hatolni a nem hívő világba. Ha a teológia rejtett öngyilkossági aktszal nem akarja megsemmisíteni magát, akkor szilárdan hinnie kell abban, hogy létezhet ilyen nyelv, amely behatol a világba és új evangélicizációt tesz lehetővé. Természetesen ennek a nyelvnek is változnia kell, összhangban azzal a társadalmi réteggel és szituációval, amelyet el akar érni. És természetesen ez a nyelv is mindig ki lesz téve annak, hogy süket fülekre talál, amelyek nem vesznek tudomást róla, habár még akkor is reméli, hogy maga Isten érthetővé és meghallhatóvá teszi olyan utakon, amelyeket csak ő ismer (ahogy a zsinat mondja). De az a remény, hogy Isten kegyelme oda is eljut, ahová a kegyelem követői nem érhetnek el, nem menti fel az egyházat és teológiáját az alól, hogy az eddigiénél sokkal határozottabban próbáljon a mai ember nyelvén beszélni. Természetesen a teológia nem oldhatja fel a keresztény hitet horizontális irányban, közönséges emberi eszményekben, mégis abból kell kiindulnia, hogy a kinyilatkoztatás egész igazságát sokkal érthetőbben és hihetőbben is el lehet mondani, mint ahogy eddig tettük. Mert valójában a teológusok is mindig bűnös és lusta szolgák, akik nem végzik jól a feladatukat. Hogy egy pástorlevél vagy egy enciklika püspöktől vagy pápától származik, az egyáltalán nem biztosítja még azt, hogy a szövege jó lesz és a mai ember magáévá tudja tenni. Még inkább áll ugyanez a teológusokra és teológiájukra. Az igehirdetés és a teológia sorsa végső soron az örök Isten kezében és nem a mi hatalmunkban van, nem a mi előrelátásunktól és képességunktől függ. De ha a teológia és az igehirdetés süket fülekre talál, akkor mindig újból meg kell kérdeznünk magunktól, vajon nem az-e a baj, hogy túl halkan, túl homályosan és túl ügyetlenül adjuk elő Isten kinyilatkoztatását.

A teológiának, mint minden korban, ma is egyházi teológiának kell lennie. De tévedés és a teológia feladatának primitív leegyszerűsítése, ha azt mondják — akár magas egyházi méltóságok is —, hogy a teológiának pusztán a tanítóhivatal tanítását kell kifejtene, magyaráznia és védelmeznie. Ez már csak azért is téves, mert igaz ugyan, hogy teológia csak azért van, mert van isteni kinyilatkoztatás, de a tanítóhivatal tanítása is csak azért létezik, mert előzőleg már létezett teológiailag tudatosított megismerés, és a szűkebb értelemben vett tanítóhivatal, tehát egy pápai hatóság, csak ezt szentesítette és hirdette ki. Magától értődik viszont, hogy katolikus teológiát csak úgy lehet művelni, ha állandóan a tanítóhivatal tanításához viszonyítják, ahogyan az a tanítóhivatal hivatalos dokumentumaiban kifejezésre jut, mert ennek a tanításnak kötelező érvénye a teológiára, habár magának a kötelező érvényességnek is fokozatai vannak, ahogyan — ugyancsak a II. Vatikáni zsinaton — ki is mondták. Katolikus teológiával csak úgy lehet foglalkozni, ha őszintén tiszteltetben tartják a tanítóhivatal nyilatkozatainak normatív funkcióját. Nyíltan meg kell azonban mondani, hogy a római tanítóhivatal normatív funkciójára vonatkozó hivatalos nyilatkozatok még nem minden szempontból annyira világosak és árnyaltak, amennyire kívánatos volna, és ez vonatkozik a II. Vatikáni Zsinatra is. Ha azt mondják, hogy a teológusoknak hitbeli helyeslés-

sel (*assensus religiosus*) kell fogadniuk az egyházi tanítóhivatal nem definiált nyilatkozatait is, akkor ez általános elvként kétségtelenül helyes és megszívlelendő. De tekintettel arra a tényre, hogy a tanítóhivatalnak ezekben a nem visszavonhatóan nyilatkozataiban nincs kizárva a tévedés lehetősége, és az utóbbi száz év alatt nem ritkán ténylegesen történtek is tévedések; továbbá tekintettel arra a magától értődő igazságra, hogy a teológiai megismerés előrehaladásának gyakran úgy kell történnie és ténylegesen is úgy történt, hogy a teológusok bírálták a tanítóhivatal korábbi nyilatkozatait, s e kritikát azután a római tanítóhivatal is elfogadta (nyíltan vagy többnyire hallgatólagosan): ezért egyszerűen nem lehet azt mondani, hogy a tanítóhivatal bármely megnyilatkozása minden esetben hitbéli helyeslést (*assensus religiosus*) igényelhet minden teológustól, és soha sincs megengedvt, hogy valaki ellentmondjon a tanítóhivatal valamely nyilatkozatának. Ebben az évszázadban is előfordult, hogy teológusok ellentmondtak – mégpedig joggal – a tanítóhivatalnak (de úgy, hogy ez a tanítóhivatalnak járó tisztelettel párosult). Talán nem is lehetséges további általános normákat megfogalmazni a tekintéllyel bír, de nem visszavonhatóan érvénnyel nyilatkozó tanítóhivatal és a magának kritikai önállóságot igénylő teológia értelmes koegzisztenciájára vonatkozólag; talán e két, egymásra teljesen nem visszavezethető tényezőnek a koegzisztenciáját bizakodva rá kell bízni magára a történelemre, amelyet teljesen egyedül csak Isten irányíthat. De akkor – úgy vélem – legalábbis tudomásul kellene venni ezt a szituációt, a római tanítóhivatalnak pedig esetenként le kellene vonnia azt a következtetést, hogy bizvást tanúsíthat bizalommal teljes türelmet a kritikus teológia iránt. De ha a teológia és a tanítóhivatal viszonyának ezt az oldalát emeltük ki és erre hívtuk fel a figyelmet, ez nem jltenti azt, hogy ne kellene ugyanilyen világosan és elfogulatlanul látnunk e viszony másik oldalát is. A nyugat-európai teológusok körében – anélkül, hogy neveket említenénk – megfigyelhető az egyházi tanítóhivatal irányítása alóli hamis emancipáció sajnálatos tendenciája. Bár nyíltan talán nem támadják a tanítóhivatal nyilatkozatait, mégis megvan az a tendencia, hogy egyszerűen elhallgassák ezeket, és ne vegyenek róluk tudomást. Eltekintve most e tendencia elutasításának – önmagában nagyon is fontos – teológiai indoklásától, úgy vélem, ez a törekvés a liberális individualizmus kultúrtörténeti szempontból voltaképp divatja múlt másodvirágzása, azé az individualizmusé, amely a mai korban már egyáltalán nem illik bele. A mai korban – amikor szükségképpen új társadalmi struktúrák alakulnak ki, melyek nélkül nem maradhat fenn a föld több milliárd emberből álló népessége – az egyes teológus is csak akkor veheti magát komolyan a maga teológiájával, ha teológiája mindig hozzátartozik egyháznak hitéhez, ha a teológus mindig újból és mindig elevenen hozza létre ezt a kapcsolódást az egyház hitéhez, amely konkrét és egyértelmű alakját – ma sokkal inkább, mint bármikor – az egyházi tanítóhivatal kötelező tanításában találja meg, de természetesen csakis azért, mert a tanítóhivatal kötelező tekintélyét végső soron Isten Lelkétől kapja, akit Isten az egész egyháznak ígért oda, és csak benne az egyház hivatalának.

Kétségkívül volna még sok más szempont, amelyet a mai teológia vizsgálatánál és gyakorlatánál figyelembe kellene venni. Az általam említetteken kívül nyilván vannak más szempontok is, és amelyekről én beszéltem, talán nem is a legfontosabbak. De legyen most elég ennyi. Mivel a teológiának ma közvetlenül a keresztény hitért kell életre-halálra küzdenie, ezért semmiképpen sem lehet a pusztá kíváncsiságnak, az akadémikus tudományosságnak és a semleges tudásvágnak az ügye. A kereszténységnek és az egyháznak ma nagyobb szüksége van rá, mint valaha. És ezért szívből kívánom, hogy ebben a házban is oly szabadon és bátran műveljék a teológiát, ahogy ma kell.

fordította: Endreffy Zoltán

Csanád Béla

PLÉBÁNIÁK 2000-BEN

Ma már nem a futuroológia, hanem az ésszerű tervezés feladatai közé tartozik a 10–15 év múlva bekövetkez(he)tő események kiszámítása. A tervezés nélkülözhetetlen eleme a fejlődés (vagy visszaesés) valószínű irányainak és arányainak az ismerete, s ezáltal az elvégzendő munka feltételeinek és körülményeinek átgondolt irányítása. Nemcsak a gazdasági és világi társadalmi életben van ez így, hanem országok és nemzetek kulturális és szellemi fejlesztésében, sőt az egyház pasztorális tevékenységében is. A lelkipásztori munka ugyanis jórészt emberi kapcsolatok révén, emberi erővel, közösségek és struktúrák segítségével való-

sul meg. S ez az „emberi rész” éppúgy hozzátartozik az egyház lényegéhez, mint az „isteni rész”: a szentség és a kegyelem. Ha nem így volna, nem lenne szükség zsinatokra és rendelkezésekre, pasztorális munkára sem, sőt magára az egyházra sem. Semmi és senki közvetítőre, Jézus Krisztus emberségére sem volna szükségünk, ha Isten közvetlenül akarta volna intézni velünk a hit és üdvösség ügyét. De nem így történt. S az egyházban működő „emberi rész” éppúgy alá van vetve a szociológia és lélektan törvényeinek, mint maga az ember.

Visszapillantás a plébániák mai helyzetére

Ha plébániákról beszélünk, mindenekelőtt fogalomtisztázással kell kezdenünk vizsgálódásainkat.

Plébánián semmiképpen sem azt az épületet értjük, amelyben a plébános vagy a lelkipásztor lakik. Jogilag és közigazgatásilag nézve: a plébánia az egyház legkisebb, önálló joghatósággal rendelkező része, mely az egyházi hierarchia vezetése alatt áll. Eszerint a plébánia-közösség (egyházközösség) teljes jogú vezetője mindig csak a papság valamelyik fokozatának felszentelt részese (mai presbiter „rangban”) lehetett.

A szakramentális teológia szemlélete szerint a plébánia az ugyanegy keresztkútból (egy szülőanyától, „mater ecclesiae”-től) életet nyert hívők üdvösségre törekvő, kegyelmi közössége. Jézus Krisztust, az „élet forrását” jeleníti meg minden keresztkút, s akik köréje gyűlekeznek, hogy benne részesedjenek és életüket szerinte alakítsák, azok mind egy szeretetközösségbe tartoznak. Ez a „szentek közössége” (Szent Pál) a földön szükségszerűen mindig területiális (helyhez kötött, mégpedig a keresztkút helyéhez) közösség volt. Az első, egyháztörténelmi jelentőségű kísérlet a plébániák területiális határainak az áttörésére 1944 és 1946 között indult meg Franciaországban, a Suhard bíboros és Henri Godin abbé nevéhez fűződő „Mission de Paris”, majd a „Mission de France” megalakításával, végül az ún. munkáspapi mozgalom megerősödésével. Mindhárom esemény meglehetősen nagy vihart támasztott francia pasztorációs körökben, és szinte minden egyházmegyében jurisdikciós problémákat okozott (kettős jurisdikció stb.), amíg aztán római rendelkezések segítségével nem rendeződött a jogilag visszásság helyzet. Ez a francia áttörési kísérlet, ha az eredeti elgondolás szerint nem is vált valóra, jelentősen hozzájárult a plébániák és a plébániai pasztoráció belső struktúráinak átalakulásához, mely napjainkban is tovább zajlik. A második — számunkra is igen fontos — törekvés a plébániák területiális „merevségének” a feloldására vagy legalábbis rugalmasabbá tételére alig néhány éve kezdődött el a súlyos paphiánnyal küzdő rész-egyházakban. A II. Vatikáni Zsinat után az egyházban fellépő, egyre növekvő paphiány a hetvenes években mindenütt egybe esett a társadalmi mikrostruktúrák és emberi kapcsolatformák rohamos változásaival, s az ún. bázisközösségek elterjedésével. Ugyanakkor a plébániák területe — az üresen maradt plébániák összevonásával vagy „oldallagos ellátásával” — rendkívüli módon megnövekedett, s az egyedül álló plébános számára szinte lehetetlenné vált a hívők teljes lelkipásztori ellátása. Ez a helyzet — különösen Dél-Amerikában és a fejlődő országokban, ahol a népesedési arányok robbanásszerűen fejlődtek — súlyos feszültségekhez, sőt törésekhez vezetett, amelyek mind arra mutattak, hogy az egyház a régi modell szerint nem tudja ellátni lelkipásztori hivatását, sem befelé, a híveket illetően, sem kifelé a világ „szentségi” szolgálatában. Különösen szélesre nőtt a szakadék az egyház pasztorális teljesítőképessége (intézményei) és a hívő közösségek jogos igényei, legitím elvárásai között.

Természetesen ezek a szakadékok nem elvont síkon, íróasztal mellett ülő teológusok agyában születtek meg, hanem a vallásosság, az egyházi élet konkrét nehézségeiben, majd az elvallástalanodás, sőt az elembertelenedés erősödésében. Arról nem is szólva, hogy ilyen helyzetekben a lelkipásztor nélküli területeken megjelentek a gombamódra szaporodó, név szerint ismert, vagy névtelen szekták, nemegyszer a maguk egyház- és társadalom ellenes tanaikkal és ferdeségeikkel.

Ebben a nehéz helyzetben, a pásztor nélkül maradt „senki földjén” maga a nép vette át — amennyire ez lehetséges — saját maga vallási ellátását, erre alkalmas világiak és a spontán kialakult kisközösségek vezetésével. A harmadik világ egyházi bázisközösségei munkájuk kezdetén nem rendelkeztek hivatalos egyházi jóváhagyással, sőt több helyen némi gyanúval nézték tevékenységüket. Hamarosan azonban megnyerték nemcsak a hívek, hanem a papság és a helyi hierarchia rokonszenvét, s röviddel utána munkájuk hivatalos egyházi jóváhagyását. Amikor pedig megjelent VI. Pál pápa „Evangélikai nuntiandi” kezdetű apostoli buzdítása, illetve ezt előkészítő összeült a harmadik Püspöki Szinódus, világviszonylatban is ajánlást kapott a plébániai struktúrák ilyen vagy hasonló átalakítása. S hogy nem eredmény nélkül, arra bizonyították Fülöp-szigetek és Brazília egyházainak példája.

A Fülöp-szigetek 47 millió lakosából 80% katolikus, de csak 4400 papjuk van. Ha mind-egyik lelkipásztorkodással foglalkozna, akkor is egy-egy lelkipásztornak közel 10 000 hívő szolgálatát kellene ellátnia. Ha arra gondolunk, hogy mindehhez személyes kapcsolatokra, időrabló szervező munkára stb. van szüksége, látjuk, hogy fizikailag képtelen a személyes és közösségi pasztoráció modern követelményeinek eleget tenni. Brazília egyházmegyéiben hasonló a helyzet vagy még súlyosabb, mint a filippinóékban, hiszen a méretek és arányok (a lelkipásztori munka arányai is) sokkal nagyobbak. Néhány példa: A brazil Cloroata-i egyházmegye területe 22 000 km², híveinek száma: 400 000. Ezek lelkipásztori szolgálatát 9 pap és 23 szerzetesnő végzi, két és fél ezer km² nagyságú plébániákon. A Juazeiro-i egyházmegye 57 000 km²-es területén (közel kétszer akkora, mint Belgium) 9 plébánia van 200 000 katolikussal, akiket 10 pap gondoz, plébániánként tehát átlagosan 6330 km² területen. Összehasonlításul közöljük a magyar adatokat az „Annuario Statisticum 1981” alapján. Hazánkban 93 030 km² területen 2270 plébánián és lelkészre kb. 6 millió 573 000 katolikus él. A papok száma (nyugdíjasokkal együtt): 3193 (3124 egyházmegyei és 69 szerzetes pap). A plébániák átlagos területe: 41 km² és átlagos lélekszáma: 2896 katolikus (a világegyházi arány: 2300). Papok és hívek aránya: 1:2059.

A fenti adatok alapján érthető, miért alakult a filippini és a brazil egyházak plébánia-modellje a közösségi struktúrák irányába, a bázisközösségek felhasználásával. A Fülöp-szigetek püspöki konferenciája által megbízott munkacsoport a 70-es évek első felében kidolgozta az egyházi bázisközösségek alapszabályzatát, s ma már minden második filippinó ilyen bázisközösség által vezetett plébánián él. Hasonló – külföldi pasztorálteológusok által támogatott – előkészítő munka után a brazil egyházmegyek is a fölszentelt papot nem követelő plébániai munka nagy részét az egyházi bázisközösségekre ruházták át. Brazíliában manapság kerekén 60 000 egyházi bázisközösség működik, természetesen a hierarchia irányításával.

A harmadik világban, amelyet pedig sokan az egyház jövőjének tartanak, mindenütt hasonló helyzetet találunk: a katolikus népesség rohamos létszámemelkedésével nincs kellő arányban a papság létszáma, ezért a pasztoráció egyre nagyobb személyi és módszerbeli nehézségekkel küzd. Észak-Amerikában és Európában sokkal jobbnak látszik a hívek papi ellátottsága, de mindkét kontinensen – egy-két országot kivéve – a papi létszám további erős csökkenésével kell számolnunk. Szociológusok előrejelzései szerint a papi létszám tekintetében a mélypontot a 2000. év körül éri el az egyház. Tegyük hozzá: hazánkban is. Pillanatnyilag még Európában is, ahol aránylag a legtöbb pap található, az ideális lelkipásztori ellátottságot egyedül csak Máltában találhatjuk meg, ahol 1:310 a papok és világi katolikusok aránya. S megközelítőleg kielégítőnek talán csak Itáliában és Spanyolországban mondhatjuk, ezekben az országokban sem a papság létszáma miatt, hanem a munka tetemes részét vállaló „világi lelkipásztorok” (hitoktatók, nevelési, házassági tanácsadók stb.) bekapcsolódása miatt (A papság és világiak aránya 1981. dec. 31-én Olaszországban: 1:887, Spanyolországban: 1:147.)

A Zsinat utáni plébánia ideális képe

Eddig csak a történelmi helyzet diktálta kényszerűségről beszéltünk a hagyományos plébánia-fogalom és a pasztorális munka struktúrájának átalakításával kapcsolatban. Van azonban *benső okai* is a változásoknak: az egyház Szentlélek által irányított *fejlődése*, amely legutóbb a II. Vatikáni Zsinaton jutott kifejezésre, továbbá az *aggiornamento* jogos követelményei, amelyek elsősorban módszer tekintetében befolyásolják az egyház üdvösség-szolgáló munkáját. A Zsinat, amely „az egyház benső életét és tevékenységét” akarta megreformálni, egész sor döntést hozott irányelvekben és nyilatkozatokban arra nézve, milyennek gondolja az *ideális lelkipásztorkodást*, valamint, hogy milyen eszközökkel, strukturális változásokkal javasolja és akarja megvalósítani a reformokat, amelyeknek legfőbb helyei a *plébániák*, ahol az egyház tagjai, a katolikus hívek élnek. Látunk kell, melyek azok a legfőbb feladatok, amelyek megvalósulásra várnak:

1. A *zsinati egyházkép és egyháztudat* kialakítása minden katolikus lelkében. Lényegében arról van szó, hogy minden hívő felismerje: ő is Krisztus Testének tagja, mégpedig a többiekkel egyenlő az üdvösségben, csak a szolgálatokban és a feladatokban különbözik testvéreitől. A hitben és szeretetben való egyenlőséget nemcsak elméletben kell hangoztatni, hanem a püspök, a plébános, a világi hívők egymással szembeni magatartásában is.

2. A helyes egyháztudatból következik a közös *felelősségtudat és felelősségvállalás*. Felelősséggel tartozunk az egész egyház és külön-külön egymás iránt. A felelősségtudatból nő ki egymás megismerésének az igénye és a segítségre szoruló támogatása. Mindezek már a *közösségi emberré* formálódásunk első lépcsőfokai.

3. A közös felelősségvállalás és kollegialitás hivatalos fórumai, a szinodális elv megvalósítói a minden szinten megalakítandó *tanácsszervek*: egyházmegyei szinten a papi szenátus és a világiakból álló, a plébániák küldötteiből összetevődő egyházmegyei pasztorális tanács – plébániai szinten a plébániai pasztorális tanács, amelynek magyar változata az *egyházközségi képviselőtestület*, illetve tanács. Ezeknek a tanácsoknak a felállítása és működtetése nem egyszerűen szinati ajánlat, hanem *kötelezettség*.

4. Mindhárom előbbi reformkövetelmény feltételezi a *világiak fokozottabb részvételét* és tevékeny közreműködését nemcsak a liturgiában, hanem az egyházi (plébániai) élet egész területén. A plébánosnak nemcsak elfogadnia, hanem igényelnie is kell ezt a közreműködést.

Ezeknek a szinati kívánalmaknak a tervszerű teljesítésével lehet az ún. „népegyházat” „közösségi egyházzá (plébániává)” átalakítani, így lehet – lassú, türelmes munka révén – a szokás-vallásosságot átfórnálni tudatos, személyes döntésen alapuló vallásossággá. Hol, milyen módszerrel kell elkezdni ezt a szinati reformmunkát? Nincsen rá pontos recept. Sok függ a körülményektől, a hívek társadalmi rétegződésétől, az élő hagyományok erejétől, a vezető alkalmasságától stb. Heinz-Manfred Schulz, a Frankfurt melletti Eschborn plébánosa, aki egyik szószólója és úttörő munkása volt a közösségi plébániák kialakításának, kezdő lépésnek a plébániai *beszélgető csoportok* megszervezését tartja határozott programmal, amelynek témái mindenkit érdekelnek. A kanadai Saskatoon-i egyházmegye gyakorlata a *liturgia közösségi megszervezését* ajánlja olyan formában, hogy a plébános és a liturgia-vezetők minden héten más-más családnál beszélnek meg az elmúlt vasárnap liturgikus élményeit és tervezik a jövő vasárnap homíliáját és liturgiáját. Vidéken valószínűleg a legtöbb esetben a *felöltött katekézis elmélyítésével* és katekéziscsoportok segítségével kell a tudatosságot és a felelősséget fejleszteni, ébren tartani. Akárhogy is történik, át kell törni a pasztoráció régi kereteit és struktúráit, a tömegpasztoráció formáit, hogy megvalósulhasson az új, a *személyesebb és közösségibb plébánia*, a II. Vatikáni Zsinat eszménye szerint. Át kell törni a hagyományos plébánia zártságát, meg kell szüntetni a túlzott tekintélytisztelői merevségét.

Az elmondottakból még egy *fontos következtetést* érdemes levonnunk: a közeljövő plébániáit nem lehet egy kaptafára húzni, azaz nem lehet egy modell szerint felépíteni s egyetlen egy szoros definícióba szorítani. Mintha ezeket a változásokat megérezték volna az Új Egyházi Törvénykönyv alkotói is, így definiálták a plébániát: „A plébánia a keresztény híveknek az a közössége, amely a rész-egyházban állandó jelleggel alapítatott, s amelynek lelkipásztori gondozása az egyházmegyes püspök tekintélyével a plébánosra, mint saját pasztorra bízott”. (515. kánon).

A közeljövő plébániáinak négy modellje

A plébániák megtervezésében, felépítésében és célkitűzéseiben a jövőben érvényesülnie kell a *pluralizmus* elvének. Valószínűleg a négy legfontosabb modell szerint:

1. A *missziós* vagy *nyílt plébánia* a diaszporában vagy elvállaltanodott területeken ki-sebbségben élő keresztények közösségét jelenti. A közösség tagjai hitüket és egyháztagságukat megtérés útján vagy tudatos döntés által erősítették meg, s tanúságtételüket nemcsak kötelességnek, hanem küldetésnek, karizmának is tartják. Létszámuk néhány száz, helyi vezetőjük nem feltétlenül plébános vagyis sacerdos, lehet diakonus is (ez esetben egyházjogilag nem „paroecia perfecta”, s több ilyen közösség alkotja a „nagy plébániát”). Vezetőjükkal nem alattvalói kapcsolatban vannak, hanem inkább testvéri-munkatársi viszonyban. Lelekipásztori munkásságuk legjellemzőbb vonása: az *evangelizáció* és a *rekrisztianizáció*.

A pasztorálszociológia missziós területnek nevezi azokat a helyeket is, ahol a rendszeres vallásgyakorlók száma nem éri el a 10⁰/₀-ot.

2. Az *átmeneti* vagy fejlődésben lévő plébánia hasonlóan jobban a még néhány vidéken föllelhető hagyományos, „tridentí plébániához”, ahol még mindig erős a plébános tekintélye, s ennek arányában passzív a hívő nép részvétele az egyház életében. Városi viszonylatban talán „konzum-plébániáknak” nevezhetnénk ezeket. A gyorsuló fejlődés, a társadalmi változások hatása azonban már ezekben a közösségekben (ha annak lehet nevezni őket) is érezhető (szekularizáció, urbanizáció, elvándorlás stb.). A plébániai munka fő jellege itt az *átértékelésre* és *átmentésre* irányul, valamint a tudatos *közösségi szemlélet* kialakítására. Talán ez a legigényesebb modell a papi létszámot illetően.

3. A *közösségi plébánia* a szinati plébánia-modell megszervezett, kimunkált formája. A plébánia „nagy közössége” tulajdonképpen a plébániai kisközösségek és csoportok lelki és jogi szövetsége, a pap-plébános vezetésével. Ebben a szövetségben részt vevő kisközössé-

gek tagjai személyes kapcsolatban állnak egymással és Istennel. A plébániai élet két legjellemzőbb vonása: az *intenzív szentségi élet* és a *szereletszolgálat*. A plébániai AGAPÉ-közösségek azonban nem zárt célú közösségek, hanem szolgálatuk révén *nyitottak* az egész egyház és a világ felé.

4. A *bázis-plébániák* fogalma és modellje főleg Latin-Amerikában alakult ki, leginkább a területiális kapcsolatok nehézségei és a súlyos paphiány miatt. Egy-egy helyi vagy személyi közösség világiakból álló bázisközösség vezetése alatt áll. Legtöbbször a kis létszámú (legalább 3, de legfeljebb 10–12 tagból álló) bázisközösség ugyanarra a célra és életformára elkötelezett emberek *életközössége* is, amely egyben eszmény és példa lehet a többi hívek számára. Meg kell jegyeznünk, hogy a bázisplébániák nem feltétlenül helyhez kötöttek, lehetnek ún. „*személyi plébániák*” (paroeciae personales) is, amelyek tagjai személyi okok miatt (ugyanazon rítus, nyelv, nemzetiség alapján vagy például, mert nincs helyhez kötöttségük) lépnek közösségre egymással. Az Új Egyházi Törvénykönyv — megfelelő okok alapján — erre lehetőséget nyújt (lásd 518. kánon).

Szervezetileg több bázisplébánia alkot egyházzogilag „szabályos, tökéletes” plébániát, amely jogilag is önálló és önellátó a pap-plébános vezetése alatt.

Természetesen a valóságban kevés igazán „tisztá képlet” létezik a plébániák között, legtöbbször több modell elemei keverednek egymással. Eszményi célkitűzésünk azonban mindig ez marad: a hívő emberek helyzetének, szükségleteinek és igényeinek megfelelő, az üdvösséget hatásosabban szolgáló plébániaközösségeket építsünk ki mindenütt az egyházban.

Felhasznált és ajánlott irodalom

András Imre: A modern egyházközség élő közösségek társulása. In: Szolgálat, 50. szám, 10—16. — *Bandeira (Bevenot) Comblin* stb.: *Comunità ecclesiali di base utopia o realtà?* Assisi, 1977. — *Betz, Otto*: *Gemeinde von morgen*. München, 1969. — *Bo, Vincenzo*: *Parrocchia tra passato e futuro*. Assisi, 1977. — *Cappellaro (Mira) Jimenez*: *Pfarrgemeinde der Zukunft*. Thaur, 1979. — *Fallico, Antonio*: *Quando un gruppo diventa chiesa*. Roma, 1972. — *Klostermann, Ferdinand*: *Gemeinde ohne Priester?* Mainz, 1981. — *Klostermann, Ferdinand*: *Wie wird unsere Pfarrei eine Gemeinde?* Wien, 1979. — *Liss, Bernhard*: *Pfarrgemeinderat — was ist das?* Wien, 1972. — *Moltmann, Jürgen*: *Neuer Lebensstil*. München, 1977. — *Pini, Carlo*: *Il consiglio pastorale parrocchiale*. Torino, 1977. — *Suenens Kardinal*: *Die Mitverantwortung in der Kirche*. Salzburg, 1969². — *Schulz, Heinz-Manfred*: *Damit Kirche lebt*. Mainz, 1975. — *Stiefvater, Alois*: *Eine Handreichung für Pfarrgemeinderäte*. Freiburg, 1971. — *Tomka Ferenc*: *Evangelizáció*. 1983. — *Több szerző*: *Evangelisation in der Dritten Welt*. Freiburg, 1981. — *Több szerző*: *Pfarr- und Gemeinde als Lebensraum der Familie*. 1981. — *Több szerző*: *Der Pfarrgemeinderat*. Wien, 1972 — *J. Wiener-H., Erharder* (Hrsg.): *Pfarrseelsorge*. Wien, 1977.

Tomka Ferenc

PLÉBÁNIA — MISSZIÓSKÖZÖSSÉG

(A zsinat és az új kódex a plébániai lelkipásztorkodás megújulásáról)

A plébánia teológiája

A II. Vatikáni Zsinat határozatai akkor fognak megvalósulni, ha a plébániák is átalakulnak a zsinat szellemében. Az egyház megújulásának mértéke tehát a plébánia megújulása. De vajon mit jelent a plébánia zsinati átalakítása?

A) A PLÉBÁNIA ZSINATI FOGALMA. — A plébánia az *utóbbi évszázadok elképzelése szerint* egyházi közigazgatási, területi lelkipásztori-ellátó (szolgáltató) egység. E szemlélet szerint a plébánián „egyik oldalon” él a plébános és esetleg munkatársai, a szolgáltatók, — és velük „szemben” élnek a hívek, a gondozottak. Ezt a szemléletet látszik alátámasztani a korábbi egyházzog is. Aszerint a plébánia a legkisebb önálló — területileg meghatározott — lelkipásztori és egyházi-igazgatási egység, amelynek élén a plébános áll (216. c.). Ebben a szemléletben úgy tűnik, hogy a plébániai lelkipásztorkodás egyetlen feladata a hívek ellátása. Az egyháznak, illetve a plébániának *minden emberhez szóló missziós* küldetése pedig szinte feledésbe merül.

A zsinat viszont elsősorban nem az egyházi igazgatás, hanem a misztérium oldaláról közelíti meg az egyház és a plébánia fogalmát. (Bár természetesen ismeri az egyház intézményes, látható arcát is.) A zsinati szövegek a Szentírás nyelvén beszélnek az egyházzal, mint Krisztus Testéről, művének folytatójáról, az üdvösség szentségéről, — a plébánia pedig: egyház — kicsiben; mint helyi egyház és testvéri közösség ugyancsak Krisztus megváltó és tanúságtévő (missziós!) művének folytatója. — Az Egyházzal szóló konstitúció az egyház-megyékről ezt mondja: „E részegyházak az egyetemes egyház képeire vannak megalkotva: bennük és belőlük valósul meg az egy és egyetlen katolikus egyház” (23). A püspökök pástorj tisztéről szóló dekretum ugyanerről: „Valóban részegyház, hiszen benne igazán jelen van és működik Krisztus egy, szent katolikus és apostoli egyháza” (11). Később az idézett konstitúció ugyanezzel jellemzi és egyháznak nevezi a plébániai közösségeket is: „Krisztus egyháza valóban ott van a hívek valamennyi törvényes helyi közösségében. Az Újszövetség ezeket is egyháznak hívja, ha ragaszkodnak pástoraikhoz. Mert a maguk helyén ezek az Istentől meghívott új nép, a Szentlélekben és nagy teljességben (vö. 1Tesz 1,5). Krisztus evangéliumának hirdetése bennük gyűjti össze a híveket. Megünneplik az Úr vacsorájának titkát... E közösségben — jöllehet gyakran kicsinyek, szegények vagy szétszórtságban élnek — ott lakozik az a Krisztus, akinek ereje összekapcsolja az egy, szent, egyetemes és apostoli egyházat” (Az egyházzal 26).

Mindez nem a zsinat felfedezése. Az ősegyház vagy Szent Pál számára nyilvánvaló igazság volt, hogy az egyház nem valamiféle megfoghatatlan elméleti „nagyság”, hanem a helyi egyházakban valósul meg. Az ősegyház úgy fejlődött, mint kis keresztény közösségek együttese, szétszórva a római világban. Ezekben a kis helyi közösségekben közgáltatták ki a szentségeket, ebben találtak otthonra a keresztények, s ezek voltak a „föld sója”, a megtérés elindítói. „Mielőtt az egyház világegyház lett volna, korintusi, efezusi vagy galata egyházak voltak” (7,836).

Az új kódex is krisztusi közösségi értelemben határozza meg a plébániát: A plébánia mindenekelőtt „a krisztushívők közössége” (515. c.), amelynek küldetése van a világban. — (Ilyen összefüggésben megjegyezhetjük, hogy a zsinat nem ismeri — amint más nyelvek sem — az „egyházközség” kifejezést és fogalmat. Számára csak egyházi-közösség, plébániai közösség, helyi egyház létezik. „A magyar egyházközség szóban jogi, politikai, illetve történeti hangsúlyokat érzünk, míg a közösség szóban inkább a résztvevők céltudatát és dinamizmusát véljük felfedezni” (Csanád B. i. h.).

B) A PLÉBÁNIAI LEKIPÁSZTORKODÁS TEOLÓGIAI ALAPJAI. — Mi a plébániai lelkipásztorkodás legfőbb célja? Hogy felújítsa a templomot? Hogy hitoktasson, prédikáljon, szentségeket szolgáltasson ki? Hogy gondozza a híveket? — Természetesen ezek is céljai. De mindezek egy nagyobb célt hivatottak szolgálni. A lelkipásztorkodás végső célja, hogy minden embert elvezessen az üdvösségre. Közlebbi célja, hogy 1. meghívjon és elvezessen a Krisztussal való egyesülésre, 2. majd hogy megvalósítsa a Krisztussal egyesült emberek testvéri egységét, s így az emberiség egységének kovásza legyen (vö. Jn 17,20–24; Az egyházzal 1.).

1. A lelkipásztorkodás célja nem egy hit-tananyag továbbadása, s nem is a szentség-kiszolgáltatás. Mindezek arra szolgálnak, hogy elvezessenek a Krisztussal egyesülő életre (illetve megerősítsenek abban). Rahner ezért a jelen plébániai lelkipásztorkodás elmélyülésének első feltételét abban látja, hogy maguk a lelkipásztorok (papok és világiak) váljanak mélyebben hívő, Istennel személyesebb kapcsolatban élő emberekké (s ne ragadjanak meg egy tanító-szentségkiszolgáltató funkcionárius szintjén).

A mai szekularizált kor sajátos önállóságot vár el a kereszténytől. Hiszen környezetében gyakran minden megkérdőjelezi hitét, erkölcsi felfogását. Mikor lesz képes mégis arra, hogy hű maradjon Krisztushoz? — kérdezi Rahner. És válasza: „A jövő kereszténye vagy misztikus (azaz Istennel mély személyes kapcsolatban élő ember) lesz, vagy megszűnik keresztény lenni.” A lelkipásztorkodás csak akkor hatékony, ha elvezet erre a mély istenkapcsolatra. S erre csak olyan valaki képes, aki maga is Istennen él. — A jelen és az elkövetkező évek — Rahner szerint — továbbra is megrostálják a keresztényeket s a papságot. A szekularizált világban élő hit magányát, a sikertelenségeket, a hagyományos lelkipásztorai struktúrák összeomlását sem világiak, sem papok nem lesznek képesek másképp elviselni, csak Istennel. A hívek és papok száma bizonyára még tovább fog csökkenni. De aki megmarad, az — az Istennel átélte magányban — elég életerőssé válik egy új, evangéliumibb életre, illetve lelkipásztorkodásra (16,22).

2. Az, hogy a lelkipásztorkodásnak el kell vezetni a híveket a Krisztussal való egyesülésre, talán még nyilvánvalóan látszik. Viszont sokak számára újszerűen hat a zsinat, a püspöki szinodusok, illetve a zsinati teológia tanítása, hogy ti, a lelkipásztorkodás lényegi célja a krisztusi testvéri közösség megvalósítása. A zsinat megfogalmazásában: „A lelkipásztorkodás nem szorítkozhat csupán arra, hogy a hívekkel egyenként törődjék. Természetszerűen ki kell terjednie arra is, hogy kialakítsa a valódi krisztusi közösséget” (Papok 6.).

Milyen értelemben mondhatjuk, hogy a testvéri közösség a lelkipásztorkodás lényegi célja? – sőt, hogy az igehirdetés vagy a szentségek is bizonyos értelemben csak azt szolgálják, hogy felépítsék a krisztusi közösséget, Krisztus Testét? – Azért, – 1. mert a krisztusi élet csak kölcsönös szeretetben, *testvéri közösségben valósulhat meg*. Ahol élük Krisztus tanítását, ott a közösség szükségképpen létrejön. Hiszen Krisztus tanításának lényege az egymással törődő, egymásért életet adó szeretet (Jn 15,13). – 2. mert maga a hívő csak a krisztusi közösségben talál természetes és természetfeletti otthonra (vö. Papok, 6, 8). – 3. mert az egyház, illetve a plébánia *missziós küldetésében elsődleges szerepe van a közösség egységének*: Krisztus meghívta övéit, hogy eggyé legyenek, s megígérte, hogy ebből fogja felismerni a világ Istenét (Jn 17,21). Vagyis az egyház s benne a plébánia mint testvéri közösség meghívás lesz a világ számára; csak így lesz Isten szeretetének jele és közvetítője; csak így tölti be küldetését (vö. Az egyházzól 1; Világiak 17,18; Missziók 15; Evangélii Nuntiandi (= E. N.) 13, 21, 77 stb.).

A plébániai lelkipásztorkodás az egyházi előírások tükrében

Az előző teológiai megalapozás után lássuk, milyen kereteket, illetve útmutatásokat adnak az új egyházi előírások, köztük az új kódex a plébániai lelkipásztorkodás számára.

A) A PLÉBÁNIAI KÖZÖSSÉG LEKIPÁSZTORI ÉS MISSZIÓS KÜLDÉTESE – Az egyoldalúan jogi *egyházszemlélet* mindent az egyházi vezetők szempontjából látott. Ézzel szemben, amikor a zsinat az egyházzól szólt, mindenek előtt Isten népéről (a keresztyén közösségről) beszélt, s csak utána a klérusról, annak sajátos szolgálatáról a közösségen belül. – A korábbi plébániai lelkipásztorkodásra vonatkozó előírások szinte kizárólag a klérus lelkipásztori feladatairól szóltak. Az újabb rendelkezések viszont levonják a zsinati egyházkép és plébániakép gyakorlati következtetéseit: Ezekből világosan kitűnik korunk egyházának meggyőződése, hogy a *lelkipásztorkodás első hordozója Isten egész népe*, illetve az egész helyi közösség. A plébániai közösségnek egyedülálló szerepe van „kifelé” – a plébánia missziós küldetésében, a nem hívők felé való tanúságtételben, továbbá lényeges lelkipásztori feladata van „befelé” – a hívő közösség tagjainak lelki gondozásában is. Mindkét szempont kidomborodik az új egyházi előírásokból.

1. „Isten népe közösségekben él, plébániákban, egyházmegyékben... Ezekre a közösségekre tartozik, hogy tanúskodjanak a nem hívők előtt” – állítja a zsinat (Missziók 37). Az evangelizációval foglalkozó püspöki szinódus is többszörösen hangsúlyozza, hogy az evangelizáció első és legfontosabb hordozója Isten népe. – A hívők közösséget alkotnak, „s maga ez a közösség az evangélium hírnöke” – írja az E.N. (13). Másutt megállapítja: a nem hívőket általában először is a hívek tanúságtévéle élete indítja el a hit felé: „Akik őket látják, önkéntelenül is megkérdezik maguktól: Miért ilyenek ők? Miért élnek így? Mi ad nekik erőt?... Az ilyen csendes tanúságtétel többnyire az evangelizálás első lépése” (E.N. 21; vö. 41). – A plébániai közösségek lelkipásztori szerepéről és felelősségéről a római szentségtan rendelkezések is új hangsúllyal szólnak. Kiemelkedik közülük is az „Ordo Initiationis Christiani Adulorum” (= OICA), amely a felnőttek megtéréséről, bérmlásáról, áldoztatásáról szól. Ezt a dokumentumot világméretű felmérés előzte meg. Azt vizsgálták, hol sugárzik a keresztyénység, hol vannak megtérések stb. S az eredmény? – Ott, ahol a plébániák élő testvéri közösségek. (N. B. itt nem elméletről van szó, hiszen pl. Koreában 1981-ben 1,5 millió katolikus mellett 87 200 volt a felnőtt keresztyégek száma. Ugyanezen évben a világon 1 300 000 felnőttet keresztyéltek.) Az OICA tehát azt írja, hogy a felnőttek megtérésének, hitre való elvezetésének első „szereplője”, közreműködője a keresztyén közösség. (Éppen úgy, ahogyan ez valaha az ősegyházban is volt).

2. A plébániai közösségnek ez tagjainak lelkipásztori feladata van a hívők felé is. A felnőtteknek – az OICA szerint – csak úgy szabad beavatni szentségeket kiszolgáltatni, ha előzőleg élő kapcsolatba kerülnek a keresztyén közösséggel (OICA 19,38,39,41). – A közösség feladatáról ír a *gyermekkeresztyéségről* szóló rendelkezés is. „Isten népének, amelyet a helyi közösség képvisel, ugyanolyan szerepe van a gyermekek keresztyéniségénél, akárcsak a felnőtteknél. A kisdeteknek joga van a közösség szeretetére és segítségére” (11,26). – S ugyanígy a *bérmlásról* szóló dokumentum: „Kiváltképpen Isten népére tartozik, hogy előkészítse a megkeresztyélteket a bérmlás vételére.” „A keresztyén közösséggel és az egyes hívekkel való kapcsolat által kapják meg (a bérmlalkozók) a megfelelő támogatást, hogy ránevelődjenek a tanúságtételre és az apostolkodásra, továbbá hogy meglegyen az igényük az eukarisztia vételére” (11,279–280). Figyelemre méltó, hogy az idézett rendelkezések a szentségi felkészítés szereplőiről szólva sorrendben is először beszélnek a keresztyén közösség szerepéről, s csak utána a lelkipásztorkóról.

B) A PLÉBANIA FOGALMA. – A plébánia közösség. – A plébániát az új kánoni jog így

határozza meg: A plébánia a krisztushívőknek a részegyházban pontosan meghatározott közössége, amelynek lelkipásztori gondozása a plébánosra van bízva, a megyéspüspök tekintélye alatt (515. c.). A plébánia tehát először is közösséget jelent. — A „területi” plébánia. A korábbi jogban úgy tűnt, hogy a plébánia az egyházmegye területének részekre osztása által jön létre (216. c.). Az új jog ezzel szemben a közösségi elvet teszi első helyre a plébánia meghatározásakor. De megjegyzi, hogy a plébánia általában ma is ún. „területi” plébánia, azaz egy meghatározott területet ölel fel (518. c.), — hiszen a közösség tagjai egy körülhatárolható térségben élnek. — A „személyi” (területfeletti) plébánia. A korábbi jog szinte kizárólag területi plébániákat ismer. Az új jog a kor igényeit és az életben lévő lelkipásztori gyakorlatot követve azt mondja, hogy „ha szükségesnek látszik, alapítsanak személyi plébániákat a területen élő hívők nyelve, rítusa, nemzetisége, vagy más meghatározott okok alapján” (518. c.).

A személyi plébániák már világszerte ismerősek. Létrejöttük szempontjából két nagy csoportra oszthatjuk őket: — 1. Korábban többnyire a *lelkipásztori szükség* hozta létre ezeket. U. i. a hívek egyes csoportjainak (pl. idegennyelvű, más rítusú híveknek, vagy vakoknak, süketeknek) lelkipásztori ellátása sajátos követelményeket támasztott, és csak e célra ki képezett lelkipásztorok tudták kielégítően vállalni gondozásukat. (Hasonlóan ismerősek pl. a cirkuszosok, taxisosok, vagy vendéglátóipari dolgozók személyi plébániái. Sajátos időbeosztásuk vagy helyváltoztatásuk igényelte, hogy szakosított lelkipástorokdás foglalkozzék velük.) E plébániák keletkezésekor tehát általában egyoldalúan az ellátási, gondozási elv érvényesült, de azóta nyilvánvalóvá lett, hogy a hívek közös adottságai miatt e személyi plébániák lehetővé teszik, hogy tagjaik között elmélyült közösség alakulhasson ki. — 2. Évtizedek óta ismerősek a személyi plébániáknak olyan formái is, amelyeknek létrejöttét elsősorban a *közösségi elv* indokolta. A nemzeti egyházak — az előírásoknak megfelelően — sokfelé természetesen tartják, hogy olyan esetekben, amikor létrejön egy — a területi elv-nél jelentősebb — tényező, amely lehetővé teszi a közösség létrejöttét, ott ennek adjanak elsőséget a közösség kialakulása érdekében. Így jöttek létre pl. az egyetemisták vagy főiskolai hallgatók plébániái közösségei (Studentengemeinde), s így jöttek létre ott, ahol a közös munkahely erős társadalmi kapcsolatokat alakított ki, a gyárplébániák a dolgozók és családtagjaik számára stb.

C) A PLÉBÁNIA VEZETÉSE. — Ha a plébánia nem lelkipásztori szolgáltató intézmény, hanem kisegyház, testvér közösség, akkor ennek meg kell nyilvánulnia a vezetésében is. Az új egyházi, jogi előírások valóban a partneri vezetési stílus lehetőségére és fontosságára utalnak. (Tudnunk kell azt is, hogy ami pl. az új kódex előírásaiban hazai viszonyok közt még szokatlannak tűnik, az világszerte sokfelé régóta gyakorolt valóság.)

— 1. *Egyszemélyi vezetés.* — A plébániáj közösségnek szüksége van vezetőre. Ki lehet plébániavezető? — A plébános. — A plébánia vezetője egy pap-plébános, a megyéspüspök tekintélye alatt (518. c.). Melléje munkatársként a püspök küldhet egy vagy több *káplánt*. A káplán megbízást kaphat egy vagy több plébánián való munkára, illetve a plébániai munka egy részére, vagy a hívők egy adott csoportjának gondozására. (Pl. kaphat valaki csak betegellátói vagy hitoktatói megbízást, és ezt egy vagy több plébánia területére.) — A *diakónus* vagy *világi hívő*. — Előfordulhat, hogy a paphiány miatt a püspök egy diakónusra vagy világra bizza a plébániái lelkipásztori munkát, a közösség összetartását — mondja az új jog. Ilyenkor előírja, hogy nevezzen ki egy papot plébánosi jogokkal, aki a lelkipásztori munka „moderátora” (517. c.), s aki gondoskodik a szentségek kiszolgáltatásáról is. — Szerre a világon és Európában is számos példa van arra, hogy diakónusok, világiak — köztük nem egyszer nők — egy-egy plébániái közösség lelkipásztorai.

— 2. *Közösségi vezetés.* — Az egyház jelen gyakorlatát követve az új kódex beszél a plébánia szoros értelemben vett közösségi vezetéséről is. — *Papi közösség.* — Már a zsinat ajánlotta, hogy a papok éljenek közös életet, hogy „így egymástól segítséget kapjanak lelki és szellemi fejlődésükhöz, és hogy az egyedüllétből eredő veszélyektől megszabaduljanak” (Papok 8.). A püspök — az új kódex értelmében — ilyen papi közösségekre is bízhatja egy vagy több plébánia vezetését. Ilyenkor kell lennie közülük valakinek, aki harmonizálja lelkipásztori munkájukat, s a püspök előtt is felelős azért (517. c.). — Ha a közösség tagjai több plébániát vezetnek, az együttműködés érdekében felmentést nyerhetnek a plébánián lakás általános kötelezettsége alól (533. c.). — Ilyen egy vagy több plébánián közösen lelkipásztorokdó papi csoportok — különösen a zsinat óta — többfelé működnek a világon, pl. Jézus kistestvérei, a Prado vagy Fokoláre papi közösségek. — *Világi közösség.* — Ugyancsak a zsinat ajánlotta, hogy a világiak is lehetőleg közösségben végezzék apostoli munkájukat (Világiak 17,18.). A kódex engedélyezi, hogy a püspök világi közösségre bizza egy plébánia vezetését (egy pap-plébános moderátor irányítása mellett) (517. c.). Dél-Amerikában több tízezer plébániának lelkipásztorai világi közösségek.

Az, hogy a plébániát vezető papok vagy világiak maguk is közösségben élnek, a tapaszt-

talatok szerint gazdag gyümölcsöket termelt. — 1. A közösségi élet érzékenyebbé tette őket a közösségi értékekre, a közösség igényeire, s így alkalmasabbá váltak a vezetésre. —

— 2. Ahogyan a zsinat is megfogalmazza, a közösség „az egyház Krisztusban való közösségének és egységének jele”. A krisztusi közösség természetfölötti erővel bír, hiszen — Jézus ígérete szerint — „ahol ketten vagy három összegyűlnek az én nevében, ott vagyok közöttük” (Mt 18,20), (Világiak 18; vö. E. N. 23). S valóban, sokfelé a plébániát vezető közössége a természetfeletti kovász erejével elmélyítette a közösségi életet és további közösségeket hozott létre. — 3. *Világi munkatársak — lelkipásztori tanács.* — Akár egy személy, akár egy közösség vezeti a plébániát, a zsinat és az új kódex természetesnek tartja, hogy a plébánia vezetése a hívek széles köreivel együttműködésben történjék: „a püspökök, a papok ne téveszszék szem elől, hogy az apostolkodás egyképpen joga és kötelessége minden hívőnek, egyháziaknak és világiaknak, és hogy az egyház építésében a világi híveknek is megvan a saját szerepük” (Világiak 25). Ezért „a papok úgy töltsék be vezetői tisztségüket, hogy ... fogjanak össze a világiakkal ... Ismerjék el, és segítsék érvényesülni a világiak tekinthetőségét és sajátos szerepét... Vegyék figyelembe kívánságait, ismerjék el, hogy az emberi tevékenység különböző területein nekik van tapasztalatuk és ők illetékesek, hogy így velük együtt képesek legyenek leolvasni az idők jeleit” (Papok 9; vö. Világiak 10, 529. c.). —

A világiak első és általános lelkipásztori feladata a Krisztussal egyesülő közösségi élet tanúságtétele. Egyesek közülük azonban *külön hivatást kapnak* arra, hogy a sajátos lelkipásztori munkában résztvegyenek. Az egyházi dokumentumok hangsúlyozzák, hogy az erre hivatottaknak részt kell kapniuk (vagy részt kaphatnak) a hitoktatásban, az igehirdetésben, a szegények-betegek látogatásában, a kisközösségek irányításában, az ateistákkal való párbeszédben stb. (Világiak 2,7—10; E. N. 73), a szentségekre való felkészítésben, a bűnbánati liturgiák vezetésében, az áldoztatásban (CIC 225, 228, 230, 275, 529 c.; OICA 45, 48; Ordo Baptismi 7; Ordo Confirmationis 3; Ordo Penitentiae 37 stb. Vö. 11,17 és 276; 12,27 és 230. old.) — A papok és világiak közös munkájának koordinálására a zsinat és az új kódex a *lelkipásztori tanács* létrehozására hív fel (ha a püspök ezt jónak tartja). A tanács elnöke a plébános, tagjainak tanácsadói joguk van (536. c; Világiak 26). (Hazánkban az egyházközségi képviselőtestületeket sikerült több plébánián lelkipásztori tanácsá alakítani. Másutt azonban e testületek lelkipásztori működése még formálisnak sem mondható, hiszen egy költségvetés jóváhagyása önmagában aligha nevezhető annak. Viszont püspöki karunk irányítása mellett kipróbálás alatt áll a magyar egyházközségi élet új szabályzata, amely már a zsinat, illetve az új egyházjog szemléletét kívánja tükrözni.)

D) A PLÉBÁNIAI LEKIPÁSZTORKODÁS FELADATAI. — Az újabb egyházi előírások az elméleti megalapozáson túl konkretizálják a plébániai lelkipásztorkodás feladatait. — Az *általános feladatok* közül kiemelik: — 1. a Jézussal egyesülő életre való elvezetést, az igehirdetés és hitoktatás által, — 2. a közösség kialakítását, — 3. a szentségekre való komoly felkészítést, — 4. a szegények, betegek gondozását, — 5. a fiatalokkal, házasságokkal, családokkal való intenzívebb és közösségi törődést (Papok 5,6; CIC 528—530 c. stb.). — Ezeken kívül szólnak olyan feladatokról, amelyek újszerűek, illetve amelyek a fentebb kifejtett elvek gyakorlati megvalósítását szolgálják: — *A világiak szerepe.* — Kevés helyen tudatosult még, hogy a lelkipásztorkodás hordozója Isten egész népe. Ezért egyházi előírások felszólítják a papságot, hogy lelkipásztori munkájuk egyik fontos feladatának tartsák a *világi munkatársak* kinevelését, s a világiak bekapcsolását a lelkipásztorkodásba (Világiak 22,25,30; E. N. 73; 275,529. c.). Figyelmeztetik továbbá őket, hogy támogassák a *világi közösségek* — kisközösségek, társulatok — kialakulását (vö. Világiak 18,19; E. N. 58; CIC 529. c.). (A kódex továbbá részletesen szól a világiak társulási jogairól is: 298, 299, 327—29. c.). — *Szakosítás.* — A zsinat szólt már arról, hogy szakosított korunk szakosított lelkipásztorkodást kíván (Papok 8,10). Az egyházi útmutatások a szakosítás több formáját ismerik: — 1. Alapokon ez azt jelenti, hogy a plébános és papi, világi munkatársai egyes munkaköröket megosztanak maguk között, — 2. Magasabb szinten a szakosított lelkipásztor hatásköre kiterjedhet kerületre, egyházmegyére vagy az országra. Egyesek közülük egyéb lelkipásztori munkájuk mellett végzik „szak”-feladatukat, mások önálló munkakörben. (Nálunk is ismerősek a több plébánián hitoktató káplánok.) — 3. A szakosítás egyik fajtájával találkozunk a területfeletti plébániákban is. — *Missziós küldetés.* — Az egyház missziós feladatáról szólva az új előírások külön említik a hitükben megfogyatkozott katolikusok, nem katolikus keresztények és az ateisták felé való küldetést (vö. Papok 9; Missziók 37—39; CIC 528. c.).

Megvalósítható mindez a gyakorlatban?

A plébániai lelkipásztorkodás teológiai alapjait és gyakorlati előírásait megismerve, egyesekben felmerülhet a kérdés: vajon nem túl ideális elképzelés-e mindez? Vajon megvalósítható-e a gyakorlatban, hogy a plébánia „kis-egyház”, „testvéri közösség” legyen?

— Az ősegyház, az egyház történelme és a jelen azt igazolja, ahol az evangéliumot megélték — testvéri közösségekben. Korunk egyházi megújulásainak forrásai is mindenféle a krisztusi közösségek, közösségi plébániák. — És fordítva. Az utóbbi évek hazai és nemzetközi tapasztalatai azt is igazolják, hogy azok a vidékek vagy plébániák, amelyekben nincs élő közösség, lassan vagy gyorsabban elnéptelenednek. — S vajon hogyan néz ki — és hogyan alakítható ki — egy ilyen „közösségi” plébánia? — Az első századok helyi egyházainak testvéries jellegéről van némi elképzelésünk. Az egyház történelme és a jelen azóta is a legkülönbözőbb közösségi-plébánia formációkat mutat fel.

Lássunk néhány példát a jelenből: — 1. Hazánkban is vannak plébániák, ahol a *lelkipásztor* baráti-testvéri jelenléte és működése néhány év alatt testvéri légkört alakított ki. Ha valaki ilyen helyen elmegy akár csak egy istentiszteletre, azonnal érzi, hogy közösségben van. Ez a légkör sokakat megérint és vonz, előbb a testvéri közösség, majd a hit felé. — 2. Másutt a plébánia nagyszámú hívei közül eleinte egy viszonylag *kis számú közösség aktív részt vállal* a liturgiában, a lelkipásztori munkában. Ok a pappal együtt egy közösséget alkotnak. Példájuk nyomán aztán egyre többen aktivizálódnak. Egyes helyeken újabb csoportok alakulnak, és vállalják a különböző lelkipásztori munkaterületek ellátását: némelyek az utca-apostolkodást, mások a betegek látogatását vagy a hitoktatásban, liturgiában, templomi énekekben stb. való közreműködést. Ilyen világi lelkipásztori munkacsoportok jelenléte kisugárzik és testvéri légkört terjeszt az egész plébánián. — 3. Ismerős kezdeményezés hazánkban, hogy az *egyházközségi képviselőtestület* tagjai igyekeznek közösséget alkotni, s egyúttal további kisebb közösségekre (munkacsoportokra) oszlanak, amelyek a plébánia hitbuzgalmi, pénzügyi, karitás stb. ügyeit intézik (vö. 8.). — 4. Döntő jelentősége volt egyes plébániák közösséggé alakulásában annak a ténynek, hogy a plébániát egy-egy közösség vezette (papok, világiak, vagy papok és világiak közössége). E közösség jelenléte többnyire rövidesen testvéri légkört honosított meg a plébánián, majd hatására egyéb közösségek jöttek létre (a korosztálynak, érdeklődési körnek vagy lelkipásztori munkaterületek megfelelően), amelyek egyrészt beilleszkedtek a plébánia egészébe, másrészt tovább növelték a testvéri légkört — 5. Missziós területeknek (Afrikának, Dél-Amerikának) is ismerős modellje a plébánia lelkipásztori munkáit ellátó világiakból álló *bázisközösség*. E közzismert modell is igazolja, hogy a mag-közösség tagjainak elkötelezettsége, összetartozás-tudata „átragad” a plébánián élő keresztényekre is (vö. 2.).

Befejezésül még néhány megjegyzést tehetünk azzal kapcsolatban, hogy *hogyan jön létre a közösségi plébánia*. — Egy plébánia közösségivé alakulásának fontos feltételei közé tartozik, hogy maga a vezető, a *lelkipásztor legyen közösségi ember*, hogy tudjon testvériesen irányítani, együttműködni, másokat meghallgatni. (Ilyen vonatkozásban számosan sürgetik a papnövéndékek, illetve a világi lelkipásztorok mélyrehatóbb közösségi nevelését.) — A plébániai közösség létrejöttének fontos feltétele, hogy a közösség tagjai természetfeletti — *evangéliumi* — kapcsolatra törekedjenek, hogy alapelvük legyen: Jézus nevében, az Ő szeretetében akarnak összejönni, és semmi sem fontosabb számukra, mint hogy ily módon Jézus közöttük lehessen (Mt 18,20) (vö. 19.). — Az *elindulás* legelső feltétele bizonyára az, hogy a közösség vezetője tudatában legyen annak, hogy a plébánia elsősorban nem akkor teljesíti küldetését, ha szociológiailag jól megszervezett csoport vagy csoportok szövvénye, hanem ha élő egyház, azaz *ha Krisztus él és működik benne* és tagjaiban. Ez azt is jelenti, hogy a pap vagy világi lelkipásztor nem akkor lesz képes egy krisztusi közösség útrairatására, ha jó szervező, hanem, ha átadja életét Krisztusnak, és hagyja, hogy Ő formálja meg élő Testét, helyi egyházi közösségét.

Irodalom

A magyarországi katolikus egyházközségek igazgatási és adóztatási szabályzata, Eger, 1934. — *Alszeghy Z.* stb.: Kereszténység és közösség (TKK) Róma, 1981. — *András I.*: A plébániai lelkipásztorok átalakulása, Szolgálat, 12, 5–14. — *Arens A.* (Hrsg.): Pastorale Bildung, Trier, 1976. — *Capellaro J. B., Liut G.* stb.: Da Massa a popolo idi Dio, Assisi, 1981. — Conferenza Episcopale Italiana: Comunione e comunità (Piano pastorale per gli anni 80'), Roma, 1981. — *Csanád B.*: Egyházközségeink a zsinat után, Vigilia, 1978, 836–39. — *Csepregi I.*: Az új egyházkép plébániai és liturgikus közösségének kialakítása, Vigilia, 1979, 614–19. — *Fischer H., Greinacher N., Klostermann F.*: Die Gemeinde, Mainz, 1971. — *Kleiner R. J.*: Gruppen und Basismgemeinden in ihrer Bedeutung für eine Lebendige Pfarrseelsorge, in: *Wiener J., Erharder H.*: Pfarrseelsorge 48–64. — *Magyar Kat. Püspöki Kar* (kiadása): A gyermekkeresztesítés szertartása, Budapest, 1973 (Tartalmazza: a gyermekkereszteségről és a bérnálásról való instrukciókat is.). — *Magyar Kat. Püspöki Kar* (kiadása): Bűnbocsánat és Oltáriszentség, Budapest, 1976. (Tartalmazza: a gyónásról, oltáriszentségről, gyermek-

misékről szóló instrukciókat is) – *Pini C.*: Il consiglio pastorale parrocchiale, Torino, 1977. – *Rahner K.*: Friedliche Erwägungen über das Pfarrprinzip, Schriften II., Benzinger 1968. 299–338. – *Rahner K.*: Strukturwandel der Kirche, Herder 1972. – *Rahner K.*: Zur Theologie und Spiritualität der Pfarrseelsorge, in: *Wiener J., Erharter H.*: Pfarrseelsorge 11–31. – *Szennay A.*: Világiak az egyházközösség életében, Teológia, 1977. 150–155. – *Tomka F.*: Római rendelkezés a szentségiszolgáltatásról (Az OICA ismertetése), Teológia, 1975. 13–19. – *Tomka F.*: A krisztusi közösség teológiája, Vigilia, 1982. 330–334. – *Wess P.*: Gemeinde-Kirche – Zukunft der Volkskirche, Herder 1976. – *Wess P.*: Ihr alle seid Geschwister (Gemeinde und Priester), Mainz, 1983. – *Wiener J., Erharter H.*: Pfarrseelsorge – von der Gemeinde mitverantwortet, Herder 1977. – *Wiener J., Erharter H.*: Gemeindekatechese, Herder 1981.

Rolf Zerfass

A LELKIPÁSZTOR MINT SEBEKKEL BORÍTOTT ORVOS*

I. Ki a lelkipásztor?

Van, amit a kisember sokkal jobban tud. Ott fenn, az egyházi és teológiai reflexiók magas emeletein az utóbbi húsz évben egyre inkább kérdésessé tették a lelkipásztorkodás fogalmát, és azon voltak, hogy más fogalmakkal pótolják, mint például „üdvösséggondozás” vagy „az üdvösség szolgálata”. Lent, az egyházi és társadalmi hétköznapiok földszintjén viszont megőrizte kikezdehetetlenül jó hangzását ez a fogalom: *A lelkipásztor olyan ember, aki elérhető és készséges, titoktartó és megbízható, áthatja felelősségének a tudata, őszinte. Ismeri az életet és annak megoldhatatlan kérdéseit. Nem bújjik el a paragrafusok mögé, van lelkiismerete, és van bátorsága ahhoz, hogy mások lelkiismeretére is hivatkozzék.*

A felsorakoztatott tulajdonságok mind összefüggnek a lelkipásztor „személyiségével”, azaz egy olyan dimenzióban gyökereznek, amely nem helyettesíthető sem a papszentelés szentségével, sem pedig a lelkipásztori lélektan beszélgetési technikájával. Sőt, ha minden rendben megy, éppen az ilyen személyiség a feltétele annak, hogy valakit felszenteljenek valamely egyházi rendre, s annak is, hogy a lelkipásztori beszélgetés irányításának a módszereit nem használja fel arra, hogy döntésre képtelenné tegye a segítséget kérő embert. Mindezek a vonások azt mutatják, hogy a lelkipásztorkodás kockázatos vállalkozás, ha valóban kísérni akarja a másik embert azon a mából a holnapra vezető nehéz úton, amelyből az életünk áll, mert egy beláthatatlan jövő nyitott horizontjába kell belépünk. Mivel végül is minden embernek magának kell megtennie ezt a lépést és egyedül kell vállalnia a felelősséget is érte, az igazi lelkipásztorkodás nem válhat a másik ember patronálásává, vagy esetleg a másik ember fölött való gyámkodássá, hanem csak kísérése lehet a másiknak, kísérlet arra, hogy ott maradjunk mellette, ahogy Isten megígérte, hogy mellettünk marad: „Úgy leszek ott, mint az, aki ott leszek” (vö. Ex 3,14). Ezért a lelkipásztor mint személyiség Isten közelségének az első „jele”, az első szentség. Nem a stóláján, nem a beszélgetést irányító technikáján, hanem emberségén és érettségén múlik, hogy az emberek mennyire érzik maguktól idegennek az egyház életét, hogy újra eltalálnak-e az egyház egyes szentségeihez.

A *személyiségről* lesz most szó – nem képességek jegyzékéről vagy oktatási célokról. Ugyanis minden kíváncsú rész-képesség végül is csak annyit ér, amennyire integráns része az élettrajz egészének. Amikor tehát a lelkipásztor személyiségéről beszélünk, elgondolkodunk azon, hogy a lelkek gondozása szempontjából mit jelentenek a lelkipásztor életében az élettrajz, a kerülőutak, a krízisek, a boldogsággal való találkozások.

Csak vázlatosan tudjuk ezt itt megtenni. S ha ebben H. Nouwen a sebeikkel borított orvosnak a Talmudban található Messiás-legendájához fűzött fejtegetését követjük,¹ ez nincs ellentmondásban azzal a ténnyel, hogy jelenleg a lelkipásztori hivatás profiljának a kidolgozásán fáradoznak,² csupán azt szemlélteti, hogy ezek a profilkialakítási kísérletek mennyire megkívánják a bibliai hagyomány mércéjéhez való visszatérést.

* Rolf Zerfass: Der Seelsorger — ein verwundeter Arzt. in: Lebendige Seelsorge 34. (1983) 77–82.

II. A sebekkel borított orvos messiási legendája

A lelkipásztorkodás, ha úgy tekintjük mint a másik ember kísérését akkor, amikor átlép a mából a holnapba, messiási vonásokat mutat. Mert miről lehetne szó másról, mint hogy éppen azokban a nyitott döntési helyzetekben, amelyekkel a lelkipásztorkodás szembetalálkozik, helyet adjon Isten uralma betörésének, amely uralomban gyökerezik minden emberi fölszabadítás és megváltás. Ezért mindaz segít a lelkipásztori szolgálat megértésében, amit a bibliai hagyomány a Messiásról mondani tud.

„Josua Ben Lévi rabbi találkozik Illés prófétával. Megkérdezi Illést: Mikor jön a Messiás?

– Illés: Menj, kérdezd meg magad!

– Josua: Hol találom?

– Illés: Ott ül a város kapujában!

– Josua: Miről ismerem meg?

– Illés: A szegények között ül, sebekkel borítottan. A többiek mind egyszerre veszik le minden sebükről a kötést, aztán újra bekötözik sebeiket. Ő azonban mindig egyszerre csak egy sebéről veszi le a kötést s aztán rögtön be is köti újra. Ugyanis azt gondolja: Hátha szüksége lesz rám valakinek! Mindig készen kell lennem, hogy ne veszítsek el egyetlen pillanatot sem!”³

Ennek a Messiás-képnek a gyökerei messze visszanyúlnak az ószövetségi tradícióba: Miután megtapasztalták a száműzetés rettenetét és megtisztultak benne, már nem az égből várják a Messiást, hanem Juda legkisebb törzséből; Sion lánya nehéz terhességgel hordja ki (Mi 5,2–4), ő a fájdalek férfija; ismeri a betegséget (Iz 53,3). Ha a lelkipásztor Jézusnak, a Messiásnak a művét akarja gondozni, ezt nem teheti jó egészséggben, az ég felhőiből vagy a templom lépcsőjének a tetejéről. Kell, hogy ott találják a város kapujában, a szegények között; kell, hogy megossa velük „örömüket és reményüket, szomorúságukat és félelmüket” (Lelkipásztori Rendelkezés 1.). Mivel megosztja életüket, hordozza azokat a sebeket is, amelyeket az élet üt. És neki is ugyanúgy kell törődnie a saját sebeivel, mint nekik a magukéival.

1. Komolyan kell vennem a saját sebeimet. Amelyik lelkipásztor azt hiszi, hogy erre nem ér rá, vagy hogy ezt ő nem engedheti meg magának, az becsapja önmagát. Saját sérüléseink vizsgálata, a saját határainkkal való találkozás elengedhetetlen feltétele a lelkipásztori szolgálatnak, amint ezt C. G. Jung hangoztatta nyomatékosan: „Hogy megvédegyem a koldust, hogy megbocsátok annak, aki megbánt, sőt Krisztus nevében még az ellenségemet is szeretem, ez kétségtelenül az erényes élet magas foka. Amit testvéreim közül a legkisebbnek tettem, Krisztusnak tettem. Ha azonban rájönnek, hogy az összes között a legkisebb, minden koldus közül a legszegényebb, bántalmazóim közül a legpimaszabb, sőt maga az ellenségem is itt van önmagamban; ha rájönnek, hogy én magam is rászorulok önmagam jószágának az alamiznájára, hogy én vagyok önmagam számára az az ellenség, akit szeretnem kell – akkor mi lesz?

Akkor általában a feje tetejére áll az egész keresztény igazság, akkor egyszerre nincs már se szeretet, se türelem, akkor egyszerre odakiáltjuk a bennünk levő testvérnek „Ráka”, akkor elítéljük magunkat és dühösek vagyunk önmagunkra. Kifelé mindebből nem mutatunk semmit. Letagadjuk, hogy valaha is találkoztunk volna azzal, aki a legkisebb közülünk. S ha Isten maga lenne is az, aki ilyen megvetésre méltó alakban lép oda hozzánk, ezerszer megtagadnánk őt, mielőtt egyáltalán elkukorékolná magát akár egy kakas is.

Aki a modern lélektan segítségével nem csupán a pacienseinek a kulisszái mögé tekint be, hanem először is a saját kulisszái mögé – és ezt minden lélekgyógyásznak meg kell tennie, ha nem akar naiv csaló lenni –, annak be kell vallania, hogy a legnehezebb dolog, sőt egyszerűen lehetetlen elfogadnia önmagát nyomorúságos mivoltában. Már a pusztá gondolatától is kiveri a félelem verítéke. Ezért aztán habozás nélkül és élvezettel húzza elő az ember a komplikáltabb dolgot, ti. azt, hogy nem akarunk tudni önmagunkról, inkább nyüzsgöve törődünk másokkal, mások nehézségeivel és bűneivel. Ott olyan szemmel is látható erények integetnek, amelyek jótékony módon becsapják a többieket is, de az embert magát is.

Az ember – hál’ Istennek – elfutott önmaga elől.”⁴

A saját sérüléseinkre fordított figyelmet nem szabad kényeskedésnek bélyegezni; hiszen nem választ el a másik ember fájdalemtól, hanem inkább összeköt vele, mert elvágja a nyüzsgésbe való menekülés lehetőségének az útját, odakényszerít a döntés elé, amitől – ha becsületes lelkipásztor vagyok – senkit sem kímélhetek meg: Menekülés vagy helytállás?⁵ A saját sebeinkre való odafigyelés nem áll ellentétben a mások sebeivel való törődéssel, hanem összefügg vele. Ezért veszi le a Messiás mindig csak egy sebéről a kötést. Saját sebtől indul el mások sebei felé.

2. Amikor gyöngye vagyok, akkor vagyok erős. Hogyan játszódhatik le ez a lelkipásztor-

ban? Hogyan nyílnak meg saját szenvedéseinek a megtapasztalása során mások szenvedése előtt? Nyilván nem úgy, hogy valahányszor találkozik mások szenvedésével, a saját szenvedéséről kezd beszélni: „Olyan deprimált vagyok! — Ó, tetszik tudni, tavaly tavasszal nekem is depresszióm volt!” Ez azt jelentené, hogy a saját sebemről veszem le a kötést éppen akkor, amikor a másik ember akarja megmutatni a sebeit. A másik ember gyászmeséjéhez hozzáteszem a magamét, a másik kishitűségéhez a magam kishitűségét — és a horizont mind szűkebb lesz. A mások fájdalmának a saját sebünk oldaláról való megközelítése éppen nem azt jelenti, hogy felületesen kicseréljük az éppen aktuális panaszainkat és problémáinkat; hanem kitartó akaratot kíván tőlem annak meglátására és elfogadására, hogy aktuális fájdalmam, jelenlegi szenvedésem olyan mélységből fakad, amelyben része van minden embernek: a teremtmény egzisztenciájának, a teremtmény törekvésének és megtört voltának a mélységből. Csak akkor tudok segíteni embertársaimnak is, hogy szembenézzenek ezzel a mélységgel és a szakadék fenekéről elindulva keressenek új utakat, hogy megtanuljanak bánni a saját bajjukkal, ha van bennem bátorság ahhoz, hogy önmagam esetében is leereszkedjem ebbe a mélységbe.

A lelkipásztor feladata — ellentétben az orvossal — elsősorban nem a fájdalom csökkentése. Sőt el kell mélyítenie a fájdalmat, míg elő nem tűnik a mélység, amelyből elindulva megkezdődhet az igazi gyógyulás. Annak az édesanyának, aki kisgyermekét elvesztését panasolja, nem teszünk szolgálatot azzal, ha rámutatunk, hogy van két másik nagyszerű, egészséges gyermeke. Csak akkor tud megbirkózni gyermeke elvesztésével, ha engedi, hogy ez a rettenetes esemény rányissa a szemét arra a tényre, hogy a halál minden pillanatban beköszönhet az életünkbe, s hogy a halhatatlanságnak a mindennapjainkban uralkodó illúziójával szemben ez az igazi realitás. Ebben az értelemben a lelkipásztori munka rendkívül igényes, konfrontatív szolgálat, mivel a szenvedőt szembesíti a valódi mélységekkel, amelyekből minden emberi szenvedés ered. Az ezekben a mélységekbe vetett pillantás viszont nyilván csak ott lehetséges, ahol van remény.⁶

Éppen ezért nem mondhatunk le arról, hogy a lelkipásztor is megtapasztalja a szenvedést. Nem kell minden problémát, amit csak elébe visznek, neki magának is végigszenvednie, de kell, hogy legyen az életének egy olyan pillanata, amelyben szembetalálkozik az emberi egzisztencia elemi határaival. S ha akkor nem menekült el, hanem helytállt, akkor — és csak akkor — nem vesz erőt rajta a vakrémület a másik ember problémájának a láttán. Ha már nem fél a saját szegénységétől és megtört voltától, félelem nélkül fordulhat a másik zűrzavara felé, s személyében a remény eleven jelévé lesz. A lelkipásztor félelmet nem ismerő személye elől kitér a vakrémület, most már egyszerűen nem tart mindent a hatalmában a félelem, kiszarjad a remény. Ezért saját gyöngeségünk nem mánó, hanem a lelkipásztor-kodásra való alkalmasságunknak az egyik jele, amelyikkel Pál annyira dicsekszik (2Kor 11,30), s amelyért olyannyira hálás, mert elsegítette erre a felismerésre: Amikor gyöngé vagyok, akkor vagyok erős (2Kor 12,10). A lelkipásztor nem térhet ki a saját szegénysége elől, ha el akar jutni a paradox felismerésre, hogy az ilyen szegénység boldog szegénység (Mt 5,3). Ezért látja Pál Abrahámban és Sárában, a gyermeknemzésre már nem képes két öregben, a hívő ember ösképeit, akik megtapasztalják, hogy Isten a gyöngeségeinkben mutatkozik annak az erősnek, „aki életre kelti a holtakat és létre hívja a nem létezőket” (Róm 4,17). Azért „dicsekszünk szenvedéseinkkel, mert tudjuk, hogy a szenvedésből türelem fakad, a türelemből kipróbált erény, a kipróbált erényből reménység. A remény pedig nem csal meg, mert a nekünk ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívünkbe az Isten szeretete” (Róm 5,3–5). Ezért minden keresztyén közösség *gyógyító miliő*. Nem mintha minden seb ellátást nyert volna benne és megszűntek volna a fájdalmak, hanem *mert abban minden sérülés és gyöngeség új növekedés lehetőségévé válik és olyan ajtóvá, amely új perspektívákat tár föl*. „Nem sokan vannak köztetek olyanok, akik a világ szerint bölcsek, nem sok a hatalmas, nem sok az előkelő. Isten azonban azt választotta ki, ami a világ szemében balga, hogy megszégyenítse a bölcseket, s azt választotta ki, ami a világ előtt gyöngé, hogy megszégyenítse az erőseket” (1Kor 1,26–28). Mert azt, aki fölkeres bennünket, nem kímélhetjük meg Istenért attól, hogy végigjárja a saját gyöngeségeit, a magunk életrajzában található törések elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy alkalmassak legyünk a lelkipásztor-kodásra.

3. Most vagy soha. Mindezt be tudjuk látni, mégis képesek vagyunk elmulasztani azt a pillanatot, amin minden múlhat. Amíg a Messiásban, aki mindig csak egy sebről veszi le a kötést, hogy rendelkezésre tudjon állni, csak az önzetlenségét csodáljuk, még nem értettük meg a történetet. Ő nem mindig ugrásra kész, De mindig kész arra, hogy fölugrasszák. És ezen múlik minden, ahogy az elbeszélés befejezéséből is látjuk:

„Amikor Josua rabbi eljutott a Messiáshoz, azt mondta neki:

— Béke legyen veled, mesterem és tanítóm!

— A Messiás azt felelte: Béke legyen veled is, Lévi fia!

– Ez megkérdezte: Mikor jössz?

– Ő azt felelte: Ma!"

Nem holnap, nem jövőre, nem akkor kezdődik a megváltás, amikor már elvették a világot minden nyomorúságát, hanem a nyomorúság közepette, ott, ahol éppen állunk. Még ha valaki szívesen el is fogadná a sebekkel borított orvos képét lelkipásztori lelkiségének eszményképévé, rendkívül nehéz elfogadni azt, hogy ennek a megváltó törtéetésnek *már most* el kell kezdődnie – saját tanácsalanságunk közepette. Azonban soha nem lesz merszem saját gyöngségemmel szemben, ha nincsen most, a jelen pillanatban, amikor úgy érzem, hogy erőmön felül vagyok megterhelve mint lelkipásztor. A lelkipásztorkodás pedig éppen akkor válik komollyá, ha nem tudok fölkészülni, ha nem tudom magam előre beállítani azokra a problémákra, amelyek elé a partnerem állít. Éppen ilyenkor nem szabad elmenekülni, ilyenkor kell helytállni. Josua Ben Lévi nem értette meg, mert a legenda így fejeződik be:

„Amikor Josua rabbi ismét visszatért Illéshez, az megkérdezte:

– Nos, mit mondott a Messiás?

– Josua rabbi így felelt: Becsapott, mert azt mondta: Ma jövők! De nem jött.

– Illés azonban így válaszolt: Azt mondta neked: Ma, amikor a szavamat halljátok! (Zsolt 95,7–9)"

III. Gyakorlati következtetések a személyiségalkítás munkájához

A személyiségalkítás nem mehet végbe képek nélkül. A képességek minden hosszú jegyzékénél jobban képesek tájékozódást nyújtani; feltéve, ha nem értik félre őket, vagy nem használják helytelenül, csupán appellatívumokat. A sebekkel borított orvos képe sincs fölvértezve ezek ellen. Ha abszolútizáljuk, fölhasználható a sikertelenség dicsőítésére és misztifikálására, mintha csak rossznak kellene lennie a lelkiismeretünknek, ha valami erőlködés nélkül, szinte magától értetődően sikerül a lelkipásztori munkában. A Kereszt minden teológiájának az az árnyoldala, hogy a depresszióra hajlamos emberek mögéje bújnak és sikerrel kihúzzák magukat az alól a veszély alól, hogy konfliktusba kerüljenek saját depresszív alkatukkal.

Ezek igazában félbe vágják a sebekkel borított orvos képét: A Messiás elszántsága, hogy rendelkezésre áll itt és most, nem egyeztethető össze a hamis szenvedésmisztika nyafogásával (és kényelemszeretetével).

Ez ellen elbeszélésünkéből még legalább két fontos imperatívuszt lehet levezetni a lelkipásztor egyéniségének gyakorlati alakításához:

1. A személyiség alakításához szükség van reflexióra és kísérésre. A sebekkel borított orvos képe a maga módján bizonyítja azt a tételt, hogy a leggyümölcsözőbb képzés a lelkipásztorkodás területén a *gyakorlatot kísérő módon*, gyakorlati tanácsadással történik, amely rávezt arra, hogy az eredménytelenségeinket, a küszöb alatt jelentkező rossz érzéseinket ne rejtjük el egyszerűen, hanem hozzuk elő és dolgozzuk végig őket, hogy ne tudjanak a tudatalattiból tovább zavarni, vagy hogy ne emésszék feleslegesen erőinket. Fel-fogó képességünk élesztésének egyik legjobb segédeszköze a tapasztalatokról történő írásos rögzítés (feljegyzés egy betegágyánál folytatott beszélgetésről, vagy tervbeszámoló az egyházközségi munkában). Ezeknek a följegyzéseknek – a szociális munka területén ezek már magától értetődő eszközei az ellenőrzésnek – kettős funkciója van a lelkipásztori önképzés területén:

– Először is segítenek abban, hogy a leírás következtében bizonyos távolságot tudjak teremteni a munkámhoz és a szerepemhez. Ez azt jelenti, hogy reálisan tudom szemügyre venni azt a helyet, amelyen éppen vagyok, az általam ténylegesen képviselt értékeket, a konfliktus megoldására irányuló kísérleteimnek a kötésmintáját. Csak az képes megadni az irányt, hogy hova akar menni, aki meg tudja mondani, hogy hol áll. Kiindulópont nélkül nincsen út.⁷ Az ilyen följegyzések, amiket megbeszélék a munkacsoportommal is, nemcsak azt mutatják meg, hogy mit éltem át, hanem azt is, hogy az átélt dolgoknak mely részét nem szabad még egészen közel engednem magamhoz. Ugyanis minden észlelésünk szelektív, a szelektáció elve viszont az a kép, amelyet önmagunkról alakítottunk ki. „Hol van azonban az a realista, aki képes volna minden tapasztalatának megengedni, hogy saját tapasztalatává legyen? Ki képes arra, hogy boldogságát és szomorúságát, gyűlöletét és szimpátiáját úgy fogadja el, mint ami hozzátartozik az énjéhez?”⁸ Amíg nem jutottunk el odáig, hogy valószínűleg el tudjuk fogadni tapasztalatainkat, addig nem vagyunk képesek arra sem, hogy megfelelő módon találkozzunk ezekkel a tapasztalatokkal a másik emberben. Ami félelmet kelt bennünk önmagunkból, az vakrémületbe kerget bennünket akkor is, ha egy másik ember problémájaként jelenik meg előttünk. Ezért tud egyetlen jól dokumentált

és gondosan kiértékelt tapasztalat előbbre vinni bennünket, mint a meg nem értett élményekkel telj évek.⁹

– Az írásos följegyzés második nagy esélye abban van, hogy egy új teológiai keresés és kutatás kiindulópontjává lehet, a Szentírás mellett a kinyilatkoztatás második eleven forrásává. Anton Boisen, az amerikai lelkipásztori mozgalom alapítója a szenvedő ember tanulmányozását úgy ajánlotta, mint a bibliai és egyházi hagyomány „holt” dokumentumai mellett a hit élő dokumentumait, leginkább a lelkipásztori határozatokat. Mert általában éppen azáltal lesz valami „határozat”, hogy szétfeszíti a megoldások szokásos mintáját. Ami azt jelenti, hogy nem a másik ember ért végére a tudományának, hanem én. Nemcsak a másik ember kerül oda az alapvető kérdések elé, hanem én is: Mi az élet értelme? Mi a bűn és mi a megbocsátás? Ki az Isten és mi nem az Isten?

Ezeket a kérdéseket egyetlen lelkipásztor sem hagyhatja, nem akarhatja a háta mögött hagyni sohasem. Ezért „a lelkipásztori munka sohasem korlátozódhatik egy jó beszélgetésre. Ez is egyfajta istenkeresés – annak az életében, akinek szolgálunk. A lelkipásztorkodás paradoxonja abban van, hogy az Istent, akit vinni szeretnénk, azoknak az embereknek az életében találjuk meg, akiknek vinnünk kellene őt. Csak akkor juthat el a lelkipásztor arra a felismerésre, hogy azok segítik, akiket ő segít, ha a lelkipásztori kapcsolatot saját hite és saját kontemplációja élő forrásának tudja tekinteni.”¹⁰

Azonban mi tudná őt jobban érelni, mint annak a csodálatos tudata, hogy Isten ennyire elébe jön?

2. A személyiség alakításához szükség van türelemre és imádságra. Szükséges a türelem, mert növekedési folyamatról van szó, amely az egész életre kihúzódik. A növekedéshez viszont idő kell. A türelem görög szava *hüpomoné*, vagyis az „alatta maradás” képessége. Az az elképzelés, hogy az életnek folyamatosan fölfelé kell mennie, mégpedig gyorsan és kerülőutak nélkül, ideológia. A valódi élethez a lappangási periódusok éppúgy hozzátartoznak, mint a növekedési fázisok, a pihenők éppoly szükségesek, mint a továbbindulások. „Minden tisztelet az exodusnak – de nekem közbe-közbe szükségem van egy szép padra.” Aki ezt ki tudja mondani, ezzel elárulja, hogy megértette, mi a hit: megszabadulás attól a kényszertől, hogy önmagunkban kell hinnünk (J. Moltmann). Az megtanulja, hogy másként kell bánni az idővel, és éppen ezáltal lesz jó lelkipásztor, mert így a másik ember számára is tud annyi időt szakítani, amennyire annak szüksége van – valóban „mennyei” türelemmel.

Nem tudom előbb begyógyítani a sebeimet, mint ahogy azok maguktól befornak. De le tudom venni a kötést annak a szemem előtt, aki meg tud gyógyítani minden sebet. Paul Gerhard¹¹ remek egyszerűséggel hív bennünket erre:

Hagyd az örök Istenre
Minden te utadat,
Ha bánt szíved keserve,
Ő néked nyugtot ad.

Ami most bánt bennünket, azaz egzisztenciánk kellős közepén, a „szívünkben” tesz beteggé bennünket, elveszti fojtogató, emésztő erejét, ha merjük hinni, hogy Isten nem erőltet bennünket egy meghatározott útra, hanem hajlandó velünk együtt keresni azt az utat, amelyen valóban járni tudunk:

Ki az eget hordozza,
Oszlat felhőt, szelet:
Napját rád is felhozza,
Atyád ő, áld, szeret.¹²

Erről az Istenről el tudom hinni, hogy megvannak az eszközei és útjai, amelyekre én még gondolni sem merek – így aztán háttérbe szorul a tépelődés is, és helyén imádság támad, Isten közvetlen megszólítása:

Van utad számtalan sok,
Uram, és eszközöd;
Ránk jószágod, áldásod
Bősséggel öntözöd.
Munkádnak akadálya,
Szünete nincs soha;
Úgy teszel, mint kívánja
Gyermekeid java,

Az ilyen vallomásból olyan nyugodtság jut osztályrészemül, amely képes annak a horizontját is felderíteni, aki vezetésemre bízta magát. Az imádságban tesztek szert arra a higadtságra – bármilyen legyen is az – amelyben megmutatkozik számára a legkevésbé erős szakos meghívás, hogy horgonyozzon le, álljon meg a maga lábán, s ne legyen neki többé szüksége lelki gondozásra. „Hiszen tudom, milyen terveket gondoltam el felöletek — mondja az Úr —; ezek a tervek a jólétre vonatkoznak, nem a pusztulásra, mert reménységgel telit jövőt szánok nektek” (Jer 29,11).

Legyzetek:

1. H. Nouwen, *The wounded healer*, New York, 1979. Mivel a könyv még nincs lefordítva németre, alap gondolatait részletesebben ismertetjük. — 2. H. Schilling, *Von Beruf Seelsorger*, in: DIAKONIA 11. (1980) 306 ssk. — 3. Sanhedrin-traktátus; *Nouwen* 82. — 4. C. G. Jung, *Die Beziehung der Psychotherapie zur Seelsorge*. *Gesammelte Werke* 11, Olten 1971, 24–27. — 5. H. E. Richter, *Flüchten oder Standhalten*, Reinbeck 1976. — 6. *Nouwen*, 87. — 7. H. *Nouwen*, *Creative ministry*, New York, 1978, 59–61. — 8. Uo. 39. — 9. Uo. 61–65. — 10. Uo. 63. — 11. *Evangelisches Kirchengesangbuch* 294. *Evangelikus Énekeskönyv*, Budapest, 1982, 432. — 12. Az eredeti szó szerint való fordítása így hangzik: „Aki megadja útját, irányát és pályáját felhőknek, levegőnek és szeleknek, meg fogja találni azokat az utakat is, amelyen a te lábad tud járni.” (A fordító megjegyzése).

Fordította: Bánhegyi B. Miksa

SZERESSÜK A VILÁGIAKAT; TÖREKEDJÜNK AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSRE. Kevésbé misszionáriusnak mondható az az egyház, amely, bár figyelemre méltó vallási gyakorlatot mutat anélkül azonban, hogy gondot okozna neki a világ, amelynek élvezi a támaszát és a világiaktól csak befolyásának és tekintélyének fenntartását várja. Nem vár mást tőlük, mint csupán szolgálatot, hogy biztosítsák apparátusának működését. A missziós egyház az evangélium hirdetése céljából éppen úgy együtt dolgozik a világiakkal, mint a papokkal, mert mind az egyik, mind a másik tényező ugyanannak a feladatnak az igóját húzza, jóllehet mindegyiknek más a szerepe...

Ha a pap túl gyakran mozog a dolgok, a gyakorlatok, a fenntartandó struktúrák síkján, ha alig éri el a szükséges lelki színvonalat, akkor a világiakat nem is tekintheti másképp, mint lelkipásztori tevékenységének tárgyait, mint alkalmas anyagát vagy hasznos támaszát...

Ha az egyháznak missziós küldetése van a világhoz, ha valóban célja az emberek igazi megtérése, akkor az egyház világi tagjainak aktívaknak kell lenniük. Tehát a Krisztusnak már megnyert hívő világiak együttműködhetnek, sőt kötelesek is együttműködni az emberek szolgálatára rendelt felszentelt papokkal.

Ezt nagyon hatékony módon végzik a hívek családjukon belül. Jól tudjuk, hogy a mi hitoktatásunknak csak azoknál a gyermekeknél van komoly fogantatja, ahol a hit gyökeret tud eresztetni, mert a szülők keresztények... Mi mást jelent ez, mint hogy nem mi papok vagyunk azok, akik kereszténnyé tesszük a gyermekeket, hanem a szülők. Ez azt is jelenti, hogy a felnőttekkel való munkánknak sokkal biztosabb az eredménye.

Azt is tudjuk, hogy egy világi, de még inkább egy házaspár, sőt több házaspár együttes tanúságtételének hatása páratlan. Azt is tudjuk, hogy egy édesanya otthon végzett hitoktatása, amelyen részt vesznek gyermekei, esetleg társaikkal együtt, valóban sokkal életszerűbb, mint gyakran a mi hitoktatásunk. Tudjuk azt is, hogy kis világi közösségekben végzett életrevízió során a világiak kérdései gyakran üdvös „sokk”-ként ér bennünket. Ők azok, akik arra ösztönöznek, hogy mi lelkipásztorok vegyük komolyan és reálisan az evangélium követelményeit és felszólításait.

Miután kiszemeltünk néhány különösen „beleváló” lelkipásztort, az után a közös vonások után kutattunk, ami tevékenységük minőségét meghatározza. Két vonás jellemezte valamennyiüket: — 1. Mindig munkaközösségben dolgoztak, sőt gyakran papi közösségben is éltek. — 2. Igazi és szoros együttműködésben dolgoztak a világiakkal.

Yves Congar zsinati teológus „A mes frères” c. művéből.

A Teológia beszélgetése Póka György püspökkel

SZERVEZETI SZABÁLYZAT AZ EGYHÁZKOZSÉGEINK JÖVŐJÉÉRT

Főtisztelendő Püspök Úr, most, hogy elkészítette a Magyarországi Katolikus Egyházközségek Altalános Szervezeti Szabályzata tervezetét, melyet a Magyar Püspökkari Konferencia ki-próbálásra közreadott – kérem, adjon néhány közvetlen szóval felvilágosítást a TEOLÓGIA folyóirat egyházi és világi olvasóinak. – Először is saját tevékenységéről mondjon néhány szót, Hogyan élte meg és gyűjtötte össze lelkipásztori tapasztalatait, és miként tudja püspöki hivatalát összeegyeztetni az aktív lelkipásztori munkával?

Isten akarata úgy alakította életemet, hogy 45 éves papi múltamban az egyházi életnek szinte minden munkaköréből alaposan ki kellett vennem a részemet. 1939-ben Bécsben szenteltek pappá. Utána egy évig káplánoskodtam falun, egy németajkú községben. Azt követően 6 éven át tevékenykedtem a papnevelésben, mint spirituális. 12 éven keresztül szolgáltam az egyházkormányzatban, majd 20 évig a lelkipásztorkodásban. 4 éven át irányítottam rektorként a győri szemináriumot. 1982 óta szombathelyi segédpüspök és a (kb. 15–20 000 lelket számláló) Székesegyházi Főplébánia plébánosa vagyok, Főpásztorommal egyetértésben és együttműködve megosztom vele az egyházmegegye kormányzásának a terhéért és felelősségéért, és emellett munkatársaim közreműködésével irányítom a Főplébánián a lelkipásztori munkát. Igaz, hogy püspöki tisztet nagyon gyakran szólít külső szolgálatra az egyházmegegye plébániáira, de igyekszem magamat a lelkipásztori munkából sem kivonni. Igazában a lelkipásztori tevékenység vonzott gyermekkorom óta a papi hivatás felé. Sose akartam püspök lenni. Ezért is választottam püspöki jelmondatnak az angyalnak a pátmoszi látnokhoz intézett szavait: „Társatok Krisztus szolgálatában” (vö. Jel 22,9).

Példaképei az őskeresztény püspökök. Lehet-e a püspök most is lelkipásztori kapcsolatban a hívő közösséggel?

Konkrét helyzetem predestinál arra, hogy azokban az őskeresztény püspökökben keressem példaképemet, akik nem egy mai értelemben vett egyházmegegye hívőserégét irányították, hanem egy kisebb, körülhatároltabb, homogénebb és családiasabb jellegű közösségnek az élén álltak. Ők jobban meg tudtak felelni igazi püspöki küldetésüknek, mint azok, akiknek az idejét és energiáját az egyházkormányzat foglalja le, és akiknek a lelkeket megszentelő tevékenysége úgyszólván csak a bérnálás szentségének a kiszolgáltatására, valamint templomok, szobrok, plébániaépületek stb. szentelésére szorítkozik. Pedig „a püspökök a Szentlélek rendeléséből elsősorban a lelkek pásztora... és az a küldetésük, hogy állandósítsák Krisztusnak, az örök Pásztornak a művét”. (Határozat a püspökök lelkipásztori hivatásáról: C.D. 2.) *Mint plébános, jobban tudok ennek az alapvető püspöki küldetésnek megfelelni: az ígét hirdetni, a hitet magyarázni, a jelentkező tévedések ellen küzdeni és a lelkeket megszentelni. Közvetlenebb kapcsolatban vagyok a hívőkkel is, akik bármikor megtalálhatnak és személyes kontaktusba tudnak velem lépni. Sőt, mint az egyházközség vezetője, gyakorlatilag is be tudom őket kapcsolni a plébániai közösség gondjaiba és feladataiba, amit a zsinati határozat püspökök fontos tennivalói közé sorol (vö. C.D. 16.)* Vagyis plébánosként „ideálisabb” körülmények között tudom püspöki tisztemet betölteni, mintha az egyházkormányzat bürokratikus tennivalói is elrabolnák időmet. – Ez nem jelenti sem az egyházmegegye, sem az egyetemes egyház gondjaitól való elszakadást, hiszen a Püspöki Konferencia különféle megbízásokkal gondoskodik arról, hogy az egyetemes egyház ügyeibe is bekapcsolódjak.

Hogyan készült a jelenlegi tervezet? Az életből kiindultán alakultak-e ki az új rendszabályok?

A Püspöki Konferencia a Világiak Tanácsa országos szerve elnöki tisztének az ellátását 1982-ben rám bízta. Az első összejövetelen értesültem arról, hogy a Püspöki Konferenciától

a Világiak Tanácsa kapott megbízatást az egyházközségek új szabályzatának az elkészítésére. A Tanács eladdig néhány alapelvben állapodott meg. Mint 18 éven át volt egyházközségi elnök, tapasztalatból is tudtam, milyen sürgetően szükséges az egyházközségnek új, korszerű szabályzata. Hiszen életüket és működésüket mindezt ideig két idejétmúlt szabályzat irányítja: 1. az 1934. jan. 1-ével életbe lépett (a budapesti egyházközségeket azonban nem érintő) Adóztatási Szabályzat, amit mind a Püspöki Kar, mind a Minisztertanács jóváhagyott; — 2. az 1939. jan. 1-ével életbe lépett Igazgatási Szabályzat, amit a Püspöki Kar az 1929-ben kiadott mintaszabályzat átdolgozása után véglegesen jóváhagyott, az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter pedig láttaozott. Meg kell említeni, hogy a két szabályzat mellett voltak a közös szabályzatoktól eltérő, egyes városok számára igényelt, külön jóváhagyott autonóm szabályzatok is. — Ezeket a szabályzatokat nemcsak azért kell átdolgozni, mert elavultak, hanem azért is, mert egyrészt a zsinati szemlélet alapvetően más szerepet és feladatot szánt az egyház életében a világi hívőknek és az egyházközségeknek, másrészt mivel a magyar egyház életkörülményei azóta gyökeresen megváltoztak. — A régi szabályzat az egyházközség és az egyházközségi képviselőtestületek tevékenységét úgyszólván az anyagi ügyek intézésére korlátozta. A képviselőtestület évenként kétszer ült össze rendes ülésre, mégpedig a költségvetés és a zárszámadás letárgyalására. A rendkívüli gyűlések is ilyen természetű ügyek megtárgyalását célozták (31. § 1.). Az anyagi gondok között akkor a katolikus iskolák fenntartásának volt a legnagyobb jelentősége, mert a templomok és a plébániák fenntartásáról a kegyúr, ill. a Vallásalap gondoskodott. Az 58. és 65. § hangsúlyozottan kiemelte, hogy „hitelvi, egyházfegyelmi, egyházkormányzati (mindez természetes is), lelkipásztori és istentiszteleti ügyek, valamint a templomvagyon és a nem egyházközségi javadalmak nem tartoznak az egyházközségi képviselőtestület, ill. tanács hatáskörébe.”

Minden világi hívő és lelkipásztor tudja, hogy az ilyen előírások nemcsak az elkötelezett hívőket kedvetlenülítik el, és az egyházközségeket kárhóztatják tétlenségre, hanem szöges ellentétben állnak a zsinati határozatokkal is. Az előtt a tény előtt sem hunyhatunk szemet, hogy a szocialista társadalomban megváltozott az egyház közjogi helyzete, az államhatalommal való kapcsolata, elveszítette iskoláinak és intézményeinek legnagyobb részét, régi anyagi bázisa a minimálisra zsugorodott, a templomok, plébániák és intézmények fenntartása, az egyház személyi és anyagi terheinek a hordozása a hívőkre hárult, közben pedig ijesztő mértékben csappant meg a lelkipásztorok száma és így tovább, ami új gondok és feladatok elé állította a magyar egyházat. Ezért éreztem személy szerint is sürgetőnek egy egészen új elvi alapokon álló szabályzat elkészítését, amelyik nemcsak ügyrendi előírásokat tartalmaz, hanem rámutat arra is, milyen irányban kell az egyházközségi és egyáltalán az egyházi életnek átalakulnia, hogy meg tudjon birkózni a mai élet nehézségeivel, megmaradjon római katolikusnak, megvalósítsa a Zsinat elveit, bele tudjon illeszkedni a szocialista társadalom rendjébe és meg tudja újítani a magyar egyház életét. — Az új szabályzat elkészítéséhez az elvi alapot a zsinati határozatok adták, amiket az új Codex azóta törvénybe is foglalt, gyakorlati rendelkezései viszont figyelemmel vannak a magyar egyház történelmi hagyományaira (a régi szabályzat előírásaira is) és jelen helyzetére is. A felépítéshez és a formába öntéshez nagy segítséget nyújtott a bécsi egyházközségi szabályzat és a bécsi egyházmegyei zsinat (1969–71) kézikönyve. A végső szöveg kialakulásához a Világiak Tanácsa tagjainak az intenzív tanácskozásai és hozzászólásai járultak hozzá. Az így kialakult szöveg került első ízben 1983. június 2.—3.-án, második ízben pedig szept. 15.—16.-án a Püspöki Konferencia elé elvi elfogadásra. — Nyugodtan mondhatom tehát, hogy az ideiglenes szabályzat nemcsak írászat mellett készült, hanem az életből kiindulva alakultak ki az új rendszabályok.

Mik a szabályzat elvi alapjai? A zsinati tanítás milyen fontos részeire támaszkodik?

Ez a kérdés bővebb kifejtésre szorul. Válaszomban szeretnék egészen konkrét, pontos és érthető lenni. A szabályzat a Zsinat határozataira és elvi útmutatásaira épül, ezeket az új kánoni jog ratifikálta is. A szabályzat paragrafusai éppen ezért az új Codex rendelkezéseire hivatkoznak. Különösen a következő zsinati elvek folytak bele döntően a Szabályzat összeállításába.

a) Egészen alapvető jelentősége van a Szabályzatban az egyház *hierarchikus alkotmányának* és felépítésének. Ennek a lényege az, hogy az egyház életében rendkívüli szerepük, feladatuk és felelősségük van azoknak a püspököknek, akiket a Szentlélek rendelt a nyáj élére, Isten egyházának az igazgatására (ApCsel 20,28). „Krisztus az apostolokra és utódaikra ruházta rá azt a tisztséget, hogy az ő nevében és az ő hatalmával tanítsanak, megszenteljének és kormányozzanak” (Határozat a világiak apostolkodásáról: A.A.). Már antiochiai Szent Ignác († 110) azt írja a philadelphiaiaknak: „A püspök nélkül semmit se tegye-

tek". A püspökök tehát Isten nevében, Krisztus helyetteseként és követőiként állnak a nyáj élén mint pásztorok, de nem egyedül, hanem segítőtőrsaikkal, az áldozópapokkal és a diakonosokkal együtt látják el a közösség szolgálatát, mint a tanítás mesterei, az istentisztelet papjai és a kormányzás szolgái (Dogmatikai konstitúció az egyházzól: L.G. 20.). Mégpedig nemcsak tanácsaikkal, meggyőzéssel és jó példájukkal, hanem a Krisztustól kapott tekintéllyel és szent hatalommal kormányozzák a rájuk bízott részegyházát (L.G. 27.). *Ezt a tisztséget Krisztus persze nem annyira méltóságnak és hatalomnak, mint inkább az egyház és a hívek odaadó szolgálatának szánta.*

Gyakorlatilag azt jelenti, hogy ahogyan a püspök isteni intézkedése folytán vezeti az egyházat, úgy a püspököt és az egyetemes egyházat jelenvalóvá és láthatóvá tevő lelkipásztor az egyházközségnek a felelős vezetője. Az egyházközségek tehát nem független, önálló részei az összegyháznak, amelyek tehát a püspökök irányítása és ellenőrzése alatt állnak. Így nem szakadhatnak el a Krisztus személyét és tekintélyét képviselő püspöktől sem, meg az egyetemes egyháztól sem. A hívőknek úgy kell ragaszkodniuk a püspökhöz, mint ahogyan az egyház ragaszkodik Krisztushoz (L.G. 27.). — Ezért hangsúlyozza a Zsinat, hogy: — 1. a Krisztusban hívők fogadják keresztény engedelmességgel és készségesen mindazt, amit a felszentelt pásztorok Krisztus képviselőiként mint tanítókat és vezetők kimondanak az egyházban; — 2. imádkozzanak előljáróikért és ajánlják Istennek azokat, akik fölöttük örködnék (L. G. 37.); — 3. az egyházközségi munkát végezzék szoros egységben papjaikkal és abban ne ők akarjanak vezetők lenni, hanem tanácsaikkal segítsék elő egyház-családjuk minden apostoli és hitterjesztő vállalkozását (A.A. 10.); — 4. tartsák ébren magukban az egyházmegyéhez való tartozás tudatát (A.A. 10.), apostoli munkájukat illesszék bele az egész egyház apostoli küldetésébe és ezért maradjanak mindig szoros összeköttetésben azokkal, akiket a Szentlélek az Isten egyházának a vezetőjévé rendelt (A. A. 23.); — 5. ha pedig lelkipásztori munkához közvetlen kapcsolódó feladatokra (hitoktatás, liturgikus cselekmények, lelkek gondozása) kapnak megbízatást, akkor tisztségük gyakorlásában vessék alá magukat a felettes egyházi vezetésnek (A.A. 34.).

b) Nem kevésbé fontos és alapvető megállapítása a Zsinatnak, hogy a *lelkipásztoroknak nem egymagukban kell ellátniuk az egyház teljes üdvözítő küldetését* (L.G. 30.), mert az apostolkodás minden hívőnek, egyháziaknak és világiaknak egyformán joga és kötelessége; az egyház építésében a világi hívőknek is megvan a sajátos szerepük (A.A. 25.) Mivel a világi hívők is valamennyien részesei Krisztus papi, prófétai és királyi tisztének, azért aktív szerepet kell betölteniük az egyház életében és működésében. Az egyház közösségeiben annyira szükséges a munkájuk, hogy nélküle a legtöbb esetben nem lehet teljesen eredményes a lelkipásztorok apostolkodása. A közösségi apostolkodás egészen szembetűnő példája az egyházközségi (plébániai) munka, mert az az egyház egészébe kapcsolja bele és egységbe tömöríti az embereknek azt a sokféleségét, amely az egyházközségekben található (A.A. 10.). — A Zsinat megállapításai tehát alaposan megráfolják a német kancellárnak, Bismarcknak a egyházképet, amit egyik politikai beszédében úgy fogalmazott meg, hogy a katolikus egyháznak a hierarchia (a klérus) az alapja, a lényege és a teljessége. Azt gondolta, hogy a klérus a hívők közössége nélkül is tud élni, működni és tevékenykedni. A hívők szerepe csak az lenne, hogy a klérus rendelkezéseire tudomásul vegyék, engedelmesen elfogadják és készségesen teljesítsék (Congar: Der Laie 86. o.).

c) Hasznosnak véltem külön kigyűjteni azokat a *konkrét feladatokat*, amiknek az ellátását az egyház kifejezetten a *világiaktól* várja, és azokat a *joágokat*, amelyeket nekik biztosít. Alapvetően megállapítja a Zsinat, hogy a keresztség és a bérálás által az egyház összes tagjai részesednek az egyház üdvözítő küldetésében. Az ideig való dolgok intézése és Isten szerint való rendezése által építsék tehát Isten országát, kovászként, mintegy belülről szenteljék meg a világot, a maguk munkakörében, az evangélium szelleme szerint helytállva mutassák meg másoknak Krisztust életük tanúságával, hitük, reményük és szeretetük ragyogásával, legyenek lelkes kisegítői és munkatársai pásztoraiknak és tanítóiknak (L.G. 32.). A *világi hívőknek* főképpen az a *sajátos feladata*, hogy az egyházat azokon a helyeken és olyan körülmények között tegyék jelenvalóvá és hatóerővé, ahol az egyház *csak általuk* lehet a föld sója. Ezen felül azonban a hierarchia különféle módon bevonhatja őket a maga apostoli munkájába, közvetlen együttműködésre. Olyan munkakörökre is alkalmazhatja őket, amelyek kifejezetten lelki célt szolgálnak (L.G. 33.).

Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy Jézus Krisztus a világi hívők által is akarja folytatni a világban tanúságtételét és szolgálatát. Őket is felhasználja arra, hogy az egyház hármias alapfunkcióját betölthesse. Részesíti őket papi tiszteből, hogy tudjanak lelki áldozatokat bemutatni Isten dicsősítésére és az emberek üdvözítésére (L.G. 34.). Prófétai küldetést ad nekik, hogy hozzá tudjanak járulni az evangélium hirdetéséhez és Krisztus országának a terjesztéséhez, mégpedig a krisztusi üzenetnek a bemutatásával mindennapos életkörülményeik között, de különösen házas- és családi életükben tanúságot tevő életükkel is, meg

szavakkal is (L.G. 34.). Királyi tisztében részesíti őket és elvárja tőlük, hogy az evangélium szellemével igyekezzenek áthatni és megújítani a földi dolgok rendjét, közvetítsék a világnak a megváltás kegyelmeit. (L.G. 30, 34, 36.), különösen pedig, hogy legyenek beszédes tanúi a szeretetnek (A.A. 7.). Ha képzettségük megvan, ha szilárdak a hitben és a keresztény tanításban, akkor ne vonják ki magukat a közügyek intézéséből sem, működjenek együtt minden jóakarató emberrel mindannak az előmozdítására, ami igaz, ami igazságos, ami szent és szeretetreméltó (A.A. 14.).

Mindezekhez *jogosan várhatják el felszentelt pásztoraitól*, hogy bőkezűen adjanak az egyház lelki javából a világiaknak. Különösen, mélyebben ismerhessék meg a kinyilatkoztatott igazságokat, hogy a keresztény alapelveket az egyház szelleme szerint tudják kifejteni, megvédeni és helyesen tudják őket alkalmazni a jelenkor problémáihoz (A.A. 6.). Bőségesen nyíljék meg számukra a szentségek életadó forrása. Isten gyermekeinek és Krisztus testvéreinek a szabadságával és bátorságával tárják fel szükségleteiket és véleményüket pásztoraik előtt. Nemcsak szabadságukban áll, hanem olykor kötelességük is véleményt nyilvánítani az egyház javát érintő kérdésekben. Ezt persze mindig igazlelkűen, bátran, okosan és szerető tisztelettel tegyék azok iránt, akik szent tisztégük alapján Krisztus személyét képviselik (L.G. 37; A.A. 10.).

d) Rendkívül tanulságos és figyelemreméltó az is, *milyen kifejezésekkel jellemzik* a zsinati megnyilatkozások a hierarchia (klérus) és a hívők *kapcsolatát*. Beszélnek arról, hogy *egyenlő* a méltóságuk és tevékenységük, szinte azonos a közös feladatban, Krisztus testének építésében (L.G. 32.); hogy a felszentelt szolgák és Isten népének a többi tagjai *egymásra vannak utalva*, kölcsönösség fűzi őket össze (L.G. 32.); hogy a világi hívők az isteni kegyelem alapján nemcsak Krisztusnak testvérei, hanem testvérei azoknak is, akik a szent szolgálatban Krisztus tekintélyével tanítják, megszentelik és igazgatják őket (L.G. 32., A.A. 25.); hogy a világiak és a lelkipásztorok kapcsolata *családias* legyen, mert annak rendkívül nagy hasznát látja az egész egyház. Nemcsak a világiakban erősödik meg a felelősségtudat, fokozódik a cselekvőkészség és az együttműködési szándék, hanem a lelkipásztorok is világosabban látnak és helyesebben tudnak dönteni az egyházközösséget érintő kérdésekben (L.G. 37.); hogy kölcsönösen ápolják az *egység* szellemét, hogy így az egyház egész apostolokodását a szeretet ragyogja be (A.A. 23.).

e) A Zsinatnak ezek a kijelentései nemcsak alapvető elméleti szemléletváltozást tükröznek az egyház önértelmezésében, hanem egészen konkrét gyakorlati következtetések levonását is sürgetik mind a klérus, mind a hívők részéről. Az egyház életének, igehirdetésének, apostoli és megszentelő tevékenységének a megújulása nagymértékben attól függ, hogy a hierarchia (klérus) és a hívők között sikerül-e kialakítani a *közös felelősségérzés* tudatát, és a szoros, családias, testvéries *együttműködés és együttműködés* szellemét. Ezt a közös felelősségérzetet, egyetértést és együttműködést nem a jelenlegi paphiány, hanem az egyház krisztusi lényege és apostoli küldetése kívánja meg. A paphiány csak „az idők jele”, amivel a Gondviselés *rá akarja szorítani az egyházat ennek* a fontos alapigazságnak a felismerésére.

A fenti zsinati elveket *összefoglalva* mondható: A cél nem az, hogy valamiféle állóháború, hatalmi versengés, rangsor-vita alakuljon ki a hierarchia és a hívők között. Ez méltatlan lenne Krisztus titokzatos testéhez. Nem is az, hogy a régi, egészségtelen klérolatria (klerikalizmus) helyett laicaltria (laicizmus) jusson uralomra az egyházban. Abban csak egyetlen latreia (szolgálat) jogosult, a Christolatria. Az egyház valamennyi tagjának, vezetőinek és vezetetteknek össze kell formálni a fővel, Krisztussal, aki az egész testet összefogja és összetartja a különféle ízületek segítségével, hogy az összes tagok betöltsék az erejükhöz szabott feladatkört (L.G. 30.). A cél tehát az, hogy ahogyan az élő testben nincs egyetlen tag sem, amely tétlen lenne, hanem a test életével együtt annak tevékenységében is részesedik, ugyanígy az egyházban, Krisztus testében is *a tagok valamennyien töltsék be a maguk feladatkörét* (A.A. 2.).

De amilyen fontos a közös felelősségvállalás és a testvéri együttműködés a hierarchia és az Isten hívő népe között, ugyanolyan fontos az is, hogy mindegyik világosan lássa *a maga sajátos helyét*, szerepét és feladatát az egyházban. A klérus és a hívek méltóságának és tevékenységének az egyenlősége és testvérisége mellett sem halványulhat el tehát az a tudat, hogy az egyház felépítése Krisztus akaratából hierarchikus, isteni rend szerint való. Ez egyébként természetes és magától értetődő is. Hiszen az egyház nem nélkülözheti az összefogó és összetartó erőt: a népnek szüksége van vezetőre, a nyájnak pásztorra, a termőföldnek gondviselő gazdára, a szőlőtőnek egészséges nedvkeringésre, a háznak összetartó szerkezetre, a családnak családfőre, a testnek csontváza és véredényrendszerre és így tovább. Nem győzöm hangsúlyozni, hogy a hívőknek keresztény engedelmes-séggel kell elfogadniuk és buzgó imádsággal támogatniuk a hierarchiának (klérusnak) a vezető szerepét (L.G. 37.).

A felszentelt pásztoroknak viszont el kell ismerniük és gyarapítaniuk a *világi hívők meg-*

becsülését, tekintélyét és felelősségérzetét az egyházban. Használják fel szívesen okos tanácsaikat, ruházzanak rájuk bizalommal tisztségeket, adjanak nekik teret és szabadságot a cselekvésben, bátorítsák őket, hogy kezdeményezzenek is. Atyai szeretettel veqyék fontolóra Krisztusban a világiak javaslatait, véleményét és előterjesztett kívánságait. Ismerjék el és tiszteljék bennük azt a jogos szabadságot, amely a földi társadalomban mindenkinek kijár (L. G. 37.). Sokszor kell gondolniok *Szent Cipriánnak* (255-ben Quintushoz intézett) intelmére: „Senki se ragaszkodjék csökönyösen ahhoz, amit a fejébe vett, hanem szívesen fogadja el azt, ami jónak és hasznosnak bizonyul. Mert senkinek a számára sem vereség az, ha valamit helyesebbnek lát meg, mert azzal az igazságra talál rá.” Mert nagy igazság van Nagy *Szent Gergely* megjegyzésében: „Ha megnő az alárendelték száma és túl nagy hatalom összpontosul az előljáró kezébe, akkor nagyon könnyen belelopja magát a szívébe a kevélység ördöge. Előbb-utóbb azt hiszi, hogy ő tud mindent a legjobban.” – Vagyis életbevágóan fontos, hogy helyes és egészséges kapcsolat alakuljon ki a hierarchia és a világi hívők között. Az egyház merje a gyakorlatba átvinni a szubszidiaritás elvét (magasabb szerv ne tartson fönn önmagának olyan feladatot, amit alacsonyabb fórum el tud intézni), ami XII. Pius szerint az egyház szerkezetének alapelvei közé tartozik. A helyes és egészséges kapcsolatot egy hasonlattal próbálom megvilágítani.

A kölcsönös kiegészítést és egymásrautaltságot fejezi ki az a hasonlat, ami Krisztus titokzatos testének a szentírásai képéből adódik. Krisztus titokzatos testének történeti folytatása az egyház, melynek tartóoszlopa és hordozója, vagy ha úgy tetszik, véredényrendszere és vérkeringése a hierarchia (klérus), az viszi a szívből, Krisztusból az életerőt, a vért, a kegyelmi életet az egyház összességébe. De maga a keresztény élet nem a véredényrendszerben, a hierarchiában, hanem a test tagjaiban és szerveiben, a végtagokban, az idegekben, az izmokban, az érzékszervekben, az apró sejtekben, szellemi képességekben és így tovább él, zajlik és bontakozik ki. – A hasonlat kifejezésre juttatja a hierarchia és a hívő közösség egyenrangúságot és különbözőségét, fontosságát és nélkülözhetetlenségét, önállóságát és egymásrautaltságot, tevékenységük azonosságát és másságát, a hierarchia vezető- és a hívek tanácsadó-segítő szerepét. – Ezek a felsorolt *zsinati irányelvek* maradéktalanul jutnak érvényre a Szabályzat rendelkezéseiben.

– Nyitott szabályok lesznek-e ezek a mai ember számára? Foglalkoznak-e azzal, milyen tanúságot tegyenek az egyházközség tagjai az egyháztól visszahúzódó hívek, sőt az egyházon kívül élők felé?

Erre a kérdésre megjegyzem, hogy a szabályok meglehetősen nyitottak. Nem próbálják gúzsba kötni az egyházközségek életét és nem húznak kényszerzubbonyt azok tevékenységére. Csak az *általános irányvonalakra* mutatnak rá (ez a kifejezés belekerült a Szabályzat címébe is), az egyházközség életében és tennivalóiban az ügyrendi eljárási szabályokat lerögzítik ugyan, de az egyházközség tevékenységének a helyi körülmények és lehetőségek szerint szabad utat adnak. Sőt a szabályok annyira nyitottak, hogy az elvi rendelkezések keretein belül *minden egyházközségnek joga és lehetősége van saját működési szabályzatát elkészítenie*, csak azt – éppen az elvi rendelkezések érvényre juttatása érdekében – jóvá kell hagyatnia az egyházmegyei hatósággal (10. § 5. 45. §).

A Szabályzat azonban az elvi irányvonalak körvonalazásán kívül nem kívánja konkrétizálni a részletes tennivalókat. Ezt egyetlen szabályzatnak sem szabad megtennie. Azt ti. a gyakorlatnak kell kialakítania. A Szabályzat mint jogi rendelkezés ugyanis természete szerint nem annyira előremutató, mint inkább elért eredményeket biztosító; az a célja, hogy megszabja azokat a kereteket és határokat, amelyek között az eleven életnek, a tevékenységnek meg kell maradnia kibontakozása közben. Senki se ringassa tehát magát abban az illúzióban, hogy a szabályzat elmélyült tanulmányozása, vagy az ügyrendi előírások megtartása által már megújul az egyházközség élete. A negatív megállapítások nyitott lehetőséget adnak a helyi adottságok szerinti pozitív kezdeményezésre és az egyházközség jövőjének a megtervezésére. Ezt az adott egyházközség működési szabályzatába kell összefoglalni.

– Ad-e a tervezet konkrét útmutatást és segítséget, hogy az egyházközség hogyan képezze a világiakat, várható-e akár egyházközségi akár egyházmegyei szinten a felnőtt képzés, feladata lesz-e a lelkipásztorok és az egyházközségnek fenntartani a kapcsolatot a csupán anyakönyvezett hívekkel?

Ez a kérdésor is a konkrét egyházközségi feladatok gyakorlati teljesítését érinti. Az érdemleges elvi választ – véleményem szerint – világosan megadtam az előző pontban. A Szabályzat 10. § 1. is meg a 28. § 1. is foglalkozik a felnőttek továbbképzésének a kérdésével. A 29. § 2, pedig az egyházközségi feladatok között kifejezetten felsorolja a kívülállókval való kapcsolat megteremtését. De nem ad, sőt nézetem szerint nem is adhat utat

sítást azok megoldására. A kiképzés módjának a meghatározása és lehetőségének a megteremtése részben a helyi ordináriusok, részben pedig a Püspöki Konferencia hatáskörébe tartozik, Bizonyos kiképzési mód (az Akadémia Levelező Tagozata) már évek óta megvan és szép eredményekkel dicsekedhet. A másik (Leikigyakorlatos Ház) most indult el. Az élet természetes fejlődésébe nem lehet határozatokkal és szabályokkal erőszakosan belenyúlni, mert az megbosszulhatja magát. A közömbössé vált megkereszteltekkel való kapcsolat felvételéhez mindenütt mások a lehetőségek és az adottságok. A szabályzat nem tehet mást, mint csak kiemeli a kapcsolatot keresésének a szükségességét. — Ehhez a kérdéskomplexumhoz kapcsolódna a fel nem vetett kérdés, hogy szerepel-e a Szabályzatban a világi hívők egyházi munkakörben való alkalmazásának a problémája? Azt válaszolhatom, hogy az az ideiglenes Szabályzattól tudatosan és szándékosan maradt ki, mivel ez a kérdés jelenleg tárgyalás alatt áll az egyház és az állam között. A tárgyalásnak várhatóan pozitív eredményei a végleges szövegbe bedolgozásra kerülnek.

— *Milyen a magyar egyházközösségek sajátos helyzete? Hogyan tartanak kapcsolatot a már jól működő egyházközösségekkel? Feldolgozták-e a falusi, vidéki-városi és fővárosi problémákat?*

A magyar egyházközösségeknek meglátásom szerint három jelentős sajátossága van. Az egyik az, hogy a magyar egyházban már a múlt században alakultak meg egyházközösségek és már akkor történt kísérlet a világi hívőknek a bevonására az egyház gondjaiba, amikor a világegyházban erre még senki sem gondolt. — A másik sajátossága, hogy nem csupán a plébánia alkot önálló jogi és gyakorlati közösséget, hanem a hozzá tartozó kisebb, ún. leányegyházak és települések is. Az a felosztás tehát, amire ma világszerte törekcszenek — felismerve azt, hogy a családiás együttélés és működés csak kisebb közösségekben lehetséges — nálunk már megvan. Még az új Codex sem beszél egyházközösségekről, csak plébániákról, bár hasznosnak tartja és ajánlja is azoknak a részekre bontását. — A mammut-plébániáknak kisebb lekipásztori körzetekre való felosztása természetesen nálunk sem végleg megoldott és lezárt folyamat. — A harmadik sajátosság az, hogy rendkívül nagy különbség van a falusi, vidéki-városi és a fővárosi egyházközösségek élete, adottságai, lehetőségei és problémái között. A Szabályzat készítésében ez nem is kis nehézséget okozott. Végül is arra az álláspontra kellett helyezkedni, hogy olyan Szabályzatot nem lehet készíteni, amelyik mindegyik fajta egyházközösség összes igényét ki tudná elégíteni. Így biztosra lehet venni, hogy az új Szabályzatot minden oldalról kritika fogadja.

— *Mit jelent a kísérleti jelleg? Összegyűjtik-e a lekipásztorok és a hívek véleményét és javaslatait?*

A kísérleti jelleg azt jelenti, hogy a Szabályzat szövege nem végleges, annak rendelkezései csupán a következő 5 esztendőre jogérvényesek. A próbaidő alatt minden lekipásztornak és katolikus hívőnek megvan a joga és a lehetősége, hogy a Szabályzat szövegét és rendelkezéseit bírálja, és változtatási javaslatokat tegyen. A zárórendelkezések 46. §-a kifejezetten felhívja a lekipásztorokat arra, hogy a próbaidő letelte előtt egy évvel jelentések észrevételeiket és javaslataikat hatóságuknak. Az egyházmegyei hatóságok ezeket összegyűjtik és eljuttatják ahhoz a bizottsághoz, amely a Szabályzat összeállításában közreműködött. A lekipásztorokra van bízva, hogy milyen módon gyűjtik össze a hívek véleményét. A helyi lehetőségek szerint alkalmat adhatnak a nyílt párbeszédre is. A katolikus sajtó sem zárkózik el bizonyára a hívek közérdekű észrevételeinek a publikálásától — jömagam természetesen továbbra is szemmel tartom a Szabályzat sorsát és mindent elkövetek azért, hogy az ne váljék „írott malasztá” és élettelen előírások tömkelegévé.

A TEOLÓGIA-nak ez a száma a lekipásztorkodás megújításával foglalkozik. Ebben a szellemben próbáltam bemutatni a „Magyarországi katolikus egyházközösségek általános szervezeti szabályzatát” is az olvasóközönségnek. Szükségesnek tartom eleve lehűteni azokat a várakozásokat, akik abban a hamis illúzióban élnek, hogy szabályokkal, rendelkezésekkel és előírásokkal lehet friss életet ébreszteni. Egy szabályzat csak arra való, hogy meghatározza azokat az alapelveket, amelyekre az élet épül, és megjelölje azokat a kereteket és irányvonalakat, amelyek között a fejlődés kibontakozhat. Ettől a Szabályzattól se várjon senki ennél többet. Viszont mindenki vegye komolyan ezt az értékét és jelentőségét és ne térjen el annak szellemétől.

Egy szabályzat annyit ér, amennyi életet abba belevisznek, és amennyire annak elveit megvalósítják. Az alapvető fogalmaknak és a hívő közösség feladatainak az összefoglalása (1–4. §) tulajdonképpen nem tartozik a szabályzatba. Azok azonban azért kerültek bele annak bevezetésébe, hogy aki a Szabályzatot tanulmányozza, tisztában legyen azzal, milyen

elvárásokat támaszt az egyház és a mai világ vele és a hívő közösséggel szemben és hogy ezeknek az elvárásoknak ő is, meg hívő közösség is megfelel-e maradéktalanul.

A magyar egyház jelene és jövője, valamint megújulása, nézetem szerint azon múlik, hogy a klérusnak és a hívő közösségnek sikerül-e egymásra találnia, egymásban partnert, munkatársat és munkaközösséget látnia és hogy *a magyar egyház minden tagja: papok és világiak átértzik-e, hogy közös a gondjuk és felelősségük a vallásos élet öntudatra ébresztéséért, megújításáért és fellendítéséért.* A hierarchiának és a hívőknek, a falusi, városi és fővárosi egyházközösségeknek nagyon élnenkelni kell az *egymásrautaltság és egymáshoztartozás* tudatát. A hívők ne csupán a papok gondjának, hanem saját személyes gondjuknak érezzék az egyház ügyét és érdekeit. Egyetlen hívő se legyen száraz, élettelen ág a magyar egyház fáján, amit ügyis letör minden vihar, sőt erősebb légáramlat is az egyház testéről; ne is meddő terméketlen hajtás, hanem életerős termőág legyen, amelyik átveszi a gyökérből, Krisztustól a feléje áramló életet és nedvkeringést és azt életté, gyakorlattá, egészséges természé érelji saját életében.

Széll Margit

AZ EGYHÁZKOZSÉG LELKI TÁPLÁLÉKA — Vasárnapi szentmiséink állandó híveinek gyülekezete, az egyházközségünk, a helyi egyház élő testhez hasonlítható. Ennek a testnek lelki tápláléka az ige, ami híveinknek hirdetünk. Közösségben hallgatják az ígét, közösen veszik magukhoz lelki táplálékukat, ebből alakítják életük alapelveit. — Ha egy plébánián közösségi munkában készülnek a vasárnapi igehirdetések, akkor egy idő után közös gondolkodás és egyfajta családi egység érzése alakul ki, ami a hívek kincse, amire büszkék és egyre inkább elmélyíteni igyekeznek.

A plébániai igehirdetéshez sajátos kegyelem fűződik... Az ilyen igehirdetés nem csupán valakikhez intézett beszéd, hanem olyan hatás, amely a plébániai közösséget mint az egyház szerves részét táplálja és alakítja. Hatáskörében meghaladja a hallgatóság kereteit, ami a templomban elhangzik, az kell, hogy kisugározzék a családokra, az otthonokra, sőt — ha igazán hatásos — még a munkahelyeken is beszéljenek róla.

A plébániai igehirdetés átfogóan a teljességre törekszik. Fő törekvése a plébániai híveinek nevelése, és ennek a nevelő munkának átfogó jellegűnek kell lennie. Egy vendégszónok kiragadhat az evangéliumi üzenetből egy meghatározott tanítást, valami sajátos szempontot... de a plébános nem választhatja témaként azt, amihez a legtöbb kedve van. A kötelessége ugyanis az, hogy híveit ne csupán „informálja”, hanem formálja, alakítsa. Alakot kell adnia egyházközségének... Egyetlen és állandó kérdése csak ez lehet: „Van-e még valami az evangéliumban, amit a hívek nem értettek meg, amit nyilván már elfelejtettek, vagy amire nem gondolnak? Hol tartanak személyiségük keresztényi kialakításában? Mit mondhatnék még, hogy előbbre vihessem őket egy lépéssel, illetve, hogy tévedéseiktől vagy rossz szokásaiktól megszabadíthassam őket?...”

A plébániai hallgatóság összetétele változó... Meg kell találnunk az alkalmas módszert ahhoz, hogy különleges és közvetlen módon tudjuk híveink egyes rétegeit megszólítani: a fiatalokat, a felnőtteket, az értelmiségieket, a fizikai dolgozókat, a családokat stb... De az ún. heterogén tömegnek is megvannak a maga előnyei: Vannak dolgok, amelyeket sokkal könnyebben mond el az ember egy nagyobb és több-rétegű hallgatóság előtt... mert azt talán nehezebb — tapintatlanabb — a közvetlenül érdekelteknek a szemébe mondania...

Végül pedig a plébániai igehirdetés minden másnál jobban hasonlítson az Úr Jézus tanítási módjához. Ő egész nyilvános élete folyamán, nem felületesen, ímmel-ámmal tanította apostolait. Három évig állandóan közöttük volt és küldetése abban állott, hogy teljesen kiformálja őket, s bennük állítsa élénk egyházának prototípusait.

Georges Michonneau francia lelkipásztor
„Propos sur la prédication” c. művéből

KÖRKÉP

HELYI KÖZÖSSÉG — HELYI EGYHÁZ

Az újszövetségi iratokban az egyháznak csak kezdetleges képe található meg. A lényeg ott van, *de forma szerint* még minden bontakozik, fejlődik, vagyis az egyház *útban van* ahhoz, hogy a benne levő kegyelmi tartalmat történeti formában kifejezze és hordozza. Küldetése az, hogy tanúskodjék a feltámadt Krisztus mellett és az emberiség számára megjelenítse a megváltás kegyelmeit. Ezért Jézus Krisztus benne van egész tanításával a Szentlélek erejével és a kegyelem eszközeivel. Amellett a bibliai egyház úgy áll előttünk, mint szervezett, illetőleg szerveződő közösség, ahol Krisztus apostolai a felelősek a tanításért, ők hordozzák a hatalmat, ők irányítanak, ők állítanak előjárókat a helyi közösségekbe. Kétségtelen az is, hogy a *különböző helyi adottságok ellenére egy egyházzal* van szó, hiszen „egy a Test és egy a Lélek, mint ahogy a hivatás is egy reményre szól. Egy az Úr, egy a hit és egy a keresztség” (Ef 4,4–5). Más evangéliumot senki sem hirdethet, csak azt, amelyet az apostolok hirdetnek, amely már úgy szerepel, mint hagyomány, amihez ragaszkodni kell (Gal 1,9; 1Kor 15,3; 2Tesz 2,15; 1Tim 6,3; Tit 2,1). A tanítást csak az adhatja tovább, aki küldetést kapott (Róm 10,15). Az *egyetemes egyház* tehát jelen van, mint átfogó léggör, mint eszmény és norma, de mindez a helyi közösségben, a *helyi egyházban* realizálódik. Az a benyomásunk, hogy a helyi egyház szinte túlsúlyban van az egyetemes egyházzal szemben. Csak a helyi közösségek életéről hallunk, az egyetemes egyház ezekben tükröződik. A hívők itt kapják meg a hitet, itt keresztkednek meg, itt tesznek tanúságot Krisztus mellett.

Az evangélium hirdetésében beszélnek arról, hogy Krisztus Péterre építette egyházát (Mt 16,18), őrá bízta az egész nyáját (Jn 21,17), de a pástori hatalmat mindig a jelenlevő apostol vagy az apostoloktól küldött előjáró testesíti meg. A helyi egyház tehát nem csak része az egyetemes egyháznak, hanem képe, realizálása. A helyi egyház ezért kapja meg az „Isten egyháza” vagy a „Krisztus egyháza” nevet. Pál apostol így beszél az efezusi presbiterekhez: „Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra. Azért rendelt benneteket a Szentlélek annak élére előjárókul, hogy igazgassátok Isten egyházát, amelyet tulajdon vére árán szerzett magának” (ApCsel 20,28). A helyi egyház is Krisztus teste (1Kor 12,12), Krisztus jegyese (2Kor 11,2), s az Isten temploma, amelynek szegletköve Krisztus, és összetartó ereje a Szentlélek (Ef 3,21). A helyi egyháznak ez az egészet reprezentáló szerepe először akkor kezdett halványulni, amikor a középkorban kiépült az adminisztratív centralizáció, és egyes szerzetesrendek privilégiumot kaptak, hogy nem tartoznak a helyi püspök joghatósága alá, hanem közvetlenül a pápának vannak alárendelve (exemptio). Természetesen ott is megmaradt az elvi lehetősége annak, hogy ők maguk tekintsék magukat valamilyen helyi egyháznak — Az európai gondolkodásnak különben is sajátja lett a mennyiségi gondolkodás. A valóságot mérlegeléssel, osztással, egyesítéssel vizsgáljuk, s mindig részekből alkotjuk meg az egészet. A Szentírás inkább képpel és jelképpel dolgozott. A kép a maga kicsinyített és vázlatos formájában, az egész valóság tükré és kifejezője: a mustármag az egész növényt képviseli. Ott a név sem egyszerű megnevezés, hanem a személy helyett áll. Valamiképpen benne van a személy tekintélye, hatalma, sérthetlensége. Ezért nem szabad hiába venni Isten nevét, s ezért üdvözülni az, aki segítségül hívja az Úr nevét (ApCsel 2,21). Ilyen alapon rendelt Krisztus jelképeket a kegyelem közlésére. A földi dolgokba, cselekményekbe belevitte a kegyelmi tartalmat, ezért mondjuk, hogy a szentségek azt a kegyelmet közvetítik, amelyet jelképeznek. Ő a közösséget is ilyen jelképnek szánta. Egyháza jelképezi a megváltott emberiséget, de hatékony jelkép, vagyis magában hordozza azt a tanítást és kegyelmi erőt, amely szükséges az emberi üdvösséghez. Viszont magát az egyházat is ilyen alapon rendezte be. Az *egyetemes egyházat a helyi egyházak jelképezik és fejezik ki*. Magukban hordozzák a tanítást és a kegyelmi rendet. Jelen van bennük Krisztus a Szentlélek közvetítésével. Ő nem mennyiségi kategóriákban

gondolkodott, azért tehetett ilyen kijelentést: „Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük” (Mt 18,20).

Természetesen a jelképezésben lehetnek fokozatok, s azt is látni kell, hogy a közösség dinamikus jelkép. Erre mutat a megnevezés, hogy „Krisztus nevében gyűlnek össze.” A jelkép annál erősebb, minél jobban kifejeződik benne Krisztusnak az Atya iránt való engedelmissége, a tőle való küldetés és az emberek megváltását célzó messiási szerep. Ebből a szempontból a legteljesebb jelkép az egyetemes egyház, a maga mindenkori tevékenységével és kegyelmi tartalmával. Azután következnek azok a rész-egyházak, amelyekben tapasztalható formában kifejeződik az apostoliság, vagyis ahol a közösség élén apostolútód áll. Az ilyen apostoliság tükröződik az egyházközösségekben is, hiszen a papság is részesebb közösségekben is. Itt külön ki kell emelni a házasságot és a családot, amelyet a zsinat ma újra „házi egyháznak” (ecclesia domestica) nevez. Az ő közösségük Krisztus és az egyház közösségének szentirási jelképe (Ef 5,32), s ezért van szentségi ereje. – A szervezett közösségen belül a dinamikus jelképezés ott a legerősebb, ahol a közösség leginkább Krisztus misztériumát jeleníti meg, vagyis az eukarisztia ünneplésében, a keresztáldozat emlékezetében. Az új liturgikus reform éppen azt célozta, hogy a cselekmény valóban kifejezze az egyház belső mivoltát. Ott mindig is a hierarchikus szervezett egyház volt jelen, de ma különlegesen hangsúlyozzuk a hívők aktív részvételét. Az áldozatot bemutató közösség „Isten szent népe”, amely magáévá teszi Krisztus áldozatát és egyesül vele. Ott hitünk titkát ünnepeljük, Krisztus halálának és feltámadásának emlékezetét. Ezért az ige liturgiája és a hit elmélyítése is hozzátartozik a cselekményhez. Ugyanakkor az eukarisztia Krisztus szeretetének ajándéka, s arra készítt, hogy egymással is keressük a kiengesztelődést, a békét és az egységet. Az Úr asztalához való járulás a testvériség kifejezése is. A zsinat után sok új szempont megvilágítása oda vezetett, hogy a szentmisen való részvétel életesebb és élményszerűbb lett, s a közösség cselekményének számít.

Most azonban külön arra akarok kitérni, hogy a helyi hívő közösség minden cselekményének és összejövetelének lehet ezt az egyházi jelleget tükröznie, sőt kell is hogy tükrözze. Az egyház fennmaradása és terjedése szempontjából kétségtelenül legfontosabb az ige-hirdetés, a tanítás, bármilyen formában történik is. A szentmisen kívül leggyakoribb formája ennek a katekézis, a fiatalok vallásos oktatása és nevelése. Az iskolai keretett itt lassanként felváltja a templomi keret. Nem lehet tagadni, hogy a katekézisre a hagyomány döntően rányomta az iskolai tanóra-jelleget, és elsősorban tanítás akart lenni, azaz szövegek elmagyarázása és emlékezetbe vésése. Pedig a megtanulás önmagában még nem hit, nem személyes állásfoglalás és döntés az Istennel fennálló személyes kapcsolat kialakításához. Még azt sem nevezhetem hitnek, ha a szentirási történetekből kiolvasok bizonyos erkölcsi következtetéseket.

– A katekézisben is abból kell kiindulni, hogy a jelenlevők Krisztus nevében gyűltek össze, tehát rész-egyház alakult ki, ahol jelen van Krisztus a Szentlélek által. A hit annak az elfogadása, hogy Isten szól, felém fordul, engem szólít meg és hív, felém táruul ki, új meglátásokat ad, részesít természetfölötti erejében és üdvösséget ígér. A „hittanóra” is lehet egyházi összejövetel, ahol nem a hittankönyvet akarjuk megtanítani, vagy akár a Szentírás szövegeit, hanem azt keressük, hogy Isten hogyan szólít meg bennünket az üdvösség történetében, s hogy az egyház hogyan fogalmazza meg a választ erre a közeledésre. Ne a lecke megvilágítása legyen a cél, és ne is az, hogy a következő alkalommal beszéljünk a hallottakról, hanem a megtárgyalt kinyilatkoztatásból vigyük haza a meggyőződést, hogy kapcsolatban állanak Istennel, és hogy Jézus Krisztuson keresztül küldetést kaptak. Őt kell követniük, róla kell tanúskodniuk. Az így megszerzett hit nem elméleti tudás, hanem új meggyőződés és vallásos lelkiület, mert benne van az Isten előtti hódolat és engedelmisség. Teológiailag hangoztatjuk, hogy a hit kegyelmi adomány, ezért a hitet igazában csak az a közösség tudja közvetíteni, amely Krisztus nevében gyűlt egybe, s amely az ő jelenléte miatt éppen kegyelmi közösség. A fiatalok így a „hittanórán” is belenevelődhetnek abba a meggyőződésbe, hogy ők valóban Krisztus egyházának tagjai, hordozói és kifejezői, de csak akkor, ha beilleszkednek a nagyobb keretbe: az egyházközösségbe, az egyházmegyébe és az egyetemes apostoli egyházba. Azért joggal meg lehet kérdőjelezni az olyan csoportokat, amelyek öncélúvá válnak és az egyház egyetemes liturgiáját is kizárják maguknak különféle jogcímenek. A hitoktatásra összejött csoportnak olykor imaközösséggé is kell válnia, hogy a maguk közösségében kifejezzék sajátos egyéni és közösségi problémáikat.

– Az elsőáldozásra készülők csoportja is lehet kis rész-egyház. Jó lenne már ezen a téren is beállni az egyház liturgikus megújulásába. Hagyományosan legtöbb esetben a gyónás és áldozás „technikáját” tanították meg. A hit szempontjai legfőképpen arra irányultak, hogy a gyermekek az eukarisztiában meglássák a lelki táplálékot. Az előkészület tehát legfő-

jobb a szentségek vételére szólt. Pedig az eukarisztia elsősorban áldozat. Az áldozás pedig nem más, mint teljes részvétel Krisztus áldozatában. Az elsőáldozás újdonsága éppen az, hogy a gyermek teljesebb jogú tagja lesz az egyháznak, s gyakorolhatja a hívők általános papi tisztét, amelyet megkapott a keresztségben. Lélektanilag is többet jelent, ha tudja, hogy ő is tehet valamit az egyház nevében, mintha csak kap valamit a jelképek fátyla alatt. Tudatosítani kell azt is, hogy az áldozás nem önálló vallásj tett, hanem legalább részben kifejezője annak, hogy „napkelettől napnyugatig tiszta áldozatot mutatunk be az Úr nevének” (Mt 1,11). A gyermeket arra kell ránevelni, hogy legyen értelmes és aktív együtt-bemutatója az egyház áldozatának. Csak ebben az összefüggésben világíthatjuk meg, hogy Krisztus áldozati testében és vérében részesülnek, és a megváltás kegyelmeit hordozzák. Ebben az összefüggésben a bűnbánat szentsége is más színezetet kap. Általában fontosabb volt mindig a bűnök elemzése és a parancsok betanítása, mint a hit elmélyítése. A bűntől nemcsak azért kell megtisztulni, hogy az áldozáshoz járuljak, hanem azért is, hogy mint az egyház tagja méltóan gyakorolhassam azt a legnagyobb kiváltságot, ami kijár a misztikus test tagjának, hogy a Főnek, Krisztusnak az áldozatát a közösségben megjelenítse. Csak ebből érti meg a gyermek, hogy a szentmise a világ számára is állandóan biztosítja a megváltás hatékonyságát.

— Hasonló megfontolások tehetők a *bérmálási előkészülettel* kapcsolatban. Sajnos ebből is egy szentségnek a kegyelmi összefüggéséből kiszakított gyakorlata lett. Pedig a bérmálás a szentírási alapjai szerint nem más, mint a *megkereszteltek teljes bevonása az egyház kegyelmi közösségébe*. Ezt jelzi az is, hogy kiszolgáltatója az apostolutód, s kegyelmeinek összefoglalása maga a Szentlélek. A bérmálási előkészület képe megtalálható az apostolok és az első hívők csoportjában, akik imádkozva és reménykedve készülnek a Szentlélek eljövételére (ApCsel 2,1). Itt sem az elméleti tudás gyarapodása tesz alkalmassá a kegyelem befogadására, hanem a hit elmélyülése. Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy akik bérmálkoznak, az egyház közösségében való életre és tanúskodásra kapnak segítséget. A szentség kegyelmeit az őrzi meg, s az gyümölcsozóteti, aki aktívan benne marad az egyházi közösségben, s ott törekszik arra, hogy a Krisztus mellett való tanúskodás eleven legyen.

— A mai elmélyülésnek egyik látványos jele a *bibliórák és bibliamagyarázatok* szaporodása. Az érdeklődés nagy, de csak ott, ahol valóban az Isten üzenetét szólatlaltják meg. A *tudományos bibliakutatás* érthető módon kiszélesítette a *Szentírás nyelvének*, régészetiének, történetének, műfajának a tárgyalását. De mindez csak arra való, hogy jobban megértsük a sugalmazott tanítást. A bibliamagyarázat azt célozza, hogy a betű az egyház közösségében Isten eleven szavává váljon, amire ott mindjárt megfogalmazzuk válaszunkat, illetve keressük azt, hogy mi volt mindig az egyház válasza. Ha a résztvevők a hitben gyűltek össze és Isten szavát akarják meghallani, illetve tisztázni, akkor az ilyen összejövétel már egyházi cselekmény, sőt istentiszteleti cselekmény. De messze eltér attól, ha „üres szóharccá” válik (2Tim 2,14), vagy pusztán az evilági tudományoknak a történeti és egyéb megállapításaival akar csillogni. Ha elfogadjuk a tételt, hogy a Szentírás szerzőit a Szentlélek sugalmazta, akkor el kell fogadnunk azt is, hogy amint az emberi beszéd teljes értelmét a személyes hangsúly, hanghordozás és elevenség fejezi ki, úgy kísérik a szentírási szövegeket is a kegyelmi, illetve karizmatikus erők. De mivel a Szentírás az egyházban keletkezett, a Szentlélek a hitet fakasztó hatását is az egyházi közösséghez kapcsolta. Aki a maga egyéni útjait akarja a Szentírásból kiolvasni, az nem a karizma hordozója.

A felsorolást tovább lehetne folytatni. Ne legyen egyéni megbeszélés sem a jegyesek előkészítése, sem a szülőkkel és a keresztszülőkkel való találkozás a keresztelés előtt. A jelentkezőket arról kell meggyőzni, hogy tettükkel a hitbeli és kegyelmi közösség valósul, ők annak áldásaiban részesülnek és annak követelményeit vállalják. Sőt, a mai egyházi reform a gyászszertartásokat is a „húsvéti misztérium” fényében kívánja megrendezni. Amennyiben a keresztyén temetés ezt tükrözi, annyiban benne van az egész egyház küldetése: a feltámadt Krisztusról való tanúskodás. Vagyis a helyi közösségeket a hitbeli tartalom teszi az egyetemes egyház képévé, és ezen keresztül részesülnek az egyház karizmatikus erőiben is.

Gál Ferenc

AZ ELTÁVOLODÓKRA TEKINTŐ LELKIPÁSZTORKODÁS

Egy idősebb hívő mondta nemrég: Úgy 30 évvel ezelőtt úgy bocsátottak el minket a szentmiséről, hogy a következő héten mindenki legalább egy elmaradt testvért hozzon magával. Szívesen kísértük az öregeket a templomba, utána nem egyet magam is meghívam ebédre. Gyakran helyettesítettük a lefoglalt anyákat, hogy felszabadultan találkozzanak Istennel. — *Apostolkodjatok!* — mondták nekünk. Jó ideje ilyent nem hallok. A pap legfeljebb a jelenlévőket korholja, hogy milyen kevesen vannak.

Valóban, évtizedekig nem sokat tettünk az eltávolodott hívekért. A zsinat tanítása a missziós egyházzal (Ad Gentes, főleg 28–34., 35–39., Ap. Ac. 9–14., Dign. Hum. 1,3,14.) csak az elmúlt 5–10 évben kezd érlelődni. Egyre több felmérést, tervet készítenek az elmaradók pasztorálására.¹ Kimutatták, hogyan fokozódik az eltávolodottaknak a száma. A határ egyre inkább elmosódik a hívők és a nem hívők között, mert számos kiskorban megkeresztelt az évek múltával semmiféle hitismeretet sem kap, így később vallásnélkülinek vallja magát. A probléma egyre sürgetőbb, mivel olyanok is elszakadnak, akik jó ideig részesedtek a lelkipásztori alapszolgáltatásokban (keresztség, hitoktatás, szentségek vétele). Nyilvánvaló, hogy nem maradhatunk meg tovább a „kisdéd-nyáji” pasztorációnál. *Joseph Höffner* bíboros így jelzi az „óra szavát”:

„Nyomatékosan szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy az egyháztól elidegenedőkkel való lelkipásztori munka a mai egyház alapvető feladatai közé tartozik... Mindenki foglalkozzék ezzel a kérdéssel... és ragadjon meg hozzá minden segítséget és lehetőséget.”²

A lelkipásztorok nagy része meglehetősen sötétben látja a helyzetet, amint ez Paul Schobel könyvéből is kitűnik: „Nekem az a – talán meglepő – benyomásom, hogy az emberek ma az „egyház egészsége” még közönyösebben viszonyulnak és még jobban eltávolodnak, mint korábban.” (Itt a Daimler-Benz művek dolgozói között 1972–74-ben végzett felméréseire utal.) Akkoriban még az egyházi kérdések heves vitákat váltottak ki. Az egyház és a munkásvilág egyre inkább elidegenedik egymástól, még ha a vidékieknél a hagyományok és konvenciók jelentenek is valamit... Úgy látszik, a kereszténység visszavonul a dolgozó emberek életéből.³

A feltevés igaz, de ugyanakkor egy másik jelenségnek is tanúi lehetünk. Az emberek általában fokozódó igénnyel keresik az érdeklődést, a vallási élményeket, mindazt, ami a teljesítmények túlfeszített hajszája alól felszabadít.⁴ Tehát nem vált be a szociológusok hatvanas években felállított *szekularizációs tétele*, amivel azt jósolták, hogy a növekvő racionalizmus és technikai fejlődés következtében a vallási érzék kihalt. A közeledést azonban nagyon megnehezíti, hogy sok egyházi helyen még olyan Isten- és egyházképet nyújtanak (a parancsteljesítés elsőlegessége, a kötelezettségek túlzott hangoztatása stb.), amely nem tölti be a fellépő lelki hiányokat.⁵ Nem hiába hangsúlyozza Franz Zauner, a korábbi linzi püspök: „Az eltávolodottakért való erőfeszítések legfontosabb feltétele az igazán hitelt érdemlő egyház (konkrétan az egyházközség)... Az embereket ugyanis nem nagy szavakkal lehet segíteni, hanem sok kicsi tette van szükség.”⁶ Szerencsére a *derülátók* nem hagyatkoznak egy rosszul értelmezett, közreműködésünk nélküli „gondviselésre”, hanem újra értelmezik a lelkipásztorkodást. A jó lelkipásztor tudja és a közösségével is tudatja, hogy az Úr az egyházat minden ember szolgálatára szánta. A lelkipásztorkodás nem valami körülhatárolható munkakör, hanem minden lehetséges szolgálatra kész, szakadatlan fáradozás.

A helyzet áttekintése

Az egyházat hasonlíthatjuk a holdhoz, aminek nincs éles kontúrja, hanem távolabb egyre homályosabb holdudvar veszi körül, és ezzel együtt ad teljes képet. Közelítsük meg kívülről befelé. Először a *vallási közömbösökkel* (amj rendszerint nem is stabil állapot), majd az *érdeklődőkkel* találkozzunk, akik vonzó eseményekre, szíves meghívásunkra el is jönnek, hiszen az *eltávolodásnak* rendszerint nem elvi, hanem *személyes okai* vannak: — 1. *Nem értik* — még anyanyelvükön sem — a *hit nyelvét*, ezért nem is tudnak igazán bekapcsolódni a liturgiába. — 2. Ritkán találkoznak *igazi tanúságtevőkkel*. — 3. A legtöbb konfliktust leginkább *saját élethelyzetük* okozza, amit vagy maguk választottak vagy éppen belesodródtak. Így életvitelük gyakran ütközik az általános erkölcsi normákkal, családképükkel (szabados nemi élet, elvált újraházasodottak helyzete, a gyermekvállalás problémája stb.). — 4. Ma már *ritka* eset, hogy valaki egy-egy *hitigazság elutasítása* miatt maradjon el. — 5. Az *egyházi hozzájárulás megtagadása*, a *templomból való elmaradozás rendszerint* már csak *tünet* és következmény. Bár számszerűen ez utóbbiakkal mérjük az eltávolodást, de az ilyen adatok csak tájékoztató jellegűek, az esetek okait részletesen kell felkutatni. A felmérések szerint

leginkább 20–30 éves férfiak maradnak távol, az értelmiségiek éppen úgy, mint a fizikai dolgozók. A nők, főként az anyák, még jó ideig elh hozzák gyermekeiket a templomba. Vidéken a nyári munka tartja vissza az embereket, de a nagy ünnepeket szinte mindenütt megtartják. Minden katolikus – vagy esetleg nem hívő rokonsága is, az elhunyt számára – egyházi temetést kér. Közép-Európában ez a helyzet nagyjából hasonló. Nem érdektelen ezért a külföldről kapott jelzéseket sem áttekinteni, melyek anyagot is adnak, miként neveljük a munkatársakat, az eltávolodottak pasztorációjára.⁷

A távolmaradás hullámzó folyamata. Egy-egy keresztes, esküvő, temetés visszahozza a családot is, de mivel a lelkipásztor rendszerint nem igen szól néhány közvetlen szót sem hozzájuk, utána ismét elmaradnak. Keresztény mivoltuk szintelen és bizonytalan, ezért a mindennapok divatos szemléletét váltogatják. Egyesek szerint ez a hullámvész hozzatartozik az egyház belső dinamikájához, de az egyensúlyt a befelé mutató irányba nekünk kellene megfordítanunk. Aki eltávolodik, annál még megvan a remény, hogy vissza is térhet.⁸ Jól tudjuk azonban, hogy olykor minden erőfeszítés ellenére visszaesés mutatkozik, máskor pedig, talán egy új lakóegyedben, ahol azonos korúak élnek, váratlanul fokozódik az érdeklődés és egy buzgó lelkipásztor igazi, egymást segítő, élő közösséget teremthet. Höffner bíboros, a reménykedő főpásztor szerint a válság ma még gyógyítható,⁹ de tudatosan kell vele foglalkoznunk. A részleteket összefoglalva az *eltávolodásnak két főtenyezőjét* emelhetjük ki.⁹

– 1. A mai ember *maga formálja* életét, terveit és döntéseit másokkal is el akarja fogadtatni (családdal, társadalommal, egyházzal). Tehát előbb cselekszik, és azután várja annak *elismerését, törvényesítését* (legitimációt).

– 2. Mivel a nagycsalád támasztéka megszűnt, ezért az emberek külső környezetükben keresik a *tájékozási és a védettségi* támaszpontokat.

A távolállókban is megmarad életük igazolásának igénye, valamint a teljesebb bizonyosság-biztonság keresése. Mivel a technikai ismeretek önmagukban nem adnak kultúrát, az illetők keresésükben rendszerint nem tudják elválasztani az igazi vallásosságot a hiszékenységétől. Tapasztalhatjuk, hogy ma egyre-másra újjáélednek az eretnekségek és a népi babonák. – Sokan az asztrológiában bíznak és sorsdöntőnek tartják horoszkópjukat. – Mások önerőből akarják megoldani a fenti kérdéseket, ezért állandóan „lelkiznek”. De a hosszas önértelmezési kísérlet végül is pszichés zavarokhoz vezet. – Ismét mások megtartják a tetszetős elemeket a keresztyénségből (néhány szentnek a tiszteletét, keresztelési, esküvői temetési igényt), a többit viszont mellőzik. Ők az ún. válogatók keresztyények.

Ezekből a példákban is látható, hogy a távolállók többsége nem mondható nem hívőnek. Bár sok mindenben nem azonosulnak az egyházzal és csak időszakos kapcsolatot tartanak vele, vagy éppen csak lélekben rokonszenveznek, de él bennük a szolidaritásnak valamiféle maradéka. Az egyházzal tartozást Höffner bíboros ezért találékonyan csigavonallal szemlélteti. A belső tagok közvetlenül, az egyház kegyelmi eszközeivel kapcsolódnak Krisztushoz, a többiek ezekből kevesebbet igényelnek, de a keresztyénség jegyében kapcsolatban maradnak az egyházzal. Az eltávolodás mégsem veszélytelen, mert ha ez nemzedékeken át így folytatódik, végül is hitetlenséghez vezet.¹⁰

Nyitottság és készenlét a döntésre

Az eltávolodottak esetében a *lelkipásztor szinte állandó döntés elé van állítva*, hogyan értelmezze az adott esetre az egyház tanítását. „A teológia a lelkipásztorokodásért van!” – Karl Rahnernek ezt a tételét a lelkipásztoroknak kell tettekre váltania. Először is önmagával tisztázza, majd munkatársaival is közli, hogy köznap esetekben vagy nagyobb kérdésekben hogyan kell dönteniük.¹¹ Itt csak néhány kérdést tudatosítunk: Mi legyen a felfogásuk a vasárnapi istentisztelet kötelezettségéről? – Vajon az alappasztoráció az egyetlen feladata-e a plébániának? – Hogyan tartson a lelkipásztor jó kapcsolatot az egyházközségi csoportokkal, főleg azokkal a kiscsoportokkal, melyek egyre jobban önállósulnak, vagy talán már a hatáskörén kívül is működnek? – Vajon tud-e megtapasztalható istenélményt nyújtani az erre várakozó híveinek? – Az egyházjog szerint tisztázni kell az egyháztag-ság mivoltát és annak gyakorlati megvalósíthatóságát. – Mennyire jogos erkölcsstanilag, hogy bárki egyénileg és kötetlenül élje meg keresztyénségét? – és hol van ebben a személyes szabadságnak a határa? – Végül figyeljen arra az egzisztenciális kérdésre, amit ma olyan gyakran és szívesen éleznék ki: mi a fontosabb, hogy az egyházzal békességben éljek – vagy inkább az egyház segítene abban, hogy életem sikeres legyen? Ezek a közel sem megoldott kérdések végül így vonhatók össze:

Mi a helye a lelkipásztorokodásban az egyes embernek? Mi az egyház igazi feladata?
– Éppen az eltávolodottak érdekében kell szembenézni a válasszal: Az ember nem lehet többé „tárgya” a pasztorációnak, hanem „alanya” és egyben „részesé”. Az a lelkipásztor,

aki le tud mondani „eleve elképzeléseiről”, aki át tudja élni a mai ember buktatóit, az megérlelődött az eltávolodottak igazi pasztorálására – írja a tapasztalt lelkipásztor-profesz-szor, Walter Friedberger.¹² A jó lelkipásztor nem csak *értük* dolgozik, értük imádkozik, hanem közöttük és *velük együtt*. A távolállókkal való pasztoráció a plébánia híveinél jóval szélesebb közösség szolgálatát igényli, olykor még átmeneti engedelmények árán is. Nem erőszakkal akarja „visszaszerezni” őket, hanem megpróbál velük együtt élni és talán egy távolabbi, de valóságos és élő hitközösséget teremteni. Olyan kapunyitásra van szó, amivel az egyházközség minden munkatársa tanúsítja:

Jézus Krisztus megbízatása szerint az egyház minden ember szolgálatára készen áll. Ezt az átfogó jellegű pasztorációt nevezzük üdvösségszolgálatnak.

Az üdvösség szolgálata

Az üdvösségszolgálat előkészít a hitre. Az egyház széles körű szolgálatával tesz bizony-ságot a világnak Isten megváltó jóságáról, és ezzel felkelti az emberekben a hitünk iránti bizalmat. A megbízatást egyházközségeinként a lelkipásztorok és tevékeny munkatársainak kell aprópénzre váltania. Minden munkájuknak végső értelme az, hogy az *Istennel való személyes viszonyt* (a vallást) valamilyen fokon *elősegítse*. Ez a viszony lehet közelebbi vagy távolabbi, de mindenesetre a reménységből és szeretetből fakadó életet jelenti. Üdvösségszolgálatával az egyház személyes bizalmat kelt, így teszi az egyént alkalmassá a hit kegyelmi befogadására. De ebben a befogadásban is türelemmel meg kell találnunk a fokozatosságot. Egyesekben már kezdetben kialakult a bensőséges istenkapcsolat, mások megmaradnak egy általános igazság és remény állapotában. Vannak, akik mindvégig be-csületesen teljesítik hitbéli kötelezettségüket anélkül, hogy valami belső élményük lenne. Sokakban fel-fel villan az isteni hit és szeretet vágya, de végül is az evilági fények jobban vonzzák magukhoz őket. És mindegyikük megfér Isten egyházában. Ma szívesen vallják, hogy a hit szoros függvénye a tudatosságnak (kegyelmi tényezőről alig esik szó!) és így a maguk erejéből akarják kialakítani a „*döntés egyházát*”, melynek a nagykorú hit lenne az egyetlen feltétele. Alapvetőleg ez a felfogás helytálló lehet addig, amíg nem vetik el a megkereszteltek „*tömeg-egyházát*” és nem akarják a „*hitben gyengéket*” kiszorítani az üdvösségből. Ezzel ugyanis szembekerülnek az evangéliummal, amely a kicsinyeknek és a szegényeknek hirdeti az üdvösséget.

A lelkipásztorok – mint fentiek mutatják – nagy *türelemmel kell* elfogadnia és megbe-csülnie a *vallásosság különféle fokait*. „Jól tudjuk – írja Friedberger – hogy a vallásosság szolgálata az egyháznak soha fel nem adható üdvösségszolgálata még akkor is, ha az ille-tő nem jut el a krisztusi keresztáldozat és a hűsvéti hit elfogadásához.” Ahol ezt az egyre táguló szemléletet nem tudják befogadni és továbbadni, ott az egyházkép véglegesen be-szűkül. Ma sokkal szélesebb sugárral kell meghúzni a kört: az egyház *híveinek* hirdeti Jé-zus Krisztust, ugyanakkor jó szolgálatot tesz *mindenkinek*, ha ébren tartja bennük a vallá-sosság „örök emberi érzését.”

Felkínáljuk a reményt! Az embernek hinnie kell valamiben, hogy tudjon remélni a jövő-ben. Az Istenbe vetett hit rendkívüli erőt ad ahhoz, hogy felvegye a harcot a gyötrellemmel és a pusztulással. A korábban említett ellentmondás: – Az egyház engedelmes tagja le-gyek-e? – vagy az segítsen engem a sikeres élethez? – itt feloldódik. Mert nemcsak valami általános reményről van szó, ami hozzásegít személyiségünk kibontakoztatásához, hanem arról a *reményről, ami az isteni irgalmasság ajándéka*, amit az egyház nevében ma II. Já-nos Pál kínál fel az emberiségnek:

„Mert amikor Istennek, az *irgalmasság Atyjának* igazsága megjelent Krisztusban (2Kor 1,3), módot adott nekünk, hogy *„emberközlebe”* szemléljük őt, aki éppen akkor van legkö-zelebb az emberhez, amikor győtrődik és élete vagy belső méltósága van veszélyeztetve. Ezért az egyháznak és a világnak a jelenlegi helyzetében az emberek egyénekként is, kö-zösségben is saját kezdeményezésük alapján – hogy úgy mondjuk – az eleven *hit é-r-zéktől* vezetve visszatérnek Isten irgalmához.” (Dives in misericordia 9.)

Az isteni remény tehát felszabadít attól a szorongástól, hogy vajon képesek vagyunk-e pusztán saját erőnkől megvalósítani életünket. Isten irgalmas gondviselésébe helyezzük, miközben magunk is mindent megteszünk, ami erőnkől kitelik.¹³ A *remény* Istentől felkínált ajándék, ami *új mértéket szab az emberi méltóságnak* és a *sikereknek*: „többé már nem az teszi naggyá az életet, amit az ember formál belőle, hanem az, hogy mennyire adja át magát a remény és a szeretet isteni ajándékának.”¹⁴

A Krisztusba vetett remény az életet szolgálja. Nemcsak az örök élethez, hanem *jelen éle-tünkhöz* is szükségünk van Jézus Krisztusra. Ez a hit az egyház *missziós szolgálata*

tának, üdvösségi küldetésének az alapja. Sok ember azért kerül távol hitétől, mert gyermeki fokon maradt hitkezdeményét nem fejlesztette tovább. Talán csak a jó szándék, meg valami féle vágyakozás maradt meg benne, ez viszont kevés a remény isteni erényének megalapozásához. Az *eltávolodottak pasztorációja* éppen ezért *szoros értelemben vett evangélizáció*, mert minden emberi hiten és reményen felül hirdeti Jézus Krisztust és megváltó erejét.

Az emberi remény felkeltése is az üdvösséget szolgálja. A fentiekből következik, hogy akinek Jézus Krisztus örömhíre (még) nem talált visszhangra, azokban előbb az *egyetemesség* *emberi reményt* keltsük fel egy-egy beszélgetéssel vagy akár egy jó könyvvel, megfelelő verssel kedveskedve. Ha ki tudjuk emelni őket nehézségeikből és kezdenek bizakodni a jövőben, akkor már megindult bennünk valami, amit ma anonim-keresztény motívumnak nevezhetünk. Így ők is aktív részesei lesznek a rájuk is kiáradó krisztusi megváltásnak. Ahol él a remény, ott jelen van Krisztus, még ha személy szerint nem is ismerik vagy nem tudják befogadni.

Üdvösségszolgálat a szeretet-kapcsolatokban. Az Újszövetség alapüzenete az istenszeretet és az emberszeretet belső összefüggését hirdeti: „Szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket” (Jn 15,9). Lelkipásztori alapfeladat tehát, hogy a hívekben egyszerre hozzuk mozgásba az istenszeretettel a felebaráti szeretetet. Az emberi élet sikere függ a jó kapcsolatoktól, De nem mindegy, hogy csupán önző érdekek irányítják ezeket a kapcsolatokat vagy átjárja azokat az igazi szeretet. A szeretet még a kudarcokat is képes sikeressé, értékessé tenni. A szeretet ad értelmet mindennek, mert „ha szeretet nincs bennem, mit sem használ nekem” (1Kor 13,3). Mivel Isten előbb szeretett minden embert, ezért a szeretetből mindenki megért valamit. És ha erejéhez képest valamit meg is valósít belőle, akkor már részesedik a Megváltó szeretetében. És mivel Isten szeretetével elkötelezte magát az embereknek, az *egyház küldetéséhez is hozzátartozik, hogy az Ő szeretetét az egész világra kiáraszsa.* Isten azonban nem kötötte szeretetét az illetőnek az egyházban elfoglalt helyzetéhez, szereti a közelállót, és szereti a távolállót is. Hiszen a szeretet növekedése abban is nagy érték, aki (még) nem hisz kifejezetten Krisztusban. A *szeretet felé-keresztése* ezért *kifejezett üdvösségszolgálat*, mert az életben minden azon múlik, hogy az illető mennyiben növekedett a reményben és a szeretetben. Ilyen megközelítésben:

az egyház a hit, remény és a szeretet közössége. Az egyháztagok feladata, hogy magukban és másokban az isteni erényeket előmozdítsák. Ez nemcsak az egyház funkciójából, hanem létmódjából is következik: *zarándok-egyház*, Isten népe, a Szentlélek élő temploma. A kereszténység tehát nemcsak vertikálisan növekszik, nő bele Krisztusba, hanem egyre terjed – horizontálisan –, határait emberi léptékkal nem lehet megvonni. Ezeket a tényeket *két zsinati alapelv* foglalja magába:

– 1. *Az egyház nem azonos Isten országával.* Az egyház a Népek világossága és a messze terjedő fény mindjobban láthatóvá teszi Isten nagy országát.

– 2. *Az egyház nemcsak intézményeit és belső közösségét, hanem minden embert szolgálja.* – Növeli a személyes hitet, reményt és szeretetet azon a fokon, amennyire azt az illető befogadni képes. Miként egy dűsan zöldellő kertben is együtt növekedik a sarjadzó palánta az nyíló virágokkal és a gyümölcsöt érlelő fákkal – bár ugyanaz a kertész öntözi és gondozza –, úgy a lelkipásztor is minden szolgálatot igénybe vesz, hogy az emberek üdvét és életét a legváltozatosabb eszközökkel és módon szolgálja.

Sajátos lelki beállítottságra van szükség. Az eltávolodottak lelki gondozására annak az egyházközösségnek van nagyobb esélye, amelyben a tagok már magukba szívták az üdvösségszolgálat missziós lelkületét. A belső munkatársak azért kapják a többletet, hogy fátylanként vigyék és adják tovább. – Meg kell teremteniük a hitnek és a helyileg adott kultúrának a szintézisét. *A hit együttlátása a mai problémákkal*¹⁵ – teszi lehetővé, hogy tanúsítsák: az egyház mindenkinéki mindene. *A liturgikus szolgálatban* azokra is gondol, akiket visszavár, Igehirdetése nem csupán a szentírási részlet korabeli magyarázata, de nem is pusztán a mai életkérdésekről informál, hanem az evangélium örömhírét a hívek életével együtt értelmezi. Csak így mutathat rá az *világi és a végső üdvösség összefüggésére.* Az anyanyelvi liturgia lényegében megkönnyítette a hitértést és a misztériumok ünneplését, de gyakran a kötetlen részekben sem használják az élő nyelvet, ezért, főleg a fiataloknak még sok minden érthetetlen. A hiteles liturgia mellett egyre többen igénylik a különféle áhítatot, bensőséges együttléteket. Sok kezdeményező erővel és fáradtságos munkával lehet korsztályonként és életállapotok szerint megvalósítani. – *A templomon kívül* a lelkipásztor és munkatársai főleg személyes példájukkal sugározzák hitüket és kiáradó szeretetüket. Csak így képesek a távolálók életét megérteni, a keresett védettséget megadni, még ha nem is tudják életüket mindenben törvényesíteni,

A „sok kicsi tett” (amit a többi írások részleteznek), pedig arra szolgál, hogy közvetítse Isten szeretetét. Főleg a súlyos bajban lévőknek és az elesetteknek, megvetetteknek a szolgálataival tehetjük megtapasztalhatóvá leginkább Isten szeretetét. Ilyenkor a távolállók ajtajai is kitérülnek, mert az önzetlen segítőtben felismerik Krisztus irgalmas arcát. Bár a társadalom átvállalta a betegellátásnak és a szociális gondozásnak a nagy részét, az egyházi diakónia felmérhetetlen többlete az, hogy tetteikkel hirdeti Jézus örömhírét, elővételezi az emberi reménynek és szeretetnek végső beteljesedését. — Ha igaz, hogy az egyház valóban az életet szolgálja, akkor éppen a reménytelen helyzetűek vizsgálatával tudja legőszintebben tanúsítani: *A Feltámadott fényessége mindenkire ráragyog!*

Jegyzetek: 1. *Gerhard Schmidtchen:* Zwischen Kirche und Gesellschaft, Freiburg 1972. — *Karl Forster* (Hrsg.) Befragte Katholiken, Wien 1973. — *Lebendige Seelsorge* 1978. 4/5. tematikus száma az egyháztól távolálló keresztényekről szól. — 2. *Joseph Höffner:* Pastoral der Kirchenfremden, Eröffnungsreferat der Deutschen Bischofskonferenz, Fulda 1973. 3. — 3. *Paul Schobel:* Dem Fließband ausgeliefert, Mainz 1981. — 4. *Karl Forster* (Hrsg.) Religion ohne Kirche? Topos-Taschenbuch 66, Mainz 1978. 9–33. — 5. *G. Schmidtchen:* Gottesdienst in einer rationalen Welt, Stuttgart 1973. főként 63–80. oldalak — 6. KNA híradásából 1980. III. 131. — 7. Nagyon tudatosan vizsgálják az eltávolodottak ügyét az NSZK-ban és Ausztriában. Vö. Vollversammlung des Diözesanrates, Würzburg 1981. 12. k. — 8. Még Allensbacher Institut szomorú adataiból is kitérnek a remény jelei. — 9. *K. Forster:* Zur Seelsorge an kirchendistanzierten Katholiken, Praedica Verbum 1980. 1/2. 7–14. — 10. *J. Höffner:* i. m. 29. — 11. *Walter Friedberger* lelkipásztor, a pasztorálszociológia tanára átfogó könyvére alapozunk, főleg: Hilfen für Orientierung und Entscheidung in der Pastoral mit Distanzierten 39–45. — 12. *W. Friedberger:* i. m. 41. — 13. *Szell Margit:* Kreativität és keresztény konkreativität, *TEOLOGIA* 1980. 4. — 14. *W. Friedberger:* i. m. 42.

Szell Margit

AHOGY JÉZUS TETTE

(Lelkipásztori megújulás bibliás szemmel)

Megújulást igénylő korban élünk. A szentév mindig is a megújulás különleges programját tűzi elénk. VI. Pál pápa 1975-ben meghirdetett szavaival: „Térjünk vissza hitünk eredeti forrásaihoz.” Lelkipásztorokodásunk megújulási lehetőségeit és feladatait vizsgálva is térjünk vissza a forrásokhoz, Isten kinyilatkoztatott igéjéhez, a Szentíráshoz.

A „plébánia” és a „plébános” eredeti jelentése.

A „plébánia” szó, mint az általunk ismert fogalom sajátos hordozója a XII. századtól lesz jelentős. (Vö. a németben a Leutpriester használatát is.) A plébános a plebes baptis-males-nek, a megkeresztelt köznépnak, egy javadalmi templomhoz tartozó körülhatárolt közösségnek elöljáróját (és egyben a javadalom birtokosát) jelentette, aki a hívők lelkipásztori ellátásáról is gondoskodott.¹ A plébánia és plébános szavak főleg a latin szertartású szlávok nyelvében (pl. a lengyel pleban) élnek és azonkívül a magyarban, hangsúlyozottan jogi és kormányzati jelentéstartalommal. „Kezdetben azonban nem így volt” idézhetnénk erre is a jézusi szót (Mt 19,8). A plébánia *bibliái eredetű szava a paroikia*, a plébános pedig a *parochosz*. Megjegyzendő, hogy a nyugati egyházban sem veszték ki ezek a bibliái eredetű szavak, a hivatalos egyházi nyelv (így a CIC is) mindig paroeciáról és parochusról beszél. — Mit jelentenek ezek a *Bibliában*, illetve a bibliái korban?

A paroikia jelentése Az alapszó a *paroikeo* görög ige, melynek a civil életben kettős jelentése van: — 1. valahol valaminek (pl. a tengerpartnak) a közelében, valaminek a szomszédságában élni és lakni. — 2. idegenként, jövevényként ideiglenesen lakni valahol. A Biblia ezt az utóbbit értelmet ragadja meg, ezt alkalmazza Jézus is az Újszövetségben (Lk 24,18) éppen úgy, mint az Ószövetségben Ábrahám tette (Zsid 11,9): jövevényként, vándorként, zarándokként élni. — Ez az ige a Szentírásban még egy sajátos eszkatológiai színezetet és értelmezést is nyert: Isten népe itt a földön csak átvonulóban van, „idegen, vándor, zarándok”. Az igéből származó *paroikia* szó Isten népének tehát azt a közösségét jelenti, amely ideiglenesen (és semmiképpen sem „összkomfortos jólétben”) él valahol. Az Ószövetségben pl. Egyiptomban (ApCsel 3,17), az Újszövetségben pl. Pontusz, Galácia,

Kappadócía földjén (1Pt 1,17). A megfelelő főnévesített melléknévi *paroikosz* formát ugyanilyen értelemben használja az ApCsel (7,6.29) Péter első levelében (2,11) és mindenekelőtt az efezusiaknak írt levél (2,19) a *plébániai élet teológiai megalapozásának jelentős szentírási helye*: „Most tehát nem vagytok már idegenek és jövevények (xenoí kai paroikoi), hanem a szentek polgártársai és Isten házanépe...”

A *plébánia tehát a bibliai paroikia modellje szerint megújuló szemléletben* nem egyszerűen társadalmi „szomszédság”, még kevésbé jogi-kormányzati alapszervezet, hanem a *mennyei Atya házába törekvő, a földön igazi otthonát sohasem leelő zárandok közösség: élő krisztusi organizmus.*

A parochosz jelentése A görög *parechó* ige azt jelenti, hogy valaki oda ad, kézbe ad, megszerez, bőkezűen juttat valakinek, gondoskodik valamiről vagy valakiről. A *parochosz* tehát a gondoskodó, a mindent beszerző, az élet küzdelmeihez szükséges élelmet, ruházatot, fegyverzetet biztosító útitárs, aki betegség esetén gyógyszerekről és ápolásról is gondoskodik. Szent Pál Istenre ezt így vonatkoztatja (1Tim 6,17) „az élő Istenben kell bízni, aki bőven megad (parechonti) mindent”. Másutt Jézus Krisztus az alánya a *parecho* igének, így midőn a zsidók vénei közbenjárnak a kafarnaumi százados érdekében: „megérdemli, hogy teljesítsd kérését (hó parexé touto)” (Lk 7,14). Ez a szó szerepel, amikor Pál az apostolt teszi meg a jócselekedetek modelljének (Tit 2,7), másutt éppen a hívő keresztény lesz a mintakép (Kol 4,1). — Profán szövegekben a *parochosz*: ugyanazon a harciszekéren vonuló, életre-halálra elkötelezett hűséggel küzdő „fegyverhordozó” bajtárs.

„Ahogy Jézus tette’

Az eddig elemzett gyökérszavaknak evangéliumi légkörét maga Jézus Krisztus töltötte fel a saját „lelkipásztori működésében”. Erről elmondhatjuk a „nagy parancs” szavát idézve: „Példát adtam nektek, hogy ahogyan én tettem, ti is úgy tegyétek!” (Jn 13,15). — Jézus minden szava és tette tanítást és példát ad nekünk az üdvösség útján járó életünkben, sajátosan pedig a lelkipásztor életében. Az egész apostoli látásmód (bennünk is) lényegileg *húsvét utáni visszatekintés*. A lelkipásztori megújuláshoz ezért vesszük elmélkedési alapul az *emmausi kérügmát*.²

Jézus az emmausi jelenetben olyan személyekkel végzi „lelkipásztori munkáját”, akik nem apostolok, de tanítványok, tehát már egyet-mást tudnak róla. Tudásuk azonban kevés, hitük gyenge és könnyen megingognak a megpróbáltatások súlya alatt. Olyanok tehát, mint a plébániák mai átlagkeresztényei: jóakaratók, hisznek is, de esendők; támogatásra, „lelkipásztori” gondozásra szorulnak. Elmélkedjük át tehát a következő verseket:

„Ketten közülük még aznap egy Emmausz nevű faluba mentek...” (Lk 24,13) — Emmausz nevének jelentése: meleg kút. A húsvéti és a kereszteségi gondolat társul hozzá. Ide menekülnek a tanítványok Jeruzsálemből a tévedések és a szegények helyéről. A mélylélektan szakemberei úgy mondanák: a „szökös én” nyilvánult meg bennük — Mintha rokonai lennének azoknak, akikkel a lelkipásztor találkozik. Vajon Jézus is menekül Jeruzsálemből? Ő is magányos és elidegenedett? Vagy csak pedagógiaiilag akar azonosulni velük? — Mintha az örök emberi problémák közé akarna belépni az Isten, amikor

„Közeledvén csatlakozott hozzájuk” (15. vers). — Minden közeledésnek, így a lelkipásztor-kodásnak az ábecéjéhez tartozik a *tapintatos, jó kapcsolatteremtés*. Sohasem tolatkodó, mindig tiszteletteljes megközelítés található meg Jézus lelkipásztori módszereiben. A „gyermeknek a legnagyobb tisztelettel tartozunk” pedagógiai elve Jézusnál mindenkinek kijár, elsősorban azoknak, akik a keresztségben Isten gyermekei lesznek, vagy éppen a keresztségre várnak. Jézus „együtt ment velük”, útitársa lett a tanítványoknak. Nem tekintélyével akarta rájuk erőltetni a saját tempóját, „bioritmusát”, meggyőződését. Meg akarta nyerni őket és ezért bizalmat ébresztett bennük.

„Miről beszéltek itt az úton?” (17. vers). — A közeledés *személyes értékeléssel, szelid kérdezéssel* folytatódik. Nemcsak azért, mert „a bölcsesség kezdete a kérdezni tudás”, hanem mert személyes részvét és emberi értékelés van mögötte: tudom, hogy lelketek tele van sebbel, csalódással, de ti fontosak vagytok nekem, érdekel sorotok, engem is érint, ami titeket komolyan foglalkoztat. A tanítványok egyszerre szomorúan megálltak. Jézus szíven találta őket egy első hallásra jellegtelen kérdéssel. Jézus hangvétele az, ami szíven üti őket. Egyszerűen nem tudnak továbbmenni, míg az érintett idegszálak rezgése el nem csitul.

„Te vagy az egyetlen idegen Jeruzsálemben...?” (18. vers) — Itt a „paroikeisz” bibliai kulcsszavak szinte visszaüt: Te idegen vagy, vándor vagy Jeruzsálemben a szent városban?

Jézus a paroikiának részese és nem pedig fölöttese akar lenni. A háttérbe maradni tudás, a közösség részévé válni akarás, a közösségalkotás nélkülözhetetlen feltétele a lelkipásztornak is. Nem baj, ha nem ismerik fel mindjárt, türelmesen tud várni.

„Micsoda? — kérdezte (Jézus). A názáreti Jézus esete — felelték...” (Vö. 19–24. verseket). Jézus pedagógiájának a nagyszerűsége, a *kérni tudás, várni és hallgatni tudás*. Nem akarja ő mindjárt megoldani a problémát. Sokkal jobb, ha az illetők maguk oldják meg, ő csak „besegít”, szerető érdeklődéssel. A tanítványok is maguk fogalmazzák meg azt, amit félve mernek kimondani (az asszonyokra hárítva a felelősséget), hogy Jézus él, feltámadt. A meggyőződésnek ezzel a vállalásával (hittel) maguk is beépülnek a feltámadt Jézus Krisztusba: újjászületnek. A megújuláshoz a „lelkipásztor” Jézus segítségével kellett. Jézus ezután már energikusan lép közbe. Mohón isszák a hitüket erősítő orvosságzavakat az „ismeretlen útitárstól”, hogy meggyőződjenek „valóban feltámadt”!

„*Ó ti balgák és nehézkes szívűek!*” (25. vers). — A tanítványokra sokkolólag hat Jézus szava. Ők eddig eszükkel magyarázgatnak, Jézus pedig szívük fogyatékosságára utal. Az ember hajlamos leragadni az ész kategóriáiban és elfelejti, hogy az Isten a szívet nézi! (Vö. 1Sám 16,4) Az „anoétoi” görög szó — oktalanok, balgák — eredetileg nem az értelem, hanem a személy akaratbeli és szívbeli magatartásának eltorzultságát, erőtlenségét jelenti. Erre utal egyébként a „nehézkes szívűek” kifejezés is. A lelkipásztori munka tehát elsősorban a *szívek Istenhez fordításának* a művészete. Isten a szeretet Istene és új életet teremtő szeretete erős, mint a halál! (Vö. Én 8,6)

„*Nemde ezt kellett elszenvednie a Messiásnak?*” (Vö. 26–27. versek). — Jézus tapintatos pedagógiája: a magyarázatot is kérdéssel indítja. Itt most fájdalmas tényről kell feltárni: az üdvözítés szenvedés és halál árán történhet. Ezt a tanítványt csak *jól felszántott és „megtört” szívbe* lehet bevetni a jó termés reményében. Jézus át meg átmagyarázta (diarméneuszen) ezt az igazságot. Sajátos lelkipásztori értelmezés ez: az írásokat Jézus magára alkalmazza. Tudjátok meg, hogy az Atya szeretete valósítja meg az emberek üdvözítését; de az ő szeretete — még egyszülött Fiahoz is — erős, mint a halál.

„*Úgy tett, mintha tovább akarna menni.*” (28. vers) — Jézus mindig a partnerek *szabad döntésére* vár: Isten Lelke csak ott tud igazán működni, ahol szabadság van! (Vö. 2Kor 3,17). Megtehetné, hogy ellenállhatatlan erejét érvényesítse, de inkább alkalmat ad arra, hogy az ember „nagylelkűen” maga hívja asztalához Istenét.

„*Maradj velünk... Betért tehát, és velük maradt.*” (29. vers) — Maradandó hatás csak „együttmaradással”, a kapcsolat tartósságával érhető el. Az előfutár is arról ismerte fel Jézust, hogy a leszálló Szentlélek a keresztesnél „rajta is maradt” (Jnl, 32). *A lelkipásztori munka hatékonyságának is feltétele a megmaradás, a hűséges kitartás.* Jézus búcsúbeszédében a kiemelkedő ige: „Maradjatok meg!” (Jn 15,1–11). Maradni, amíg szükséges, amíg gyökereit ver a hitbeli felismerés. Ez a „gyökeres” megismerés aligha lehetséges csupán szavak útján. Ezért

„*Mikor asztalhoz ültek, kenyeret vett a kezébe...*” (30. vers). — A szó, a *kísérő és hitelesítő cselekedet* nélkül általában hatástalan. Valakivel megosztani a kenyeret annyit jelent, mint életem részesevé teszem, vele új életet termő szeretetben eggyé válok. *Ez a lelkipásztorkodás csúcsa:* felismerték őt Krisztust, a Feltámadottat! — És ezután

„*Eltűnt a szemük elől.*” (31. vers). — Ne magyarázzunk többet, mint ami okvetlenül szükséges és ne maradjunk tovább a lelkipásztori látogatásban, találkozásban, mint amíg a kérdéses hitproblémában az illetők a saját lábukra nem állnak. Azután „tűnjünk el”, hogy hűveink magukba *asszimilálják a hitélményt*, hagyjuk őket nagykorúvá lenni Krisztusban. Jaj nekünk és nekik is, ha idejében le nem válnak róluk. (Mint ahogy jaj az anyának is, gyermeknek is, ha nem tudnak leválni egymásról.)

„*Ugye lángolt a szívük...*” (32. vers). — Az írások kifejtéséhez és megértéséhez nyugodt ritmus kell. A tűzrakáshoz, az élesztgetéshez éppen úgy, mint az emésztéshez, amely jó ritmusú belső égés. Ha elvétjük a ritmust, beteges lázzá lesz bennünk, vagy kialszik az élet tüze. Nem kis művészet a lelkipásztori tűzrakás jó ritmusa.

„*Még abban az órában útrakeltek.*” (33. vers). — Így a belső tűz hajtóerővé alakult át. Éppen úgy, mint Máriaiban, aki a Szentlélek tüzének vétele után „sietve ment a hegyek közé” (Lk 1,39). A jó ritmusú apostoli munka egyrészt *apostolokká érlel*, másrészt *öntudatos, szí-*

lárd közösséget alkot. Az addig erőtlén, reménytelen, gyenge hitű tanítványokat felerkentí, hogy ellenállhatatlan hirdetői legyenek a feltámadt, élő Jézus Krisztusnak. De ugyanakkori jeruzsálemi közösséggel meglazult kötelék is szilárdabbá lesz, mint előbb volt „a tizenegygyel”. Egymás hitélményeiben részesedve „hevülnek” a magasabb fokú életre és egyre tudatosabban ismerik fel az apostoliság látható gyökerét is:

„Valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak!” (34. vers). – A *lelkipásztori kérügmá leglényegesebb közlése ez:* Krisztus feltámadása, amelyet apostoli tanúságtévéssel erősítünk meg. Enélkül csak többé-kevésbé érdekes igazságokat közölhetünk, mert az evangéliumi lelkipásztorkodás lényege, hogy Jézus él és benne neked is örök életed van. A „szóhoz” azonban lényegesen hozzátartoznak a „tettek” is.

„Hogyan ismerték fel őt a kenyérszegésben.” (35. vers). – Akkor ismerték fel, amikor Jézus megtörte a kenyeret. Az Apostolok Cselekedetei (2,42) szerint az apostoli anyaszentegyháznak (a történelemben továbbélő Jézus Krisztusnak) négy karaktervonása van: Hűséges megmaradás – 1. az apostoli tanításban – 2. a testvéri közösségben – 3. a kenyértörésben és – 4. az imádságban. Ebből a legnyilvánvalóbb tett a *kenyértörés*. A kifejezés mind az Apostolok Cselekedetei idézett helyén, mind az emmauzsi jelenetben a hálaadó imádság közben eltöltött közös étkezést is jelenti, de Szent Lukács a lényegi tartalma szerint az eukarisztiára gondol.³ A *hiteles krisztusi közösség: az eukarisztikus közösség!* Ez azt jelenti, hogy a mindennapi kenyér megosztásában is testvéri közösséget alkot, de még inkább az egyház „megmaradó”, élő hagyománya szerinti eukarisztikus közösséget jelenti. De hogy Krisztus áldozatát is megjelenítse, *nem nélkülözheti az eukarisztikus főt*, mint ahogy a „tizenegy” nem nélkülözhetette Pétert. És mindez az eukarisztikus kenyértörésben lesz leginkább nyilvánvalóvá.

Az emmauzsi jelenet evangéliumi elbeszélése a szentírási forrásokból megújuló plébániai lelkipásztorkodás hiteles modelljét mutatja meg, ha úgy tetszik, magna charta fogalmazványja lehet: *Ahogy Jézus tette...*

Jegyzetek: 1. Lásd Lexikon für Theologie und Kirche „Plebanus” címszóhoz tartozó utalásokat. – 2. A Katechetische Blätter 1983. 9., 10. és 11. száma különböző formában feleleveníti az emmauzsi kérügmát. – 3. Lásd Bible de Jerusalem magyarázatait az idézett helyekre vonatkozólag.

Kerekes Károly

CÉLCSOPORTOK KIALAKÍTÁSA A PLÉBÁNIA ÉLETÉBEN

Rendszer-elméleti alapok

A régebbi, *törzsi és feudális közösségekben*, társadalmi alakulatokban még egybeolvadtak, vagy alig-alig váltak külön az egyes funkciók. A család, a nemzetség, jobbra a falu is vérségi, gazdasági és politikai egység volt. Ma már csak a család alkot vérségi egységet, egyéb funkcióit a munkahelyi és földrajzi közösségek veszik át. A *modern társadalmak* átfogó, már-már élő szervezethez hasonlítható szociológiai rendszerekké alakulnak, amelyeken belül az egyes „életfunkcióknak” (gazdaság, politika, tudomány, művészet stb.) megfelelő *rész-rendszerek*, azokon belül további *al-rendszerek* fejlődnek ki (pl. a gazdaságon belül: földművelés, ipar, kereskedelem, közlekedés). Ezek a kisebb egységek lényegében a társadalom egy-egy *problémájára* (élelmezés, távolság legyőzése stb.) jelentenek megoldást; többnyire *önálló közösségekben*, az emberek jól körülhatárolható csoportjában öltenek testet (pl. vasutasok, postások). Az egyes részegységeknek sajátos *közvetítő eszközeik* vannak, pl. a gazdasági életben a pénz tölti be ezt a szerepet, a tudományokban a bizonyított igazság. A rész-rendszerek között *interakció*, kölcsönhatás is zajlik: a gyári munkás is jár színházi előadásra és a festőművész is bevásárol a piacon.

A *vallás* sajátos rész-rendszert jelent a társadalom életében. Az *életprobléma*, amire megoldást kínál, az ember végsége. *Célja*, hogy összeköttetést létesítsen evilág és túlvilág között. A „kapcsolatteremtés” útja, a vallás „közvetítő eszköze” a *hit*. A szociológiai közösségek, amelyekben megtestesül, az *egyházak*, felekezetek – egyúttal mind-mind sajátos szabályokkal rendelkező *al-rendszerek* a vallás funkciócsoportján belül. A vallási közösségek *interakcióban* állnak az evilági közösségekkel is, számos „világi” rész-problémára is

megoldást keresnek az elméleti és gyakorlati párbeszéd keretében. Hogy csak néhányat említsünk: a magány feloldódása, egymás közti kiengesztelődés, a munka értelmessé tétele, igazságosság keresése, csoportok, népek közötti béke megteremtése.

Elmondottak alapján *katolikus egyházunkat* olyan szociológiai egységnek tekinthetjük, amely területi szempontból is további kisebb egységekre osztható (érsekségek, egyházmegyéek, esperesi kerületek, plébániák), s amelyben *funkciók szempontjából* is sajátos területek különíthetők el (egyházkormányzat, lelkipásztorkodás, napi életben való tanúságtétel). — Mind a hívek, mind a kívülállók számára a *plébánia* (parókia) az egyház „legláthatóbb”, leginkább közférhető része. *Teológiailag* szólva — a plébániában ölt testet az egyház, a Krisztus-közösség történelmiségének megfelelően. *Vallásszociológiailag* pedig úgy tekinthető a plébániai közösséget, mint al-egységet a (katolikus) egyház nagyobb rendszerén belül, amely magában foglalja, de konkrétizálja is az egyháznak mint egésznek főbb funkcióit. A mai lelkipásztorkodás azt a kérdést veti fel: maradhat-e a ma és a jövő plébániája differenciálatlan, *kaotikus egység*, vagy további, *belső differenciálódás* felé kell továbbfejlesztenünk? A tapasztalat azt mutatja, hogy az általánosságokban mozgó tömegpasztoráció egyre kevésbé tudja betölteni hit-közvetítő szerepét. Nem tud pl. mit kezdeni az ifjúsággal, az értelmiségiekkel, a betegekkel. A plébániai lelkipásztorkodásban egyre inkább különálló *probléma-körök* alakulnak ki. Ezeknek megfelelően sajátos *célcsoportokat* kell kialakítanunk. Már nem is egyszerűen „bázisközösségeket”, hiszen azok még mindig csak a plébánia egészének egy szűkebb rétegét foglalják magukba, hanem az egész plébánia minden rétegét figyelembe vevő csoportokat, amelyekben az egyes rész-funkciók, rész-célkitűzések öltethetnek testet.¹

Csoportlélektani ösztönök

Mielőtt különválasztanók az egyes célcsoportokat, felmerülhet a kérdés: miért nem elég, ha a papban, a lelkipásztorban tudatosodnak az egyes problémaköröknek megfelelő célkitűzések, miért van szükség arra, hogy az eltérő célokat emberekből álló csoportok hordozzák, s az egyes célcsoportok valóban csoportokká, sőt mi több, *közösségekké alakuljanak*? — A kérdésre már a rendszertani megállapítások is feleletet jelenthettek: bármilyen kisebb vagy nagyobb szociológiai egységről van is szó, csak egymással in kapcsolatban álló részegységek teszik a közösséget működőképes közösséggé. De *csoportlélektani kutatások* is alátámasztják, hogy nem a hívekkel való egyedi, pontszerű kapcsolatfelvétellel, hanem csoportok kialakítására kell törekednünk. — A *csoport jelentőségét* a lelkipásztorkodás kiváló bécsi szakembere, a nemrég elhunyt *Ferdinand Klostermann* abban látja,² hogy csak ennek keretében szerezhető olyan erények — párbeszéd-készség, tanulásra nyitottság, alkalmazkodási képesség, kritikát is magában foglaló engedelmesség, teremtő fantázia —, amelyek egyedi, függőleges pap-hívő kapcsolatban aligha. A csoport hozzásegít az elfogadottság tudatához, szorongások leépítéséhez, önmagunk helyes értékeléséhez — nem hiába fedezték fel a pszichoanalitikusok a csoport gyógyító, katarikus erejét (megbeszéléseiket ezért tartják ma már inkább csoportokban).

Vallásos csoportok ezen túlmenően hitbéli tapasztalatcserére is módot nyújtanak, ami szekularizált légkörben, különböző világnézetek egymás mellett élésének korában mérhetetlen segítséget jelent a hit egzisztenciálissá tételében. Az egyház interakciója (kifelé való hatása) szempontjából is jelentősek lehetnek ezek a mikroszociális közösségek, hiszen tagjaikba közösségi szellemet oltanak. Ehhez járul az a már *gyakorlatibb szempont*, hogy a plébánia feladatait csoportok összehasonlíthatatlanul könnyebben tudják megvalósítani, mintha egyes emberek bevonásáról, vagy a — rendszerint már átláthatatlan, amorf nagyközösség aktivizálásáról lenne szó. Aktív együttműködés és állandó kontroll — egyezőval: kommunikáció — csakis átlátható, elérhető, emberi, családi közösségen belül, kisebb csoportokon belül lehetséges. A plébániák mai formájukban túl nagyoknak tűnnek ahhoz, hogy bürokrácia nélkül mozgathatók lennének —, hangoztatja Klostermann.

A csoportlélektan megállapításai tehát egyértelműen a plébánián belüli kisebb közösségek, célcsoportok kialakítását sürgetik. Azt sem hallgathatjuk el azonban, hogy vannak a csoportképzésnek olyan járulécai is, amelyek veszélyeztethetik ezeket a felsorolt előnyöket. E veszélyek azonban — szintén csoportlélektani megfigyelések alapján, azok tudatos alkalmazásával — elkerülhetők. Mint ugyancsak Klostermann írja, a kisközösségekben gyakran elkülönülési szellem alakul ki, amelyben a csoport tagjai nem hajlandók elismerni kívülállók értékeit, így képtelenek a párbeszédre. Elfeledkeznek arról, hogy az egyház nemcsak az „elit”, a „tisztták”, de a bűnösök egyháza is, hittanulók egyháza, melyre ez a ketősség érvényes: „Hiszek, Uram, segíts hitetlenségemen!” (Mk 9,23) Elit-szellem itt-ott a bázisközösségek hazai megjelenési formáiban is mutatkozott. Az egyházi kisközösség pedig — bárminő legyen is az — csak úgy őrizheti meg *evangelizáló jellegét*, ha önmagát is

képes kérdőre vonni, képes megtérésre, a szolgálat vállalására „kifelé” és „felfelé” is. Ha a célcsoportok kialakításánál ezeket a szempontokat – az interakció szempontját is – figyelembe vesszük, hiánytalanul betölthetik *közösségépítő funkciójukat*.

A célcsoportok előkészítése — a „gyakorlók” aktivizálása

A célcsoportok kiválasztása előtt fontos feladat az ún. „gyakorló vallásosok” aktivizálása és körüknek továbbésztése. Gyakorlókkal való foglalkozás? — kérdi sok lelkipásztor — miért van erre szükség? A buzgók „úgyis jönnek”, elég, ha szentségek tekintetében „kiszolgáljuk” őket... — A zsinat szellemében azonban az *egyházhoz való odatartozás* nem egyenlő a passzív vallásossággal, a gyakori, akár rendszeres szentmise-hallgatással, hanem magában foglalja azt is, hogy az evangélium áthatja egész életünket. Az egyház csak úgy lesz mindenestől szentségi jel, ha tagjai életükben is felmutatják Krisztus „proegzisztenciáját”, másokért-létetését. A gyakorlókat ahhoz kell hozzásegítenünk, hogy a kereszténységet valóban *gyakorlattá* tegyék. — *Wilhelm Breuning* ide vonatkozó megállapításaival ellentétben³ a gyakorlókat még nem mondanók célcsoportnak, hiszen, ha a plébánia egészén belül többé-kevésbé külön is választhatók, még mindig túl tág kört alkotnak ahhoz, hogy egyetlen közösségbe lehetne tömöríteni őket. De a velük való intenzív foglalkozás elengedhetetlen feltétele annak, hogy az egész plébánia közösséggé váljék, s hogy azután — életkorok és plébánián belüli funkciók szerint — különválaszthassuk az egyes célcsoportokat.

Az alapot mindenképpen a *vasárnapi-ünnepi szentmiséknek* kell megteremteniük, hiszen ezeken részt vesz a plébánia népességének zöme. A zsinat óta mód van arra, hogy a liturgia szövegébe minél több aktualitást, változatosságot vigyünk bele. Ennek, mint látni fogjuk, szerepe lesz a célcsoportok életében is. De már itt, az „alapozás” kérdésénél is említsük meg: a hívek aktivizálásának egyik leghathatósabb eszköze éppen a liturgia lesz, ha a résztvevők valóban bekapcsolódnak abba, s olyan indításokat kapnak a liturgia-szövegekből, amelyek arra ösztönzik őket, hogy minél sokoldalúbban kapcsolódjanak bele a plébánia életébe, sőt azon túlmenően is próbálják életre váltani az evangéliumot. — A közösség-építésnek igen fontos része az egész évi *igehirdetői munka*, amit jól egészíthetnek ki felnőtteknek szóló kurzusok, lelkiprátorlatok. A közösség-képzés súlypontja azonban a *misén kívül van*. Kihagyhatatlan része, hogy személyesen is megismerkedünk a templombjárókkal, otthonukban is felkeressük őket. Ennek során fokozatosan tágíthatjuk a gyakorlók körét, amellet lassan körvonalazódik bennünk, milyen rétegekből tevődik össze a plébániai közösség, kikből lehet és kikből érdemes különálló kiscsoportot alakítani. Mindenütt a helyi adottságokat kell kiindulásul vennünk. — A következőkben eltekintünk a foglalkozási ágak szerinti csoportosítástól. Elsősorban a *korosztályok* szerinti tagozódást vesszük alapul, de utalunk *funkcióbeli* csoportalakítási lehetőségekre is.

A gyermekek bevezetése a plébániai életbe

Az iskolai és templomi hitoktatásról sok szó esett már folyóiratunkban; a gyermekek mindig is fontos területét jelentették a plébániai lelkipásztorkodásnak. Amikor most a *gyermekek célcsoportjáról* szólnunk, nem katekétikai szempontból tekintjük korosztályukat, hanem azt keressük, hogyan avathatjuk őket a plébániai közösségének élő tagjaivá.⁴ — A gyermek-pasztorációban — örvendetes módon — utat tört az az *antropológiai meglátás*, hogy a gyermek nem kis-felnőtt, akinek ugyanazt a szellemi táplálékot kell nyújtanunk, mint az idősebbeknek, csak kisebb adagokban, hanem — gyermek, akihez úgy kell közelítenünk, mint gyermekhez, az ő világából kiindulva, az ő látásmódjával, az ő tapasztalataira és élményköreire támaszkodva. Aminek fontos része az is, hogy élményszerűben, személyhez kötődve fogad el igazságokat. A hitnek „hallomásból” való eredése (2Tim 2,2), személyen keresztül történő továbbadása fokozott mértékben igaz a gyermekek esetében. Ez sokszorozza meg a papnak, hitoktatónak (akár akarjuk, hogy a gyermekek ne csak „tanulók” legyenek a hittanon, hanem a plébánia teljes értékű tagjai, akkor elsősorban személyes kapcsolatot, jóbarátságot kell kialakítanunk velük. — A gyermekek aktivizálásában — a katekézisen kívül — perdöntő szerepe van a *szentmisének* is. S itt ismét említenünk kell az érintettekhez való alkalmazkodás kérdését. Ha a fél kilences vagy kilences mise csak azért gyermek-mise vagy diák-mise, mert azon — melleleg — gyerekek is részt vesznek, de sem a prédikáció, sem a liturgikus szövegek nem érintik őket — azaz kis-felnőtteknek tekintjük őket —, előbb-utóbb el fognak maradni. De ha a misén valóban *otthon érzik* magukat, életük részévé válik.

A római rendelkezések ma már lehetővé teszik, latin rítusban, hogy a lelkipásztor „a ró-

mai misekönyv imaszövegeit a "gyerekek értéséhez alkalmazza",⁵ akár kommentár, akár parafrázis, akár éneketételek útján. Az olvasmányok, általános könyörgések felolvasásába is bevonhatók a gyermekek, s a ministrálást is minél változatosabban lehet alakítani. Jó lenne hasonló változatosságot görög rítusban is elérni, csak így hozhatnók közelebb a felnővekvőkhöz a liturgiát. — A gyermekek esetében paraliturgikus formák — bűnbánati szertartás, elmélkedési kör, imaórák —, evangélium-adaptációk, vallásos színdarabok, népi játékok előadása még szélesebb körű bekapcsolódásra adnak alkalmat. A gyerekek szívesen segítenek ünnepségek előkészítésében, templomdíszítésben; a plébániai közösség minden életmegnyilvánulásában lelkesen vesznek részt. A játékosabb formáktól észrevétlenül el lehet vezetni őket egészen a beteggondozás valóban felnőtt feladatáig.⁶

Az ifjúság célcsoportja

A korosztályok szerinti tagozódásban mérhetetlenül jelentős a *fiatalok célcsoportja*. Fiatalkor nélkül illuzórikus a jövő egyházáról beszélni. S itt ismét nemcsak a hozzájuk szóló katekézisiről vagy prédikációkról van szó. Az igazi probléma az: hogyan lehet úgy aktivizálni a vallásos ifjúságot, hogy tevékenyen kapcsolódjanak be a plébánia életébe. — Az ifjúsági munkára fokozottan érvényes, amit a gyakorlók kapcsán mondtunk: a keresztény létezés és hit csak közösségen belül marad fenn és növekszik. A közösség az a hely, ahol Isten lelke ki tudja fejteni a maga hatását.⁷ A krisztusi közösség *lényegi elemei* pedig ezek: igehirdetés, eukarisztia (szentségek), diakonia, az egyház egészébe való beágyazódás. Ezek — így szentségi élet — *nélkül* tisztán klubjellegű maradna az ifjúsági hittanosok köre. Másik oldalról viszont: ha a prédikáció, a liturgia „elszáll a fiatalok feje fölött”, nem hozzájuk szól, nem aktivizálja őket, csak ideig-óráig lesznek a plébánia tagjai. — Ami a *módszertel* kérdéseket illeti, a személyes kapcsolat legalább olyan fontos a fiatalok esetében, mint a gyermekekénél. Kell valakinek lennie a plébánián — ha lehet, a papnak —, akinek mindig van ideje a fiatalok számára, akit példaképnek tekinthetnek, akivel — anélkül, hogy „haverkodás” szintjére jutnának — baráti viszonyt alakíthatnak ki. — Legalább ilyen fontos, hogy az ifjúság egymás közt is összejöhessen, ne csak idősebbekkel együtt. A fiatalok ugyanis csak egymás előtt tárulkoznak ki igazán. Problémáikat, a hitbelieket is, itt tudják igazán „kibeszélni”, s egymástól szívesebben fogadnak el útmutatást is. Egymás közt röstellkedés nélkül jutnak el közös, spontán imáig, ami pedig a „világi és közösségi lelkeség” lényeges összetevője.⁸

Kívánatos lenne, hogy a plébánia miserendjében ne csak gyermekek, hanem *fiatalok szentmiséje* is szerepeljen, amelyen azután a legkülönbefőbb formákban aktív résztvevőkké válhatnak (ld. alább a funkciók szerinti célcsoportokról). Mivel 8–12 fős csoport jelenti a legjobb megoldást kiscsoportok esetében,⁹ a fiatalok (de ugyanúgy más korosztályok) célcsoportját a konkrét helyzettől függően érdemes további egységekre bontani, ahol azután már a részletfeladatok, a képzettség, hivatásbeli különbségek is tekintetbe jönnek. — A fiatalok célcsoportja(1)nak különválasztása *nem jelentheti azt, hogy elhatárolódnak* a plébánia egészétől. Alkalmat kell keríteni számukra a többi célcsoporttal való párbeszédre, sőt közös cselekvésre is. *A többi nemzedékkel való szolidaritást* az mélyítheti el, ha a fiatalok segítik a gyermekeknek a közösségbe való bekapcsolódását, belezárlanak a szülőknél tartott előadásokba, vitákba, s főleg: karitatív munkát vállalnak az öregek felé. Mint legrugalmasabb célcsoport, a plébánia közösségén belül leginkább éppen az ifjúság tudja teljesíteni az *interakció szempontját*, a közösség többi rétege, de a „külvilág” felé is. A fiatalok aktivizálása nem öncél. Célunk mindig az egyház egészének fellendítése, sőt az egyház szolgáló hivatásának továbbfejlesztése.

A szülők célcsoportja

A plébánia felnőtt hívei közül csak a szülők célcsoportjával szeretnénk külön is foglalkozni, hiszen a (fiatalokat és felnőtteket egyaránt érintő) funkcióbeli csoportképzésről még lesz szó. A jövő nemzedék hite nem kis részben a *szülők hitének függvénye*. Tekintettel arra, hogy a mai fiatal szülők (többségükben) hiányos vallási képzést kaptak, minden lehetőséget meg kell ragadnunk a vallásos családokkal való kapcsolatfelvételtre, a vallásos szülők továbbképzésére. Az alkalmasszerű találkozásokat — mikor a szülők gyermekük kereszteselését, bérmlását, hitoktatását kérik, s a családlátogatás lehetőségét — kell ebből a szempontból kihasználnunk, *rendszeres találkozássá* továbbépítenünk. Templomi oktatáson könnyen megvalósítható, hogy a gyermekeiket elkísérő szülők számára szünetben vagy óra végén didaktikai szempontokat adunk, de legalább időnként szülői értekezletre hívhatjuk őket. A szülők azután szívesen kapcsolódnak be templomi rendezvények, ünnepségek előkészítésébe is. A féloldalas kapcsolat akkor válik két- sőt többoldalúvá, ha a szülőkből sikerül olyan cso-

portot alakítani, amely valóban közösséggé válik, akikkel nyílt fórumon még lehet beszélni nevelési kérdéseket, családi gondokat, s amelynek tagjai azután az életben is egymás segítségére lesznek, nem maradnak előkelő idegenek egymás számára.

Öregek, betegek célcsoportja

Eddigiekben a plébánia egészséges híveit tartottuk szem előtt. A korosztályok közül nem szoltunk még az *öregéről*, de velük együtt szeretnénk említeni a *betegeket*, akik — legyenek bár fiatalabbak vagy öregek — az egészségesek segítségére szorulnak. A plébániai lelkipásztorkodásnak rájuk is ki kell terjednie, a helyi közösségnek ugyanúgy eleven sejtjei, mint a többiek.¹⁰ — Talán illuzórikusnak tűnik célcsoportról, kisközösségről beszélni az öregek, betegek esetében, mikor egyikük-másikuk a templomba is alig tud elmenni. Öregek, betegek napjára, búcsújára még ennek a *templomi együttlétnek* is meg kell valahogy valószínűsülnie. Legkisebb faluban is van ma már annyi autó, hogy egy-egy ilyen alkalomra — ha nagy fáradtság árán is — össze lehet hozni egy ilyen liturgikus közösséget. De nemcsak erre gondolunk, ha a *segítségre szorultak célcsoportjáról* beszélünk. A közösséghez tartozást erősíti minden látogatás, segítségadás. Öregeknek, betegeknek, elmagányosodottaknak segítség már az is, ha van, aki elbeszélget velük, közösség az is, ha vállaljuk őket, ha van időnk számukra, ha együtt imádkozunk velük — nem is beszélve a szentségek házhözviteléről. A teljesítményben és anyagi értékekben gondolkodó világ közepette már az is nagy dolog számukra, ha látják: számunkra az ő létezésük, szenvedésük is *cselekvés*, érték: az egymáshoz tartozás, a kommunikó megélése, s így legalább olyan értékes tagjai a plébániának, mint az egészségesek. — Ez az a pont, ahol leginkább látjuk, mennyire *egymásba nyílnak* az egyes célcsoportok. Hiszen az öregek-betegek jelenléte szinte kiköveteli a karitász-csoport létrehívását, ennek tagjai viszont éppen amazokkal interakcióban élhetik meg küldetésüket. De mi, papok is sokszor tanulunk egy-egy beteg szenvedni tudásából, örökéletbe vetett hitéből. Azt mondják, csak az érik igazán pappá, aki látta már haldokló vég-tusáját. A *transzcendens megtapasztalásában* így ők, a „határmezsgyén állók” is sokat segíthetnek nekünk, nemcsak ők kapnak tőlünk segítséget.

A plébánia életfunkcióinak célcsoportjai

Eddigiekben az egyes korosztályok főbb célcsoportjairól szoltunk. Röviden szeretnénk még összefoglalni azokat a további tagozódási lehetőségeket is, amelyek a *plébánia* (mint szervezet) *belső életfolyamatát* erősíthetik, a világi apostolkodás zsinati eszményének értelmében. Ezeknek a funkcióbeli célcsoportoknak a tagjai (mint említettük) fiatalokból és felnőttekből kerülhetnek ki. Mivel a plébánia krisztusi közösség, fontos életalakító eleme a *biblia-kör*, hiszen az aktívá válni hívek ebben tanulják meg a hit életre váltását. Ilyen értelemben ez a kiscsoport a többi előiskolája is. Az elmélkedő vagy bibliakör tagjai megtanulják, hogyan szembesítsék életüket Isten üzenetével, hogyan tudják a Krisztus-eseményt életük konkrét eseményeire alkalmazni, hogy aztán ennek alapján valóban keresztyén módra tudjanak dönteni és főleg: cselekedni. Nemcsak „biblikus ismeretekről” van tehát szó, hanem — *Chiara Lubich* szellemében — arról, hogy „éljük az igét”. A Szentírásban járatosá váló fiatalok segíthetik a lelkipásztort a prédikáció hatásának lememésében, sőt a beszéd előkészítésében, megtervezésében is. — A bibliakörhöz természetesen kapcsolódik az *ima-kör*. Sokhelyütt még megmaradtak a régi imaegyletek (Rózsafüzér-társulat, oltáregylet stb.) maradványai. Ezeket kell mai formában újjászerveznünk, fiatalokkal feltöltenünk, hiszen ezek a társulatok legtöbb helyütt öreg nénikék gyülekezete. — A hazai gyakorlatban körvonalázott egy további, a plébánia életfolyamata szempontjából jelentős kiscsoport, melyet Csepregi Ignác *hitbuzgalmi munkabizottságnak* nevez¹¹ Ennek tagjai mind egy-egy lakókörzetet tartanak szem előtt, azon belül figyelemmel kísérik a vallásos családok ügyeit: hol kell gyereket kereszteltetni, hol lesz elsődöző, bérmlázó, kik állnak esküvő előtt; tanácsot adnak szülőknél nevelési kérdésekben stb.

A következő célcsoport a *katekizist segítőké*, akik szentségekre — keresztség, első gyónás-áldozás, bérmlázás, házasság — való felkészítésben, jegyeseeknek, házásoknak, szülőknél tartott fórumestékben a papnak, hitoktatónak segítségére vannak, pl. szavalatokkal, énekszámokkal, vitaindítóval, hozzászólással, élménybeszámolóval, egy-egy kérdésnek „világi”, esetleg szakmai megközelítésével (a házasságról orvos, pszichológus szemével). A katekizisben segédkezőket természetesen ismét csak csoportmunkával lehet legmegfelelőbbben felkészíteni, hiszen így izlelhetik meg maguk a közreműködők is a csoportdinamika törvényszerűségeit, amelyeket azután maguk is alkalmazhatnak. — További célcsoport a *liturgikus munkacsoport*, amelynek tagjai a szentmiseken énekeket, zeneszámokat adnak elő, imádságokat olvasnak fel. Működésük ismét változatos liturgikus szövegeket tétel fel — a konkrét adott-

ságok figyelembevételét. Több ország püspöki kara párbeszédés prédikációt is lehetővé tesz, az NSZK Püspöki Kara pl. úgy döntött: „homília helyébe – a konkrét helyzetnek megfelelően – dialógus is léphet, úgy, hogy a mise papi előljárója vezetése alatt lelki beszélgetés folyik két személy, többek vagy akár mindenki részvételével.”¹² *Balthasar Fischer* ezt a „mindenkit” úgy értelmezi: eleve csak kisebb csoport esetén jöhet szóba, hogy mindenki megszólaljon. Több száz fős tömegben még ha minden résztvevő csak félpercet is kapna, akkor is órák hosszát tartana a mise. Kiscsoportok bensőséges liturgiáján viszont valóban mindenki hozzáadhat valamit az egész közösség vallási tapasztalásához. – Szólnunk kell még a karitás- vagy *diakóniai célcsoportról* is, amely a szociális otthon lakóinak és a kórházi betegeknek a látogatásától házi betegek ápolásáig, pótmamaszolgálatig, elmagányosodottak segítségéig és haldoklók felkészítéséig a legkevésbé látványos, de talán *legkeresztényibb funkciót* vállalja a plébánia életéből: a szeretetszolgálatot. Ez a kiscsoport tölt be az egész társadalom szempontjából is leghasznosabb, leginkább kézzelfogható szerepet. Ahhoz azonban hogy a karitás-csoport nem kis fáradságot, türelmet igénylő munkáját el tudja végezni, bensőséges lelki képzéssel – szentírásolvasással, elmélkedéssel, együttimádkozással – kell ébren tartania magában az embertársak iránti fogékonyságot.

Lelkipásztori tanács

Bezetetőben élő szervezet működéséhez hasonlítottuk a plébánia működését. A helyi közösség egyes rétegeinek, célcsoportjainak részfunkcióit a plébánia központi célcsoportjának – ha úgy tetszik, agytröszjtjének –, a *Képviselő Testületnek* kell összefognia, a plébános, paróchus irányítása alatt (így a hierarchiával való egység is biztosítva lesz). Örvendetes jelenség, hogy legtöbb egyházmegyében nagy erőfeszítést tesznek hazánkban is az egyházközségi testületek megújításáért, aktivizálásáért –, azonban még mindig nagyon sok a formális, a tényleges munkát nem végző testület. Egyházunk életereje szempontjából döntő lenne tehát, hogy a képviselő testületek mindenütt megújuljanak: kapjanak benne helyet a különböző foglalkozási ágak képviselői, a kisebb (cél)csoportok vezetői, hogy – mint sokan szorgalmazzák – valóban *lelkipásztori tanács* szerveződjenek,¹³ amelyek nemcsak az anyagi ügyekért felelősek, hanem segítik az egyházközség adminisztratív munkáját, sőt a pap-lelkipásztornak valóban munkatársi gárdái, s így a plébánia életfolyamatának tényleges szervezői, összefogói.

Jegyzetek:

1. Áttekintésünkben *Ludwig Bertsch* és *Karl-Heim Rentmeister*: Zielgruppen c. könyvét tartjuk szem előtt (Frankfurt am Main, J. Knecht Verlag, 1977), a következőkben: ZG. Ebben ír *Herbert Kaefer* a plébánián belüli differenciálódás kérdéséről, 35. kk. – 2. *Ferdinand Klostermann*: Basisgruppen und – Gemeinden – eine Zielgruppe? ZG 123. kk. – 3. *Wilhelm Breuning*: Die Praktizierenden – eine Zielgruppe für die Pastoral, ZG 93. kk. – 4. *Karl-Heinz Rentmeister*: Die Integration der Kinder in ein Gesamtkonzept der Gemeindegemeinschaft, ZG 155. kk. – 5. *Balthasar Fischer*: Eucharistiefeier mit Zielgruppen, ZG 133. kk. – 6. *Johann Weber*: Leitlinien kirchlicher Jugendarbeit, in: Jugendliturgie, Wien, Herder 1976. 90. kk. – 7. Uo. 94. – 8. A lelkiség világi és közösségi dimenziója, TEOLÓGIA 1982/1. – 9. *Szenay András–Tomka Ferenc*: Az egyházi kisközösségek, 1. Az evangelizáció c. kötet 112. – 10. *Klaus Hemmerle*: Grenzgänger der Transzendenz – eine Zielgruppe der Pastoral, ZG 141. kk. – 11. *Czakó István–Csepregi Ignác*: Leleképítés tanácsok, egyházközségi képviselőtestületek, Az evangelizáció c. kötet 96. kk. – 12. Idézi *Fischer*: i. m. – 13. *Czakó–Csepregi*: i. m. 99.

Cselényi István Gábor

AZ ELSŐ MAGYAR BAZISKÖZÖSSÉG?

A soproni katolikus élet sajátos intézménye, a „Konvent”, folyó évben éri el fennállása 360. évét. Ha visszaszámítjuk az esztendőket, gyaníthatjuk, hogy benne az igazi „ellen”-reformáció egyik képződményére leltünk. Csakugyan, ennek nem is hiányzik a történelmi alapja. Mert valóban, az „új” hitre tért városi tanács, egyes új lelkipásztorok fanatizmusa

elleni védekezés, és a még megmaradt jogok védelmére jött létre ez a sui generis vallás-szociológiai közösség. A Konvent azonban túljutott az ellenreformáció harcain. Megtalálta helyét és értelmét a katolikus újjáépítésben, a keresztény egyházak közt most már békés polgári társadalomban, majd a szocialista építés keretében is. Ismertetése és értékelése tehát nem maradhat meg történelmi vázlatában,¹ mely a lokálpatriótákon kívül mást úgysem érdekelne. A Konvent máig is aktív élete a folyóirat e számának témájához nyújt marandó (hiszen 360 éves!) lelkipásztori, illetve vallásszociológiai tanulságot. Próbáljuk megérteni ezeket!

1. Sopron korabeli vallási életének ismerete – bizonyára más városokéhoz hasonlóan – bizonyítja, hogy nem hiába hódíthatott az „új” hit. *Mert hiszen a katolikus élet aléltsága, sőt romlása előzte meg.* Példák a sok közül: A városi levéltár őriz egy tanácsjegyzőkönyvi jelentést Sopronról² mint az aposztata és rosszerkölcű papok menedékhelyéről. 1552-ben a városi tanács jelenti a győri püspöknek, hogy sokszor nem tartják meg a szentmiséket, elhanyagolják a szentségek kiszolgáltatását, még a keresztességét is, minek következtében gyermekek haltak meg keresztületlenül.³ Ugyancsak a győri püspöknek jelenti a tanács, hogy a javadalmasok nagyon hanyagok a jámbor alapítók szándéka szerinti szentmisék elvégzésében.⁴ Ugyanakkor egy érvényesen felszentelt, időközben azonban Ausztriában a lutheri tanokkal megismerkedett lelkipásztor, Gerengel Simon lépett be észrevétlenül a soproni lelkipásztorok sorába és fáradhatatlan buzgóságot tanúsított az igehirdetésben és a katekézisben. (Saját hittankönyvet is írt és adott ki!) Nem csoda, ha a soproniak aprajánagyja mohó szomjúsággal itta lelkébe az új tant. Ugyanakkor a kéteséletű városplébános és papjai nem prédikáltak!⁵

2. 1565. év Szent György napján Sopron város tanácsa és képviselője – éppen az említett Gerengel Simon hatására – kimondta, hogy a „tisztá” evangélikus hitet fogadja el. A határozat nyomában keletkező vallási-társadalmi tarthatatlan állapotok megszüntetésére – jellemző módon – Draskovich György győri bíborospüspök a bécsi kormányhoz fordult és parancsot eszközölt ki a királytól a protestánsok korlátozására. *A hivatalos erőszakot sem kerülő legmagasabb intézkedés azonban nem járt eredménnyel,* sőt, csak erősebbé tette az evangélikus polgárság ellenállását, de nem fokozták a katolikus élet vitalitását. 1597-ben a vizitáció csak 20 katolikus családot talált Sopronban!

3. A *felemelkedés csak „alulról”, illetve „belülről”* származhatott. És ez a marandó tanulság. Káldy Mihály plébánosnak (1623–38) támadt az a kitűnő gondolata, hogy a már régen létező, de a protestánsok kezén funkció nélkül maradt Krisztus Teste társulatot (egyházi céhet) újjászervezte. Belőle Katolikus Status néven 1624-ben a plébániai élet felvirágoztatására és a közügyekben való világi képviselőt gyakorlására – ahol a maga papi személye elégtelen vagy ingerlő lett volna – kitalálta saját maga köré az alighanem első és marandó magyar bázisközösséget. A kisközösség e következő időkben nagyon életrevalónak bizonyult. Pl. szót emelt annak érdekében, hogy csak katolikusoknak legyen joguk városplébánost választani a kegyúri városi tanácsban. Továbbá – felhasználva a soproni országgyűlést – egészen a királyig vitte egy katolikus népiskola felállításának ügyét stb.

4. Az alapító városplébánosnak és utódainak szerencsésen *gondjuk volt az egyházi főhatósággal való élő kapcsolatra.* Miután az évtizedek gyakorlata már bizonyított, Keresztély Ágost győri bíborospüspök 1700-ban – előzetesen a Státus egyházi és világi vezetőivel tárgyalva – átszervezte és egyúttal kánonilag elismerte a szervezetet. Megadta máig viselt nevét: Katolikus Konvent. Elnökének (!) a város mindenkor katolikus főtisztviselőjét, a polgármestert vagy a városbíró, alelnökének (!) pedig a városplébánost nevezte ki. Tagjai lettek a városi tanács katolikus tagjai és még néhány tekintélyesebb pölgár, negyvenes létszámmal. Ezentúl már a megyéspüspök jóváhagyásával ez a szervezet képviselte a nyilvánosság előtt a katolikus közösséget és indítványozta az egyházi élet felvirágoztatását. Anyagilag és gazdaságilag nagy teherrel szabadították meg a papságot: átvették a beneficiumok (házak, szőlők, borok) kezelését és gondoskodtak az egyház anyagi segélyezéséről, a szegényekről, az iskolaügyről, diákok ösztöndíjáról stb. A Konvent a feladatoknak általában jól megfelelt, sőt számos esetben jobban, mint az adott helyzetben lelkipásztori tehetők volna. Amíg ugyanis például a XVIII. század püspökei egyenesen figyelmeztették a városplébánost, hogy a várospolitikai küzdelmekről távol maradjon, addig a Konvent világi tagjai nagyon eredményesen képviselték ugyanott a katolikus életet. Persze, idők múltán a Konvent életében is mutatkoztak lanyhább korszakok. Így például a XIX. század utolsó negyedében a helybeli katolikus iskolák nem élvezték a várostól a nekik járó szabadságot. A „hivatalos” Konvent hallgatott. Erre a szülők és néhány katolikus értelmiségi közgyűlést hirdettek, melyen csak férfiak ezren jelentek meg! Itt kimondták a Konvent megújításának szükségességét: többé nem kinevezési, hanem választási alapon. A gyűlés határozatát és szabályzatát Zalka János megyéspüspök elfogadta és a VKM-től 1875-ben megerősítését kieszközölte. Ez, az egyházi és világi hatóságoktól egyaránt elismert közösség tehát újból sikeresen megújította önmagát és

= érvényesítve az élethez való jogát a liberális gondolkodású városi politikában – elvezetett a jelen időkig.

Ezek után érthető az a sajátos helyzet, hogy 1929-ben, amikor az Apostoli Szentsek elrendelte a katolikus egyházközségi szervezetek felállítását, Fetsner Antal győri püspök a Konventnek is megküldte a szabályzatot. De az akkor már 300 éves intézményt nem rendelkező, hanem kérdő formában kereste meg: akarják-e bevezetni az új szabályzatot, vagy megmaradnak a régi mellett? A konvent a jól bevált sajátja mellett döntött és ezt az egyházi főhatóság jóváhagyólag tudomásul is vette.⁶ Ugyanakkor az esemény jó figyelmeztető volt a Konvent felé: nem kellene-e újból modernizálni szabályait? A közösség valóban így ítélte a helyzetet és az kedvezőnek is mutatkozott. Ez időben volt ugyanis a város országgyűlési képviselője Csáky István külügyminiszter. De az akkori kormányzat annyira kötötte magát az egyházközségek nemrégiben elfogadott általános szabályzatához, hogy a miniszter jóakarátú támogatása sem tudta elérni a szabályzatmódosítás kedvező elfogadását. A kormányzat – ezúttal sem – gondolkodott „történelemben” és „szociológiában”!

1946-ra kellett várni, hogy az addigi városplébánosból Papp Kálmán győri püspök legyen és Beresztóczy Miklós (akkor a VKM osztályfőnöke) a helyszínen tanulmányozhassa a Konventet. Az új püspöknek még a hercegprímás kezdeti idegenkedését kellett legyőznie, hogy aztán a máig érvényes szabályzat egyházi és állami jóváhagyást kaphasson. A hatvanas éveknek – ma már anakronisztikusnak tetsző – rövid meg nem értése még egyszer kérdésessé tették a Konvent értékét és értelmét. Mindez, úgy látszik, arra volt jó, hogy az egyház és a társadalom előtt újból megmutatkozzék maradandó jelentősége.⁷

5. A 360 éves Konvent maradó, sőt példamutató jelentőségét akkor látjuk új megvilágításban, ha VI. Pál pápa „*Evangelii nuntiandi*” apostoli buzdításának megfelelő részét⁸ elolvassuk és tanítását alkalmazzuk. Ebből megtudjuk, hogy a megelőző Püspöki Szinodus hosszasan tárgyalt az ún. bázisközösségekről. Megállapítja, hogy ezek valamiképpen az egyházban mindenütt virágzanak, bár eléggé eltérnek egymástól, s ezért szükségessé válik a kritériumaik megállapítása. Ezek közül az első, hogy „az Egyházon belül alakulnak és növekednek. Az Egyház életét élék, tanításából táplálkoznak és ragaszkodnak pásztoraikhoz. Azért születnek meg, hogy elevenebben akarják élni az Egyház életét, vagy megfelelőbb formákat keresnek. (...) Mindez azonban az Egyház-vezette közösségek, főképp a rész-egyházak és plébániák keretén belül történik. (...) Ezek az igazi bázisközösségek (...) az egész egyház reménységét jelentik...”

Úgy tűnik a fentiekből, hogy a soproni Katolikus Konvent méltán tekinthető egyházfegyelmiileg az első, folyamatosan továbbélően megmaradt magyarországi bázisközösségnek. – *Jelensége vallásszociológiai és rendkívüli és megfontolásra érdemes.* Amikor az egyházi – vallási élet (a jelzett történelmi és erkölcsi okok miatt) félelmetesen elszigetelődött és társadalmilag szinte életképtelenné vált, akkor a hatalmi intézkedés nem bizonyult sikeresnek, de alulról, illetve belülről jövő kezdeményezésre kisközösségekben újra megfogalmazta saját életét és ezzel megmentette egy városközösség katolikus jövőjét. A vallásszociológiában gyakran megfigyelhetjük a felülről jövő intézkedések jelentkezését és meglegedünk azok végrehajtásával. Meglehetősen ritka a belső-spontán fejlődés, mely aztán kánoni elismerést kap. Itt pedig ilyen történt. Az egyházi főhatóság tiszteletre méltó figyelmet és megértést tanúsított, ugyanakkor a megfelelő időben méltóképpen gyakorolta jogos hierarchikus tekintélyét. Azaz: figyelte a helyi kezdeményezést – hagyta kifejlődni – végül pedig joghatóságával megerősítést és rangot adott nekik. Sőt: a későbbi általánosító törekvésekkel szemben meghagyta életadó sajátosságában.

A magyarországi egyházközségek készülő új szabályzatához talán megfontolásra méltó példát kínál a soproni Konvent a „belülről” származó életnek „felülről” történő elősegítésére és szentesítésére.

Jegyzetek:

1. Ld. *Bán János: Sopron újkori egyháztörténete.* Sopron, 1939. és *Bán János: A soproni Katolikus Konvent története* (é. n.) kézirát a Konvent tulajdonában. – 2. Lad. L. Fasc. 13. Nr. 377. – 3. Lad. XIX. et T. Fasc. 4. Nr. 243/1. – 4. Lad. L. Fasc. 8: Nr. 369. – 5: Matr. presb: Lad. XLVII, et ZZ. Nr. 105. 837. – 6. *Bán János: A soproni Katolikus Konvent története* 104. old. – 8. AAS. 68(1976) 5–76. Dr. Diós István fordítása, 58. pont. – Közzétéve az 1976. évi Győregyházmezei Körlevelek mellékleteként. – 7. *Dr. Házi Jenő: Memorandum a Soproni Katolikus Konvent tárgyában,* 1965. II. 27. a Győri Egyházmegyei Hatósághoz.

Hetény János

TEOLÓGIAI-LELKIPÁSZTORI KÉRDÉSEK

„ITT VAGYOK, ENGEM KÜLDJI” (IZ 6,8)

(Gondolatok 25 évi egyházi szolgálattal kapcsolatban)

Hatalmas rét, csodálatos táj, elszórtan családi házak. Tavasztól őszi csupa virág minden. Őriási léptekkel lehetett átvágni a terület másik végére a friss fűben. Egy évtized múlva már ugyanez talajvízben. Mivel kevés ház volt a réten, alkalmas lett a jövőbeni lakótelep felépítésére. A kisajátítás miatt sok, jószándékú munkáscsalád lett boldogtalanná, mert lakást ugyan kaptak valamelyik lakótelepen, de a régi szomszédok, a szép táj számukra megszűnt. Összekovácsoló erő volt a rét, ahol nem tömegesen laknak, ott szívesebben keresik meg egymást az emberek egy szóért vagy éppen sóért is. Érezhetően szükségük van egymásra.

Ezen a területen térdig érő hóban kerestem fel télen a családokat. Csak néztek rám: „ilyen időben is járkál?” – kérdezték. Hogy éppen náluk gyümölcsözött-e a befektetett áldozat, azt nem tudom – de hogy az egyházközség egészének használt – abban biztos vagyok. Hogyan kerültem egyházközségi munkába? – Ugy, hogy egy államj intézmény egyik osztálya az 50-es évek végén fölöslegessé vált. Ugyanakkor az egyházközség irodái és családlátogató munkatársat keresett. Elvállaltam, bár nem ez volt életem vágya. A réten kívül rőttem a hosszú utcákat is, akkor földszintes házakkal, kis udvaraival és sok lakójával. Az emberek zárkóztak voltak, de szegénységükben is szeretettel fogadtak. Az akkori nehéz idők nem kedveztek munkámnak. Egyik-másik család kimondottan zavarónak érezte az egyházközség munkatársának megjelenését.

A múlt és a jelen

Egyszer egy harmadik emeleti lakásba csengettem be. Kedves, készséges, középkorú úr nyitott ajtót. Látszólag nagy érdeklődéssel az egyház iránt. Utóbb kiderült, hogy csak tudni akarta, miért járok a házban, miért a „házalás”, – egyébként semmi kapcsolatot sem őhajtott egyházzal. – Egy másik, fiatal ember, feljelentett a számára illetékes hatóságnál, mely szerint az egyház „zaklatja” a családokat. A feljelentésről tudomást szereztem, de semmi baj nem származott belőle. Találkoztam már olyan ingerült férfival (már az új, panelházakban), aki utánam jött a folyosón és amíg vártam a liftre, egyfolytában korholt, le nem írható szavakkal. Hála Istennek, ezek voltak a ritka kivételek. A gyakoribb válasz régen és most is nagyon hasonló: „miniket nem érdekel az egyház”, „mi nem tartozunk sehová” vagy egy udvarias „köszönöm”, csendes, sajnálkozó mosollyal, majd gyorsan becsukódó ajtóval. Néha leprásnak érzem ilyenkor magam, mintha betegséget hurcolnék és félni kellene, hogy ők is megkapják. Bacilust hordozok netán? A családok közt nagy az érdektelenség, közömbösség. Néha azt is megkérdem: „mit ad nekünk ezért az egyház?” Azt szoktam mondani, hogy láthatóan, egyik kézből a másikba – semmit. Az „adok, hogy adj” elvének semmi köze az igazi kereszténységhez. Aki viszont nem értékeli a keresztény közösséget, – mivel nem ismeri –, annak én hiába magyarázom szükséges és jó voltát. Az ilyen gondolkodásúaknál várok. Megvárom, amíg egyszer valamiért az egyházhoz fordulnak vagy utcán, liften valamilyen oknál fogva szóba állunk és így esetleg újra indul a dialógus.

Élményeim közé tartoznak még azok a családok, akik már az ajtónyitásnál azzal fogadnak, hogy nagyon vártak, jó, hogy jöttem. Éppen van egy kérdésem stb. és így a szeretet áradata elfeledtetni velem azt a hideg közönyt, amit olyan sok családnál tapasztalok. Az új lakótelep sem változtatta meg az embereket és hozzáállásukat ehhez a kérdéshez. Népszerűség szerint 10 ezernél több a látszámunk (s most még növekszik), a gyakorló keresztények azonban ennek csak elenyésző százaléka. Sokan reformátusnak és evangélikusnak vallják magukat, – Összetett szó az egyházközség, nagyon sokszínűen összetett, a hozzá tartozó fogalomkör is. A két pólusnak, istennek és embernek a találkozása ez. Emberek vannak ebben a „közösségben”, mégpedig vegyesen: öregek és fiatalok, gyengék és erősek, szerények és gőgösök stb. Munkaköröm szempontjából három csoportba sorolhatnám őket: – van, aki csak fizeti az egyházi hozzájárulást, de nem jár templomba (esetleg karácsonykor és hús-

vétkor). Sokan azt kérdezik egyházi részről, hogy szabad-e egyáltalán elfogadni anyagi támogatást az ilyen családoktól. Szerintem igen – mert ha ezt az egy szálát is elszakítjuk magunk között, a bármikori beszélgetés lehetőségét, alkalmakat mulasztunk el a lélektől léleki munkára. – Van, aki eljár templomba, de mélyebb igénye nincs sem önmagával, sem egyházával szemben. Ez a réteg úgy érzi, hogy hű tagja egyháznak, minden különösebb bekapcsolódás nélkül is. Érdeklődése beszűkült, mert ami új és frissítő lenne számára, az nem érdekli, azt nem fogadja be. Törjem össze bennük a „hűség” tudatát? Kalapáljam ki a hibákat? Próbáljak velük egyről a kettőre jutni? Legtöbbször a tehetetlenség törvénye érvényesül rajtuk is, rajtam azért, mert bármit próbálok, mondok, teszek – látszólag –, nem tudom őket kizökkenteni tehetetlenségükből. Régi törvény, hogy akarat ellenére senkire sem lehet rákényszeríteni a jót sem. Sokan a keresztyények közül sem gondolják komolyan, hogy ez a missziós munkának milyen nagyon időszerű formája. Ilyenkor a megajánlások beszédese csak igen mellékes munkarészlet. – És vannak a hűségesek, akik mindig segítők lesznek az egyházközösség munkatársának.

Különben is, akik az egyházközösségben vállalkoznak erre a munkára, azokat sok minden visszariasztja. Még él a tévhit, hogy egy kicsit „kolduló barátok” tekintik magukat s nem a lelkek keresőjének és apostolának. Oriási dolog az, hogy emberközlebe jutunk, meg nem játszható közegbe, ahol szó szerint is és átvitt értelemben is pongyolában találjuk őket. Véleményüket, kételyeiket, aggodalmaikat tárják fel sokszor a legösszintébb bűnbánatban, ahová már csak a feloldozó kéznek kellene elérnie. Miért nem megy azonnal az egyház papjaihoz bűne terhével? – azt gondolom, ez örök emberi vonás marad. Könnyebben szólnak a hozzánk közelebb állókhöz és csak a jókor terelgető kéz hatására lépünk tovább. Ami ennek a munkának gyengéje, az az ereje is.

Valaki azt gondolhatná, hogy a családlátogatás, az igen, – de ne kössük össze az anyagi intézni valókkal. – 1. Ez tökéletesen igaz az egyik oldalról, mivel az egyház szolgáltatásaiért legszívesebben semmit el nem fogadna. De így még könnyebben elfelejtenénk, hogy „az egyház munkatársai is hűs-vér emberek”, nem lebegnek, szükségük van a földi léthez sok mindenre. Tehát, amíg „földi sátrunk van” azzal törődni is kell. Ezek az anyagi javak bizonyítják, hogy az egyháznak is szüksége van anyagi (materiális) világra, ha túl is mutat azon. – 2. Azután – a pénz kényes kérdés ma is. Mindig kevés van belőle. Ekkor tapasztalhatjuk meg az embereknél a fontossági sorrendet. Nyugdíjas vagy kifizetésű örömmel adja a keveset vagy a megszegyenítően sokat, míg a sok pénzű (hozzátéve hangosan, hogy nem) azt a pár száz forintot sajnálja) sok ígéretes és különböző dátumok megbeszélése után is csak az ígéretesség jut el. – 3. Harmadsorban láthatjuk azt is, hogy milyen a lelki hozzáállás az egyház anyagi segítéséhez. Készség vagy közöny? Majd megoldják mások – címszóval, a felelősség elhárítása.

A pénzbeszédessel kapcsolatos családlátogatás egyik nagy előnye, hogy lehet váratlanul betoppanni. A pénztől elvonatkoztatott, csak beszélgető családlátogató rendszerint bejelenti magát, mert nem illik váratlanul érkezni dolgozó emberekhez, s máris elkészül egy kissé a mesterséges keret: mindenki viselkedjék rendszeren, mert vendég jön. Az én váratlan látogatásaim nagy emberismerethez vezettek. Ekkor láthatom, hogy ki milyen a fáradt formájában s a szeretet kit milyen viselkedésre indít ilyenkor. Váratlan beszélgetések is kialakulnak éppen ilyen helyzetekben, s nekem ahhoz feltétlenül alkalmazkodnom kell (ha van időm, ha nincs), mert a lélek megnyilatkozását nem lehet mindig időzíteni. Váratlan látogatásom segít tovább állni onnan, ahol csak gyors elintézésre van idő és nincs igény semmilyen beszélgetésre. A legrugalmasabb családapsztorációnak tartom ezt a módot. – Egyházközösségeket összetarthatnak jól szervezett programok, határozott vezetés, felkészültség, de könnyen széthull mindez, alapozó munka nélkül.

Az alapozási munka

Mi ez az alapozás? – A csendes emberek csendes munkája. A csendes embert elviseli kicsi és nagy, erős és gyenge, tudós és tudatlan. S mivel a csendességben erő és szeretet is van, így ez a kettős kapocs elkezdi összeforrasztó munkáját. Amikor azonban jó az egyházközösségnek, nem biztos, hogy „jó” (kellemes) az egyénnek, aki mindezt vállal hordja. A nem mutatós feladatok nehezen találunk gazdára. Itt pedig, mint egy hatalmas, láthatatlan zsákba, vég nélkül, fontolgtatás nélkül kell bele dobálni egyéniségünk apró összetevőit. Egyszer a türelmet, máskor az örömet, az együttérzést, lemondást, többre vágyást, csendre vágyást. Az egyház az, ami ezt a nagy keveréket magába olvasztja – a közösség pedig, mely a hit és szeretet alapján áll, mindezt összetartja. – Itt is elhangozhat az izajási meghívás, amint az Úr hangja szól: – Kit küldjek el – ki megy el nekünk? – és Izajás válasza: „Itt vagyok, engem küldj!”

A kérdés megoldása tehát nem kisebb: prófétai lelkület kell! Ne tévedjünk – a prófétaság kitüntetés bár, de nagyon kemény életforma. A prófétát nagyon keveset dicsérik, de gyakran

megkövezik, üldözik, meg sem értik. Ha szó szerint ez nem is történik velünk – a sok apró megalázás, áldozat építő elemmé lesz éppúgy, mint a profétáknál. Nagyképűség ilyent mondani? Nem. — Aki egyszer kipróbálja ezt az életformát, igazat fog adni. Tehát:

- hivatástudat nélkül nem megy,
- áldozatok vállalása nélkül nem megy,
- megaláztatások vállalása nélkül nem megy.

A profétaság és az áldozatok vállalása az egyházközség tagjai felé még csak megy valahogy, az igazi nehézség a világi, női munkatársak és a papok között van. Sok év tapasztalata mondatja velem, hogy ebben a kérdésben még gyerekcipőben járunk. A probléma súlyos, mert egészen érett, felnőtt személyek tudnák csak megoldani papi és női vonalon egyaránt. Amikor a pap nem érzi magát fél embernek és nem keres pótlékokat – akkor egyszerűen össze tud dolgozni a női munkatársakkal. Amikor a női munkatárs vagy családhoz vagy Istenhez köti le életét, és apró meggondolatlanságokkal nem kezdi ki vagy ingatja meg a pap egyedül Istennek szentelt életét, akkor szintén jól tudnak összedolgozni. Amíg akár tudat alatt is félni kell a másik törékeny emberségétől —, nem tud szabad légkörben folyni a munka. Mondjuk ki: emberföltöttit vár tőlünk az egyház, de ehhez bőségesen ad kegyelmi eszközöket, nem hagy magunkra —, csak azt kéri, éljünk vele.

Az érem másik oldala az, hogy a pap a szakember, a világi a „kontár”. Belekóstolt a teológia mélységeibe s azt hiszi, hogy ő már mindent tud. Ez a magatartás akár kimondva, akár nem – állandóan érezhető az egész munkatársi kapcsolatban. — S nincs igaza a papnak? — De igen. — S nincs igaza a világinak, hogy ezt sérelmesnek érzi? — De igen. Megoldás: esetleg még egy zsinat és néhány évszázad. — Tévedés ne essék, nem kívánok abszolút szabadságot a nőknek egyházi vonalon, de több elismerést, értékelést, és – föl-emelést, (mert néha úgy látom, lefelé nyomják őket). Őszintén mondom, félek a nő és a pap munkatársi kapcsolatának boncolgatásától egyházi munkaterületen, — de attól is félek, ha nagyon hallgatunk róla. — Mindezt éppen most írják le, amikor a nők mindjobban benyomulnak egyházi munkaterületekre? Ez már nem aktuális probléma – gondolhatja valaki. — Még sokáig aktuális lesz, mert más dolog a külszín és más a mindennapok apró-cseprő bajlódása, meg nem értése, gáncsoskodása.

Sok a passzivitás az egyházközségek életében, s ehhez még elméletet is sikerül gyártani: „megfelelő”, „kiváló” plébánosra várnak, mert a sok gyarlósággal megáldott plébánossal nem lehet együtt dolgozni. — Várakozni nagyon kár, mert a kiváló esetleg megjön, s legtöbb esetben azonban nagyon jószándékú, de hiányosságokkal küszködő jön, vagy a jövőt tekintve, — még az sem. Szeretni kellene az egyházi közösséget úgy, ahogy van. Leprájával együtt. A betegséget gyógyítani kell, az élétszentség magas normájával szemben pedig mindig hiányt fogunk érezni. Az egyházközségi munka termékenysége attól függ, milyen a kapcsolatunk Krisztussal.

Szóljunk még a családlátogató munkatárs anyagi ellátottságáról. Általában nem tartozik a jó fizetésű emberek közé. Nem éhezünk, minden, ami szükséges, megvan. Mégis, nagy elszántság kell ahhoz, hogy egy állami állás után, ezt a szerényebbet elfogadjuk. Ha a plébános zsugorisága az oka ennek, az szomorú. Ha az egyházközség anyagi lehetőségei szerények, akkor vállaljuk ezt apostoli hivatásunk tudatával.

A jövő felé

Az egyházközség jelene benne van a múltban. Szent Ágoston a jelent alig tudja meghatározni, mert amíg ki nem mond valamit, addig az a jövő, mihelyt kimondta, máris múlttá válik. Eddig a jelennel átszótt múltból volt szó, most fordulunk egészen a jövő felé. Jövönk ma már elképzelhetetlen a teológia levelező tagozata nélkül. Magam is elvégeztem az első fordulóban. Sokat kaptam, új látásmódban gyarapodtam, Talán valaki felteszi a kérdést gondolatban, hogy mit változtatott mindez a munkakörülményeimen? Külsőleg semmit. Ugyanazt a munkát, ugyanolyan körülmények között, ugyanannyiért végzem. Mégis érdemes volt és érdemes mindazoknak, akik ezután végzik el. Azt azonban tudnunk kell, teológiát végzetteknek, hogy szerényen és csendben kell dolgoznunk papjaink mellett, — segítő jelleggel. Nem válogatni kell az egyház által felkínált lehetőségekben, hanem minden apró munkába egész önünket kell beleadni és vonzóvá tenni azt, amit teszünk. Teológiát végzett személy immel-ámmal végzett karitász munkája (mert akkor miért végezte el a három évet?) — mivel őt csak ennyire értékelik —, nem teszi vonzóvá a kereszténységet. Családlátogatás teológiai végzettséggel (egyházi hozzájárulással párosítva is) óriási lehetőség. Ha csak pénzbeszedés lenne, végezhetné akár másvallású is, mint ahogy ez elő is fordult már. A családlátogatások alkalmával nyílik alkalom a keresztényi alapelvek hirdetésére, tisztázására, védelmezésére, — s az egyház által okozott vagy vélt sérelmek gyógyítására, orvoslására.

Mit tehet még a teológiát végzett világi? — Legyen aktív tag, hogy beválasszák a kép-

viselőtestületbe és így tanácsával, ötleteivel belülről segítheti a fejlődést. — Kérje el (megbeszélés szerint) az utóbbi években keresztelek névsorát, címét, látogassa meg őket a keresztelek évfordulóján s beszélgessen el a családdal. Ha messzire költözött a család, akkor írjon kedves, köszöntő levelet, plébánosa aláírását is kérve. — Figyelje, hogy kik kezdik az első osztályt és azokat látogassa meg, lelkesítse, hogy a hittanóra is beleférjen a dúsnapirendbe. Ahol nincs kísérője a gyerekeknek, vállalon egy-két családból hittanra járókat. — A fiatal házasságokat nagyon jó felkeresni a házassági évforduló körül, távolság esetén itt is megteszi a levél. Egy kis rajz, kép, esetleg virág, hangulatossá teszi a látogatást, s nem a pénzes ajándék. — Érdemes számontartani a kerek házassági fordulókat s az év folyamán valamikor összehívni őket egy szentmisére, utána rövid találkozásra. Ne csak a 25. és 50. év legyen évforduló. — Azokhoz is van küldetése, akik csak polgári házasságban élnek, de gyermeküket hittanra küldik vagy hozzák. Ha lehet, a rendezés felé irányítani őket, ha nem, akkor ébren tartani bennük a hitet, szeretetet, keresztény kötelességet. — A betegek és idősök nagyon várják az egyházközség részéről a látogatást. Legnagyobb terhük a magány. A teológiát végzett elkísérheti egyik-másik nehezen járó és közben lejáró, apró magyarázatokat mond egyházi eseményekről stb. A beszélgetés zárulhatna az idős ember otthonában vagy több idős személynek is lehetne egy délután otthoni imatalközpontja, ahol az imádság után még egy kicsit el is beszélgethetnek. — Gyermekmegőrzés hosszabb távon, hogy a szülők is elmeheessenek saját társaságukba, jó alkalom lehet a gyerekekkel való közvetlen kapcsolat kialakítására, bibliai történetek elmondására, spontán imára.

Rengeteg munka akad egy egyházközségben, csak látó szem kell hozzá, nem beszélve a hivatalos hitoktatás lehetőségéről. — Meg kellene fogni a „kapa nyelét” mindenkinek, keményen és határozottan és megtenni minden tőle telhetőt az egyházközség teljesebb életéért. A teljesebb életet szolgálhatják még a különböző munkacsoportok. Ezeket is az alapozó munkatársak segítik létrejönni, mert ők látják meg először, hol van igény pl. a karitás munkacsoport segítségére, hol kell éppen kitakarítani vagy bevásárolni. — Az irodai munkacsoport rendben tartja az adminisztrációt, mely ha nem is duzzasztott, — de van. A templomgondozó csoport tagjai a templomban leggyakrabban megjelenők közül kerülnek ki. A hitoktatási csoport tagjai segítik a hitoktatás munkáját, faliújságot szerkesztenek, rajzolnak, írnak. A templommal kapcsolatos kisebb-nagyobb javítások a műszaki csoport munkája, mely elsősorban a képviselőtestület férfi tagjainak a gondja.

Munka tehát bőségben! Tőlünk függ, hogy miyenne alakítjuk egyházközségünket. A lehúzó, aggodalmaskodó erőktől pedig szabadulni kell, azaz felcsereelni bizakodó tevékenységgel, így lesznek erős, energiával telt egyházközségeink. — „Kit küldjek el? Ki megy el nekünk?” — Itt vagyok, engem küldj!

Kara Zsuzsanna

VILÁGIAK A LEKIPÁSZTORKODÁSBAN

Mostanában sok szó esik arról, hogy a világiakat be kell vonni a lekipásztorkodásba. Aki figyelmesen olvassa az ilyen tárgyú írásokat, annak két dolog bizonyára feltűnik. Egyik, hogy mindig a paphiánnyal összefüggésben kerül elő a téma. A másik, hogy csak általánosságban emlegetik a kérdést, de nem szólnak arról, hogy konkrétan milyen feladatok várnak a lekipásztorkodásba bevonandó világiakra. A két dolog összefügg. Közös gyökerük az, hogy tudatunkban a lekipásztorkodás fogalma összefonódott a klerus fogalmával. Ha lekipásztort mondunk, papra gondolunk. Hiába valljuk a zsinat óta, hogy „az egyháznak . . . egyetlen küldetése van, s ez közös küldetése klerikusnak és világi hívőknek” (E 17), csak úgy tudjuk elképzelni a lekipásztorkodó világit, mint aki végső szükségben a hiányzó papot helyettesíti.

Nem vitás, hogy a növekvő paphiány egyházunk egyik legégetőbb gondja, és ezen a világiak bevonása átmenetileg valóban enyhíthet. Helytelen volna azonban a világiak lekipásztorkodását egyszerűen a paphiányból adódó szükségmegoldásnak tekinteni. Egyrészt azért, mert a világiakban azt a kellemetlen érzést keltené, hogy tevékenységük az egyházban még mindig csak szükségmegoldás, szolgálatukra csak jobb híján, a „ha nincs ló, jó a szamár is” elve alapján tartanak igényt. De azért is, mert ebben a beállításban a lekipásztorkodó világi joggal váltja ki a papok ellenállását, hiszen „minket nem kell helyettesíteni, mi még bírjuk, itt még nincs szükség pótmegoldásokra.” — Sőt egy harmadik káros mellékhatása is van ennek a szemléletnek. Azt a hamis látszatot kelti, mintha a papokat pótolni lehetne világiakkal, és ezzel negatív hatást gyakorol a papi hivatások alakulására. Ha ugyanígy világitként éppúgy szolgálhatom Krisztust az egyházban — gondolhatja jó néhány hivatást érző fiatal —, mi értelme akkor a papi étellel együttjáró lemondásnak és áldozatnak?

Éppen ezért, ha megtalálnánk a világiak sajátos lelkipásztori feladatait és azokat el tudnánk helyezni a pasztoráció egészében, egy csapásra több problémát is megoldanánk. – Először is kikapcsolnánk a papság többé-kevésbé érthető ellenállását, amely ma komoly akadály a világiak bekapcsolódásának. – Másodsor, nem csinálnánk ellenpropagandát a papi hivatások ügyének, hiszen világossá válna, hogy az evangélium hirdetésében papnak és világiak egyaránt fontos, de különböző, egymással nem helyettesíthető és nem pótolható szerepe van. – Végül, és talán ez a legfontosabb: új, eddigi feltáratlan területek bekapcsolásával kiszélesítsük, hatékonyabbá tennénk, módszereiben, eszközeiben, sőt struktúrájában is megújítanánk pasztorációnkat, amely immár nem kevés számú pap drámai küzdelme, hanem egyre inkább Isten egész népének közös ügye lenne.

De hol találhatjuk meg ezeket a sajátos, kifejezetten a világiakra váró lelkipásztori feladatokat?

Egyik forrásunk az első keresztény századok praxisa lehet. Újra végig kellene gondolni a kereszténnyé válás és a keresztény életbe való növekedés eredeti útját, fokozatait és állomásait. Gondosan tanulmányozni kellene, hogy Isten népe – az egyházi struktúrák megmevedése előtti időszakban – hogyan hívta meg, hogyan fogadta be, hogyan vezette el a szentségekhez, hogyan avatta be a krisztusi élet misztériumába új tagjait. Tudatosítani kellene magunkban azokat a módokat, ahogyan egy szeretetközösségben élő helyi gyülekezet tagjai – felhasználva a Lélek adományait –, egymást buzdították, segítették, erősítették a hitben. Fel kellene használnunk annak a kornak a tapasztalatait, melyben a lelkipásztorokodás még nem szűkült a klérus tevékenységévé, hiszen jelen körülményeink egyre hasonlóbbakká válnak az ősegyház körülményeihez.

A másik forrást napjaink spontán kezdeményezései jelenthetik. Azt tapasztaljuk ugyanis, hogy az evangélium ügyéért felelősséget érző világiak itt is – ott is helyet kérnek (helyesebb volna így fogalmazni: helyet szorítanak...) maguknak a pasztorációban. Nem a papokat akarják utánozni, hanem új csapásokat törnek, eddig elhanyagolt, senki által se művelt területeket vesznek munkába. Nem valamely felsőbb szerv felkérésére, hanem belső indításra hivatkozva kezdenek tevékenykedni, gyakran ellenkezések és gyanakvások közepette. Meggyőződésem, hogy rajtuk keresztül a Szentlélek munkálkodik az egyházban, s kezdeményezéseik, próbálkozásai alighanem a holnap világi lelkipásztorokodásának körvonalait rajzolnák elénk. A sokféle kezdeményezésből megpróbálok néhány, leginkább jellemzőt felvázolni.

A kallódó gyerekek pasztorálása – Általános tapasztalat, hogy az elsőáldozás után sok gyerek nem jön többé hittanra, misére. A szülők rendszerint közömbösebbek a hit iránt, és gyerekeik „vallásos nevelését” az elsőáldozással elintéztnek tekintik. A magukra hagyott gyerekek aztán, szüleik példáját követve maguk is közömbössé válnak. Az ilyen gyerekeknek segítségre lenne szükségük. Melléjük kellene állni, s a szülők helyett továbbvezetni őket a keresztény élet útján. De ki tegye ezt meg? Gyakran a keresztiszülő maga se hívó. A pap képtelen minden kallódó gyerekek egyenként utánajárni. Itt kapcsolódhat be a lelkipásztori munkába egy elkötelezett világi, például a következő módon. Kezdetből fogva rendszeresen eljár az elsőáldozásra készülő csoport foglalkozásaira és ott segít a papnak. Be- és kivezeti a gyerekeket, átnézi a füzeteket, segítkezik a vetítésnél, távollétében helyettesíti a papot. A gyerekek lassan megismerik és elfogadják. Az elsőáldozás közeledtével felkeresi a szülőket, megbeszéli velük a szükséges tudnivalókat, közben betekintést nyer az otthoni körülményekbe. Elsőáldozás alkalmával ő irányítja a gyerekek be- és kivonulását. Lektorként, előimádkozóként, a közös ének vezetőjeként a liturgiában is feladatokat kaphat. Igazi lelkipásztori munkája azonban az elsőáldozás után kezdődik. E naptól kezdve különös figyelemmel kíséri a maga kis nyájának valamennyi tagját. Akik hívó családban nevelkednek, azokkal talán nem sok dolga akad. De utánajár azoknak, akik elkallódnának. Meglátogatja őket, elbeszélget velük, meghallgatja problémáikat, könyvet ad a kezükbe. Igyekszik a szülőkkel is párbeszédet folytatni. A rábizott gyerekek megtartása és megerősítése a hitben, családjuk visszavezetése Istenhez, ez az ő hosszútávú lelkipásztori feladata. Ezen munkálkodik, ezért imádkozik éveken át.

A megbérmált fiatalok továbbsegítése – Hasonló feladat a megbérmáltak „utógondozása” is, azzal a különbséggel, hogy őket mint közösséget is célszerű együtt tartani. Ha a bérmálási előkészület nem csak hittételek bemagoltatása, hanem bevezetés is a keresztény élet gyakorlatába, akkor ennek során a pap munkáját segítő világi munkatársnak sok lehetősége van a közösségi élet megalapozására. A közös ének és imádság megkedveltetésével, sok-sok csoportos és egyéni beszélgetéssel felkeltheti a fiatalok igényét arra, hogy a bérmálkozás után is együtt maradjanak, egymást segítve igyekezzenek új keresztényekké válni. Ha ezt sikerült elérnie, akkor a csoport nem bomlik fel a bérmálkozás után, hanem az ő vezetésével a plébánia egyik bázisközösségévé fejlődik.

Katekézis – Külföldön sokféle működnek már világi hitoktatók, egyes országokban a katekézis

nagyobb részét ők látják el. Remélhetőleg nálunk se késik már sokáig a levelező tagozaton végzett világi teológusok bevonása a plébániai hitoktatásba. Ennek mikéntjére bizonyára megvannak már az elképzelések.

Van azonban a katekézisnek egy olyan, napjainkban egyre gyakrabban előforduló formája is, amelyről nemigen esik szó, és amely nagyrészt a világiakra vár. Főleg a városi plébániákon gyakori, hogy hitetlen környezetből származó 18–20 éves fiatalok vagy idősebbek jelentkeznek azzal a kéréssel, hogy szeretnék megismerni hitüket és megkeresztelkedni vagy első szentáldozáshoz járulni. Az ilyen felnőttként megtérőket nem lehet a kisgyerekekkel együtt felkészíteni, és mivel egyenként, különböző időpontokban jelentkeznek, csoportokká st igen szervezhetők. Egyéni oktatásuk viszont rendkívül időigényes, a mindig időzavarral küzdő pap számára szinte megoldhatatlan. Nagy könnyebbség, ha az új testvéreket rábízhatja a plébánia egyik bázisközösségére, amely szeretettel befogadja őket, és vezetője, vagy valamelyik tagja révén egyéni hitoktatásukat is el tudja látni.

Családpasztoráció. – A pasztoráció valamennyi területéről idézhetnénk még példákat arra, hogy a világi lelkipásztor tevékenysége hogyan kapcsolódik a papéhoz, pontosabban: hogyan egészíti ki azt. Van azonban egy terület, a családpasztoráció, melyről kissé részletesebben kell szólni, mert a világiak bekapcsolása itt a legindokoltabb, hiszen e téren ők gyakran hozzáértőbbek, tapasztaltabbak, mint a pap.

Nem vitás, hogy „... a család lelkipásztor gondozása a helyi egyházi közösség minden tagjának feladata” (Fam. Cons. 64.), legfeljebb az a kérdés, hogy milyen módon teheti ezt meg az a világi, aki komolyan veszi a pápa buzdítását. A spontán kezdeményezések között erre is találunk példákat.

A jegyesoktatást általában a papok végzik. Egyesek örömmel és eredményesen, mások kedvetlenül és eredmények nélkül, mert a rendelkezésre álló néhány alkalmat kevésnek találják ahhoz, hogy a házasság szentségét csupán szokásból felvevő fiatalokat közelebb vezessék Istenhez, – Ha a jegyesoktatást arra alkalmas családos férfiakra és nőkre bizzuk, két jelentős előnyre számíthatunk. Egyik az, hogy a világban élő keresztény tanúságtétele nagyobb hatású, mint a papé. A vallási élet peremén állók könnyen rámondják a papra, hogy „hivatalból” beszél, ez a foglalkozása, ezt kell mondania. Számukra hitesebben hangzanak a szentségi házasságról, a házastársi hűségről, a gyerekek keresztény neveléséről, a családban megélt hitről elmondott szavak annak az embernek a szájából, ki mindezeket személyes tapasztalatból ismeri, aki „egy közülük”, ugyanúgy a világban él, mint ők. – A másik előny abból származik, hogy a világi lelkipásztor néhány pár felkészítése után átadhatja helyét a következőnek. Ettől kezdve az az egyetlen dolga, hogy az általa felkészített párokkal kapcsolatot tartson, segítse, buzdítsa őket és imádkozzon értük. S ahogy a házaspároknak gyermekeik születnek, az ő szolgálata egyre inkább valódi családpasztorációvá tágul: gondot visel a gyerekek keresztény nevelésére, tanácsaival segíti a család lelki közösséggé formálódását, a „család-egyház” kialakulását. Pártfogolt családjait egymással is összemehetheti, és 2–3 családból álló közösségeket hozhat létre belőlük.

A családközösségekről külön is szólni kell, mert létrehozásuk és támogatásuk a világi lelkipásztorkodásnak egyik fontos területe. Néhány éve hazánkban is találkozunk testvér-családokkal. A szekularizált társadalomban élő, és egyre inkább szórványhelyzetbe kerülő keresztény családok sorra felismerik annak szükségességét, hogy kisebb-nagyobb közösségeket alkossanak egymással. Nem kiszakadás ez a társadalomból és az egyházból, hanem olyan mikrokörnyezet létrehozása, melyben hívő testvérek körében tölthetik el szabadidejüket nagy részét és nevelhetik keresztény gyermekeiket. Akár valamelyik szülő, akár a közösségen kívül álló személy az ilyen közösségekben élő családok lelki életének mozgatója, tevékenysége a családpasztoráció fontos formájának tekinthető. – A testvércsaládok összehozásának, családközösségek kialakításának a már említetten kívül sok más módja is létezik.

Az egyik, hogy a jegyesoktatást végző lelkipásztor – akár pap, akár világi – a házasságkötés után, de még az első gyermek születése előtt meghívja a nagyjából egy időben házasságot kötött párokat egy beszélgetésre, vagy ha van a közelben alkalmas hely (lelkigyakorlatos ház, üres falusi plébánia, turistaház stb.), egy hétfégi, kétnapos találkozásra. Először talán csak kíváncsiságból vagy udvariasságból jönnek el, de ha olyan testvéri légkört tud számukra teremteni, melyben megéreznek valamit a nevében összegyűltek között jelenlévő Jézus szeretetéből, ha a szabadság és bölcsesség Lelkének vezetésével olyan kérdésekről tud teljes nyíltsággal beszélgetni velük, melyek valóban érdeklik őket, akkor a legközelebbi találkozót ők maguk fogják kérni. Kapcsolatuk pedig a gyermekek megszületésével fokozatosan testvércsaládi közösséggé fejlődhet.

A már kialakult családokból is létrehozható testvércsalád-közösség. Jó alkalom erre az olyan hétfégi lelkigyakorlat, melyen 3–4 család vesz részt egy világi vezetésével. Ezek a péntek estétől vasárnap délutánig tartó együttlétek nem a szó hagyományos értelmében vett lelkigyakorlatok, hiszen az ilyenkor szokásos csend helyett gyakran gyermeklárma, ének

és gitár hangja tölti be a házat. Más a program is. A csak felnőtteket érintő lelki, családi, nevelési kérdések megbeszélése mellett — ezalatt a gyerekek vallási tárgyú diasorozatokat néznek, mesét hallgatnak, éneket tanulnak, rajzolnak és más, játékos eszközzel irányítják figyelmüket Isten felé —, központi szerepet kap a szülők és gyerekek közös lelki beszélgetése és imádsága. Aki nem volt még résztvevője, elképzelni sem tudja, mekkora erő forrása a család minden tagja számára egy ilyen Isten felé megnyíló, hívő testvérek között szeretetben eltöltött hétvége. Persze csak akkor, ha a vezetőből, sugárik az élő hit, és olyan nagy a szeretete, hogy másokat is fel tud gyújtani. Vannak ilyen világiak, és rájuk vár ez a feladat, hiszen szombat-vasárnap aligha akad a templomi szolgálatból nélkülözhető pap.

Sok nehézséggel küszködő családpasztorációnk megújítására időszerű lenne egyházmegegyenként, vagy kisebb területi egységeként világiakból álló munkaközösségeket létrehozni, melyeknek tagjai között hívő pedagógusok, pszichológusok, a családi életben és gyermeknevelésben járatos férfiak és nők kapnának helyet. Feladatuk lenne a helyi körülmények ismeretében segítséget nyújtani a családi katekézishez, a gyerekek vallásos neveléséhez, a családi közös imádság, bibliaolvasás, ünneplési szokások meghonosításához. Előadásokat, tanácskozásokat, beszélgetéseket szerveznének, segítenék a testvércsalád-közösségek létrejöttét. Tapasztalataik alapján kidolgoznák a világi lelkipásztorkodás módszereit, ötleteket és ajánlásokat adnának közre. Központjai, mozgatói lehetnének a terület családpasztorációs munkájának.

Az elmondottakból bizonyára világos az olvasó előtt, hogy nem olyan világi lelkipásztorokról beszélünk, akik „függetlenítettként”, „főállásban”, mint a plébános „civil káplánjai” végeznék tevékenységüket. (Ez is elképzelhető, de itt nem erről van szó.) Olyanokról beszélünk, akik megmaradva világi foglalkozásukban, Isten iránti szeretetből, szabad idejük egy részében szolgálják testvéreiket az egyházban. — Az ilyen lelkipásztor ideje és energiája azonban korlátozott, csak egy apró részterület ellátását lehet rábízni. A széles körű pasztorációhoz sok ilyen munkatársra van szükség. Arra viszont nem számíthatunk, hogy plébániáinkon tolongani fognak a teológiai jól képzett világiak. A megoldás kézenfekvő: az elkötelezett keresztény életet élő és az egyház szolgálatára hivatást érző, de kellően nem képzett munkatársakat fel kell készíteni a rájuk váró feladatok ellátására. Ennek legcélszerűbb formája, ha egy-egy pap vagy világi teológus vezetésével 10–12 tagú lelkipásztori közösségekbe tömörülnek. Az ilyen csoportosulásnak mindenekelőtt lelki közösséggé, imaközösséggé kell válnia, mert Istennel való állandó, bensőséges kapcsolat nélkül lelkipásztorok helyett egykönnyen amolyan „egyházi aktivistákká” válhatnak. De a közösségben kell megkapniuk a szükséges teológiai képzést is, sőt a közösség arra is alkalmas, hogy a tagok pasztorációs részfeladatait összefogja és összehangolja.

Végére maradt az a kérdés, hogy vajon nem utópia-e ez az egész? Vannak-e, és kellő számban vannak-e olyan világiak, akik ezeket a szolgálatokat vállalják és teljesíteni is tudják? — E kérdésre csak akkor kapunk választ, ha megpróbáljuk, ha van bátorságunk áttörni az évszázados korlátokat. Annyit azonban már most is láthatunk, hogy egyre több világi hívőben ébred fel az egyház sorsa, az evangélium ügye iránti felelősségérzet. Aki nem vak, annak észre kell vennie, hogy élnek közöttünk Lélekkel eltelt emberek, akik szolgálni szeretnének karizmájukkal. Nem elég ennyi? Nem az „idők jele” ez számunkra? Szabad-e mindezek láttán rezignánsan sóhajtoznunk azon, hogy egyik-másik terület előbb jogi rendezést kíván, ahelyett, hogy azonnal, örömmel és bizakodva hozzálátnánk ehhez a rendezéshez? És szabad-e a Lélek indítását követő világiak szolgálatba állítását még ott is halogatnunk, ahol ennek sem az egyházi, sem a polgári jog szerint semmiféle akadálya nincs?

Dönteni kellene végre, mert ha még sokáig töprengünk, óvatoskodunk, tanakodunk és mérlegelünk, el fogjuk szalasztani az időt. Azt a „kairoszt”, amelyet erre a feladatra kaptunk.

D. L.

„LELKITUKOR” PLÉBÁNOSOKNAK

Hosszú éveken át hodegetika órákon, számtalanszor mondogattam: „Ez egy út, de nem az egyetlen út. Nem recept, csak szemnyitogatás.” Hiszen két egyforma plébánia nincs, mindenre egyértelműen egy megoldás nem adható. De alapnak jó és ezen az úton elindulva megtalálhatjuk a saját plébániánk saját útját, a sajátos körülményeit figyelembe vevő megoldást. — Ez az írás is ezt szeretné. Indítást adni az új dolgokhoz, megnyitgatást a már gyakoroltakhoz. Örülnek, ha a Teológia hasábjain mások más utat mutatnának be, vagy az itt feltártakat részletesen tárgyalják. A kollegialitás elve végre érvényesülhetne a gyakorló lelkipásztorok között is, a tanulékonyság erénye pedig otthonra találhatna szívünkben.

Megérkezik a *kinevezés*. Az első dolog a helyi egyház történetének és jelen problémáinak megismerése. A *beiktatás* jó alkalom arra, hogy az új plébános tanúságot tegyen: ismeri feladatát, ismeri a rábízottak gondját és készségesen szolgálja új híveit. — Akár szerinte, akár a nép szerint elődje „jó” vagy „rossz” pásztor volt, feladata egy is, úgy is meglesz, de nem feladata az, hogy elődjét bírálja. — Meg kell ismerni az egyházközségi képviselőtestület tagjait: legjobb meglátogatni őket és otthonaikban elbeszélgetni velük. Ezek a találkozások sok mindent érthetővé tesznek számára. — Jön a *tanulási idő*. Ahány ház, annyi szokás. Legszerencsétlenebb dolog, ha ilyenkor már változtat és saját elképzeléseit erőlteti rá a hívekre. Minden, még a torznak látszó hagyományos szokásnak is van, néha nem is kevés, híve. Csak ha megismerték, hogy a pap nem saját kényelme miatt, hanem a hívek javát keresve akar változtatni, akkor jöhetnek majd az újítások. Itt-ott még az előírásokkal ellentétes dolgokat is el kell tűrnie, persze átmeneti jelleggel. — A *kezdési időt* jól kell kihasználnia. Az volna igazán jó, ha minden egyes hívő családot végiglátogatna. Sajnos erre gyorsan, nagyobb plébánián akár 2–3 év alatt sem lesz módja és föléa ideje. Ezért fontos, hogy híveit legalább levél által felkeresse. Köszöntse őket, felkínálva szolgálatát, hivatkozva mind saját, mind hívei felelősségére. Kb. ilyen lehet e levél:

Kedves katolikus Testvéreim! X. Y. megyés püspök úr... év... hó... napján az N. plébánia híveinek szolgálatára kinevezett plébánosnak, a nyugalomba vonult eddigi plébános úr helyett. Szeretettel köszöntöm Önöket új beosztásomban. Szeretnék lelki és a vallással kapcsolatos minden ügyükben segítségükre lenni. Nagyon örülnék, ha munkálkodásom az Önök számára gyümölcsöző lenne. Isten előtti felelősségem súlya alatt kérem is szeretném Önöket: — 1. Jöjjenek plébániatemplomunkba rendszeresen *szentmisékre*: vasárnap... gyermekmise... és este... órákor, hétköznap... órákor vannak. — 2. Hozzák gyermekeiket *keresztelni*. A keresztelést a szülők jelentsék be. Keresztelés előtt valamelyik szombaton... órákor keresztelést megbeszélést tartunk, hogy felkészítsük a szülőket és keresztülőket a vallásos nevelés feladatának betöltésére. — 3. Küldjék *gyermekeiket* elsőáldozási oktatásra és utána is rendszeres *hitoktatásra* a templomba: idei elsőáldozók..., alsósok, akik voltak elsőáldozók..., akik jövőre lesznek elsőáldozók..., ált. isk. felsősei..., középiskolás korúak részére... órákor. — 4. *Betegeiket* otthonukban is szívesen felkeressük és szentségekkel ellátjuk. Nagy vigasztalás a betegágyon, különösen a halál közeledtével, ha Krisztus segítõ kegyelmeit magunkénak tudhatjuk. Jó, ha a kórházba vitel előtt már szólnak, hiszen otthonukban áhítatosabban kapcsolódhatnak be a szertartásba betegeik. — 5. *Házasságuk* megkötésében és az előkészítő megbeszélésekben is szívesen állunk rendelkezésükre. Várjuk a jegyeseket. — 6. Minden szentmise előtt és ha módunkban van, a misék idején is várjuk a *bűnbocsánat szentségéhez* járulókat a gyóntatószékekben. — 7. *Halottaikat* imáinkkal kísérvük utolsó útjukra, Isten irgalmába ajánlva őket, és az ittmardottakat. — 8. Sajnos *anyagi gondjainkról* is kell írnom: alkalmazottaink fizetése és az egyház közös teherviselése (kispapnevelés, szeretetházak fenntartása, egyházi épületek rendbentartása stb.), a templomunk és a plébánia fenntartása komoly kiadásokkal jár. Püspök Atyánk előírása havi X Ft családonként. Hozzájárulásért alkalmazottaink elmennek, vagy ha módjukban van, hozzák be a plébániára. — Templomunk állapota kétségbeejtő, renoválását el kell kezdenünk. Ehhez is szeretném kérni szíves segítségüket. — 9. Bármilyen *lelki problémájuk* van, készségesen állunk rendelkezésükre. Kérem, hogy bizalommal forduljanak hozzánk. Biztosan tudják, de mégis leírom címünket... (telefonszámunkat...). — Amíg személyesen is fel tudom keresni Önöket, addig ezúton szerettem volna köszönteni mindnyájukat. — Dátum: ... plébános.

A levelek továbbításának két módja lehet: a postán elküldeni, ha megvan „liber status animarum”-ja, vagy az egyházközségi hozzájárulások főkönyve, ahonnan a hívei címét kiírhatja. Meg jobbnak látszik, ha az egyházközségi képviselőtestület tagjai, vagy ifjúsági kisközségeink tagjai, vagy más világi apostolok, ha ilyenek vannak, személyesen kopogtatnak be a hívekhez és adják át a levelet az új plébános nevében. Ezekkel a levelekkel megindul a kapcsolatteremtés és a hívek egy kicsit már ismerősként lépnek be a plébániára, ha ügyeiket intézni akarják.

Az *iroda* az új plébános számára igen lényeges hely. Ide lépnek be mindazok, akik valamilyen, az egyházi életükkel kapcsolatos ügyet akarnak intézni. Fogadásuk, leültetésük, a velük kapcsolatos érdeklődés, a hangvétel a későbbi „hozzánktartozásban” igen jelentős. Jó, ha egy ideig maga a plébános intézi az irodai ügyeket. Később, az alkalmas világit tájékoztatni kell, hogy mit és hogyan beszéljen a betérő hívekkel. Pl. ha keresztelést jelentenek, csak a *szülőkkel* állhatunk érdemlegesen szóba, hiszen ők lesznek a gyermek felelős nevelői. Meg kell tudnunk, hogy valóban a szentséget akarják-e? vagy csak azért, „hogy ne legyen pogány”, esetleg „a mi szüleink is ezt tették...” Meg kell beszélünk a keresztelés előtti „oktatás” időpontját Látnunk kell, rendezett-e vagy rendezhető-e a házasságuk egyházi szempontból. A nagyobb gyermekek hitoktatásáról is szólni kell. A keresztülők

megválasztása is szót érdemel, van, akit csak „tanúnak” fogadhatunk el, de példaképnek és felelős nevelőnek nem! Ilyenkor jó kérni, hogy más is legyen ott, aki ugyan nem tartozik a családhoz, de keresztszülőnek alkalmasabb. Talán nem jelent nehézséget az egyházközségi hozzájárulás „kötelezettségének” megemlítése. Ha nem hallanak róla, nem jut el a tudatvilágukig. — Halottat jelentenek? a pásztor, az „atya” együtt érez minden „gyermekével!” Így is kell fogadnunk, így is kell beszélünk velük. Beszélgetésünk témái: vallásos volt-e? Szentségekkel el volt-e látva? Közös, templomi betegek kenetének kiszolgáltatásában vett-e részt? Imádságos, templomos ember volt-e? Ki maradt itt: feleség (férj), fiai, leányai? Mekkora? Ki gondoskodik majd az ittmaradottakról? Sokat szenvedett-e? Mi is volt a halál oka? Biztosan sokat megtudunk az elhunytól és övéiről, amit a gyászbeszédben fel tudunk majd használni, — de egyben keresztyény vigaszt is kell nyújtanunk. Minden alkalommal az egész családnak adjuk át részvétünket! Az ittmaradottakkal beszélgetve nemegyszer kiderül, hogy a gyermekek vagy az unokák hitoktatása még nem megoldott, és most ez is elintézendő lenne. — Ha csak egy miseszándék ügyében jön is valaki, az is tapasztalja meg, hogy együtt érzünk vele. Hányszor találkozunk ilyen beszélgetések alkalmával hitében megingott, vagy tőlünk messze sodródott embertestvérrel. Mind ránk van bízva! Mindegyikért felelősek vagyunk! Nem mindegy, hogy milyen benyomással távozik: ellenséget, vagy még rosszabb, közömbös, onott ügylintézőt lát-e bennünk, vagy szolgálatára álló, érte aggódó „pásztort” talál-e. — *A hivatali munka, a levelek személyes kézbeadása és a családlátogatások* alkalmasul szolgálhatnak a plébániai élet nagy „segítőjének” megszerkesztéséhez: ez a *hívek karterek készítése*. Két példányban érdemes készíteni, az egyiket ábécé rendszerben, a másikat utca szerint kell sorbaszteni. Egy-egy karterek adatai: név, születési hely, idő, felelőség, gyermek adatai, keresztelesek, elsőáldozások, bérmálkozások, hitoktatásuk, esetleg a gyermek házassága is már, ha akkorák, velük élő öregek adatai. Esetleg anyagi helyzetük... Egy betegellátásnál vagy családlátogatás előtt átnézve, mindjárt tudjuk milyen témákról beszéljünk velük. Kiegészítése minden keresztelesek stb. után szükséges! Plébános vagy segítők változásánál felmérhetetlenül nagy segítség az ilyen kész karterrendszer. Zárt szekrényben tartsuk és csak a megbízott munkatársnak lehet azokba betekintése.

A plébániaépületen belüli munkához tartozik még többek között a keresztelekre előkészítő beszélgetés. Ennek menete kb. a következő: A keresztség lényegének bemutatása: megszentelő kegyelem, istengyermekség, üdvösség, egyház tagja, a többi szentséghez kinyílt kapu, de kell, hogy ehhez járuljon a vállalt kötelezettség megvalósítása is: a szülők hogyan is „neveljék” a vallásban gyermeküket; hogyan oktassák azokat 5 éves korukig, hogyan biztosítsák a templomi oktatásokat és ebben az időben mi is az ő feladatuk — majd a nevelés kérdése: a csecsemőkortól a házasságig! Az a tapasztalatom, hogy ha ezekben a témakörökben okosan és szeretettel beszélgetünk velük, még az idegenkedők is gazdagodva és örömmel távoznak el. Mindkét szülőnek jelen kell lennie és legalább az egyik keresztszülőnek is. Vagy az elején, amikor a keresztség lényegéről beszélünk, vagy a végén, búcsúzás előtt vegyük végig a keresztelesek szertartását is. Így nem állnak majd tudatlanul a keresztelesek alatt.

Másik feladat a *jegysekkel* történő, legalább három előírt beszélgetés. Menete lehet: — 1. A nagykorúak számára értelmezett hit: Isten léte, kiléte. A kinyilatkoztatás, a Szentírás értelmezése, az ember teremtése, bűne, a Megváltó, a megváltás következményei: pl. szentségek, egyház, üdvösség. — 2. Az erkölcsi ismeretek tíz parancs alapján: a) mit akar Isten ezzel a paranccsal, b) mik a parancshoz tartozó erények és bűnök, c) mit mond ez a parancs a házasoknak. — 2. A házasság körüli dolgok ismertetése, megbeszélése: célja, tulajdonságai, akadályok, szándék, majd gyakorlati feladataik: köteleességük Isten, egymás, gyermekek, öregszülok felé. Mindennek befejezése a szertartás ismertetése és a lélekkel történő bekapcsolódás előkészítése. A forma *dialogus jellegű* legyen, ismeretfelmérés (megszégyenítés nélkül!), valamint az ismeretek kiegészítése. — Jegysek között sokan még elsőáldozók sem voltak, alapvető hitismeretük is fogyatékosak. Ilyen esetben természetesen nem elegendő a három találkozási alkalom. Ezért is fontos, hogy az esküvőre időben (esetleg hónapokkal előbb) jelentkeznek. Katekumenátus jellegű oktatást kell ilyenkor végezniük. Minderről jó és rövid könyvecskét kellene összeállítani.

A hittanosok felmérése a további feladat. Aki maguktól nem jönnek, azokat össze kell gyűjtenünk. Már a keresztelekor írássuk alá a keresztyény nevelés kötelezettségéről szóló nyilatkozatot. Ezzel jelenjünk meg később a családoknál és kínáljuk fel szolgálatunkat. De enélkül is hivatkozhatunk a keresztelekor vállalt kötelezettségre. — Készítsünk hitoktatási *munkatervet* korcsoportok szerint. Mindezt jól csak a *helyi adottságok* ismeretében készíthetjük. A szülőket is vonjuk be a munkába, több alkalommal tartsunk szülői értekezletet. Ismertetjük, mit kívánunk (hogy valaki elsőáldozó vagy bérmálkozó lehessen, azt is el kell ér-nünk). Érdekes hitoktatással és figyelő számontartással elérhetjük, hogy gyermekeink a középiskolás korban, sőt utána is megmaradjanak a nekik megfelelő kisközösségekben:

pl. a szentírásmagyarázati közösségben. – Végül el kell jutnunk a *világi segítők* kineveléséhez. Ők állnak a kisközösségek élén, hiszen ezt sem idővel, sem energiával nem bírjuk. Feladatunk a „szakképzés” is: *Jegyeskurzusok* megszervezése: megfelelő szülők, házások, orvosok, nevelők előadásaival felkészíteni az életre. – Meg kell szerveznünk a *felnötkatekézist*, de az időpontokat és az érdeklődési irányokat nekünk kell szemmel tartanunk. Jól dolgozott, érdekes vitaindító, rövid előadások legyenek, melyeket mindig párbeszédszerűen dolgozzunk fel. Szülők részére fontos lenne lélektani, pedagógiai sorozatokat szervezni. Így megismerkednének gyermekeik fejlődésével, életkori segítségükkel és a velük kapcsolatos feladataikkal. – *Képviselőtestület* havi megbeszélésein is legyen továbbképzés, majd mind az anyagi, pasztorális, majd aktuális ügyek megbeszélése.

Ha szívesen vagyunk a *gyónatóhelyiségben*, előbb-utóbb megjelennek a gyónók és a lelki-vezetést igénylő, életszentségre törekvő hívek is. Ehhez fel kell szítani az igényt és okos irányítással megtapasztaltatni előnyeit és örömeit is. Sokat segíthetünk a rendszeres *közös bűnbánati* ájtatossággal. – Mivel olyan kevés *folyóirat* és *sajtótermék* jut el híveinkhez, lelki műveltségük előmozdítását szolgáljuk a szentmisék *igeliturgiájában* is. A beszéd sorozatok – okos munkaterv alapján – a hitben való megerősödés forrásai lehetnek. A szektákra és egyéb negatív hatásokra éppen a hitükben járatlan hívek lesznek fogékonyak. Meg kell találnunk az elmélyültebb, mai igényeknek megfelelőbb formáit a hagyományos ájtatosságoknak: októberi, májusi litániák, szentségimádások, adventi ájtatosságok területén. – A gyermekek, a szülők és más hívek elmélyedését szolgálják a *karácsonyi*, ill. *húsvéti* misztériumjátékok. A hosszas készülődés, közvetlen hangvétel hitünk jobb átgondolását, átélését eredményezi, tartalommal való feltöltést jelenthet. A *jubiláló házások* összehívása közös ünnepelésre az év egy-egy vasárnapján, a buzgó hívek megbecsülését szolgálja. A *hívek családlátogatása* legyen központi feladatunk és kötelességünk. Ausztriától az USA-ig, az NDK-tól Lengyelorszáig ezt sürgetik a főpásztorok. A jó pástor ismeri övéit, nem csak a templomba járó 5–20 százalékot, hanem a többit is. Nyugaton külön szerzetesrend létesült a plébániai családlátogatásokra. Nálunk ilyen nincs, magunknak kell ezt a feladatot is vállalnunk, hiszen híveink 80–90%-a „vár” minket és rajtunk keresztül magát Krisztust! Ide kapcsolódik a *betegekkel* való törődés. A világi munkatársak jeleznek a plébánián, hol van beteg. Anyakönyveink „szentségekkel ellátott-e” rovatá bizony igen szomorú és elhanyagolt képet nyújt. Legyünk készségesek, ha hívnak, de magunk is induljunk el a betegek rendszeres áldoztatására. Alkalmas világi hívek ebben is segíthetnek. Minden évben legyen betegek kenetének közös templomi kiszolgáltatása. Előkészítésül pár vasárnap erről beszéljünk, a legtöbb beteg otthonukban kell meggyónatnunk, lélekben felkészítenünk erre az alkalomra. Ehhez járul még a kórházlátogatás, ott levő híveink lelki segítése. Ha nem saját területünkön van a kórház, kapcsolatot kell teremtenünk az oda bejáró lelkipásztorokkal. – Nem kis jelentőségű a *szociális gondoskodás*, a *karitás* gyakorlása. Fel kellene kutatnunk a magányos, kevés anyagiakkal rendelkező híveinket, akiket a Szent Antal perselyből rendszeresen is segítyezünk. Sőt alakítsuk meg végre a *segítők csoportját*, akik a betegekről, öregekről, elhagyottakról alkalmasszerűen gondoskodnak. Ez a *gondoskodás* néha már egy-egy takarítással, bevásárlással, vagy kis beszélgetéssel segítséget nyújt. Mind ifjúsági csoportjainknak, mind felnőt, lelkileg értebb híveinknek „kötelességük” és küldetésük a karitív munka.

A *kezdő plébánosoknak* nem könnyű alkalmazottaival jó kapcsolatot teremteni. Ne legyenek „szolgák”, hanem példamutató keresztények, akik a hívekkel legalább olyan szeretettel bántanak, mint a lelkipásztor. Pontosán végzik feladataikat, hogy sem bennük, sem a hívekben ne keltsenek kifogást. Példás életük a hívek épülését szolgálja. Nagy türelemmel figyelmeztessük ezekre, tanítsuk őket arra, amit nem tudnak, de követeljük meg, hogy amire vállalkoztak, azt teljesítsék is. Ehhez persze szükséges, hogy megfelelő anyagi feltételt biztosítsunk számukra. – Különösen fontos a *kántor* működése. Ne legyen „önmutogató”, csak a maga felfogását követő. A kántor is a közösségért van, hozzá kell bölcsen alkalmazkodnia. Munkájának eredménye, hogy mindenki énekel a templomban, valamint egy jó énekkar megteremtése is működtetése. – *Mindazoknak*, akik a *templom körül*, a *hívek szolgálatában* bármiképp is munkálkodnak, adjunk időnként elismerést. Kísérjük figyelemmel őket, vegyük észre és dicséretünkkel jutalmazzuk fáradozásait.

– A plébánosnak mindezek felett legfőbb tennivalója az *imádkozás*. Ajánlja híveit Istennek és lelkipásztori munkájára kérje az Ő áldását. Napirendjéből sok minden elhagyható, de az adoráció és a meditáció soha! Ezek során ismeri fel az Isten akarta terveket, itt érnek be a használható gondolatok. formálódhatnak szentbesszéddé, katekézissé, csoportbeszélgetéssé, előadásokká. Itt találja meg lelkiismeretvizsgálataiban saját munkájához a kontrollt. Itt fokozhatja fel hitét és lelkiességét. Itt nyerheti el azt a tüzet, amelyikben Jézus Szíve szeretetének lángja világít és melegít. Így lesz maga is tüzé, hogy önmagát elégetve áraszsa Krisztus fényét és melegét.

Gyulay Endre

„Jövők alakulásának — alakításának — első feltétele, melyen közösséget teremtünk. Közösség nélkül nincs jövő.”

Illyés Gyula

Vallási közösségbe születünk, helyesebben értünk be és amikor öntudattal mondom ki: katolikus vagyok, a Credo vallom meg. Egyházközösség tagja vagyok és ez elkötelezettséget jelent. Rajtam múlik, *mikor válik számomra az egyházközösség egyházcsaláddá*. Mikor érzem testvéreimnek a plébánia ifjúságát, kiknek sorsa épp oly égetően fontos számomra, akárcsak vér szerinti gyermekeimé és unokáimé!

Sokáig megelégedtünk, passzív vallásosságunkkal. Vasárnapi szentmise, bizonyos böjtnapok, elsőpénteki szentáldozások. Néhány vallásos könyv átlapozása, előfizetés katolikus sajtótermékekre. Egy-egy nevesebb pap ádventi, vagy nagyböjti beszédorozatának meghallgatása. Elégedetten nézegettük a körmeneteken az elemi- és középiskolás fiúk, lányok zárt rendjét. Egyházi esküvők látványossága, szeretteink ünnepélyes temetési menete tette teljessé vallási élményeinket. Ma bizony — mi, idősebbek — szégyenkezünk, mea culpa'va valljuk: több volt a külsőség, mint a lelki elmélyedés. Kamatoztattuk-e talentumainkat, mikor azon morgolódtunk, hogy az új káplán feleslegesen sokat beszél a szociális kérdésről; a másik gyóntatószékét sűrűn keresik fel csinos, ifjú hölgyek; hol nyaral idén a plébános úr? ... észrevettük-e, hogy időközben elmaradoznak a templomokból bizonyos „munkáskülső alakok”?

A Szentlélek viharának kellett végigsepernie Európán, hogy álmotagságunkból felriadjunk, átéljük a krízist, hogy új vallási reggelre ébredhessünk. Rá kellett eszmélnünk: egyénileg felelősek vagyunk egyházközösségünkért. Ez nem csak a papok dolga, hanem az én személyes ügyem is! Közömbös lehet-e számomra, hogy plébániatemplomom istentiszteleteit harmincötven idős férfi- és nőtestvérem látogatja, vagy zsúfolásig megtöltenék a fiatalok?! Krisztus a Nagy Párbeszédkor felveti a kérdést: mit tettél ezért?

Mit tegyek hát, mit kíván tőlem Isten? A választ megtalálom az evangéliumban: Krisztus követés... tökéletesedés! — A IV. század óta a tökéletesség kétféle útját különböztették meg az egyházban: az általános utat, vagyis a parancsolatok megtartását; ezen felül állott az evangéliumi tanácsok útja. Az előbbi a keresztény világ laikusainak útja, az utóbbi a szerzeteseké. A három legismertebb evangéliumi tanács: a szegénység, az engedelmesség, a tisztaság útján járók tehát a tökéletesség rendjéhez tartoznak. „Igy olvashatjuk ezt a régi szerzetesi irodalomban, valamint a középkori teológusoknál. Azt persze tudták, hogy a tanácsok rendje, mint olyan, korántsem jelenti a tökéletességet, hanem csak az eszközt és az utat. Mégis az a felfogás uralkodott, hogy csak azok láthatják tisztán az egészet, akik ezen az úton haladva jutottak túl a keresztény élet első lépcsőin. Azt vélték ugyanis, oly erős a földi javak csábító ereje, hogy mindazok, akik a világban élnek (tulajdonnal rendelkeznek, családosok), teljesen az ideig tartó gondokba merülnek s így nincs inyükre a lelki (örökké tartó) javak birtoklása” (Friedrich Wulf)

Szalézi Szent Ferenc elsőként írt lelki könyvet a *világiaknak* (Philotea, bevezetés a vallásos életbe). Célja az volt, hogy tanítsa mindazokat, akik a világban, családjaik körében élnek; továbbá: „Segítségére akar lenni mindazoknak, akik bátorságot éreznek magukban ahhoz, hogy a vallás alapelvei szerint (akár mint szerzetesek) éljenek a világban.” — A sokáig vajdó nézetellentétekre, szemléletbeni különbségre a II. Vatikáni zsinat adta meg a választ. Az Egyházzal szóló dogmatikai konstitúció 32. pontja kimondja: „Ha tehát nem is mindenki jár ugyanazon az úton az egyházban, de valamennyien meg vannak hívva az életszentségre.” A zsinat hangsúlyozta, hogy minket — világi hívőket — a keresztység szentsége beépített Krisztus testébe és Krisztus papi, prófétai és királyi tisztének részesévé tett. Ebből pedig egyenesen következik, hogy az *egyház ezután több aktivitást vár el a világi hívőktől*. A homiliák, melyek örvendetesen már a hétköznapi szentmiséken is elhangzanak, nyilvánvalóan nem a szentmisét bemutató papok szónoklattani gyakorlatai, hanem tettekre buzdító szavak. Az „ájtatos hívő” ezen felbuzdul és cselekedni akar... és... útvesztőbe bonyolódik. — *A társadalom beteges tünetei*: az értékrend zűzavara, a tekintély csödjé, a vezetés hiánya a legszembeötlőbb. A jó és a rossz közötti különbség szinte teljesen elmosódott. A büntudat ismeretlen fogalomná szürkült. Elsőrendű feladat lenne a környezet megtérítése. De hogyan kezdjen hozzá a világi hívő? Hogyan váljék méltóvá a „világi apostol” megtisztelő címére? Tudja, hogy ezekre van szüksége ma az egyháznak. Mi világiak jól tudjuk, nem lehetünk a Világ Úrnő uszályhordozói, mert küldetésünk, hogy a hit fátylóját vigyük előtte. Más szavakkal: az emberekből egyre inkább hiányoz *vallási öntudatot* kell újjáélesztenünk. A bérmálás

szentségében vettük a tökéletes szeretetre buzdító Szentlelket és ez cselekvésre sarkall. Nem mondhatjuk többé, hogy ez a papok dolga, miután részesei vagyunk a királyi papságnak. Az egyház nem papi uralom, sem lelki terrorintézmény. Az egyház *m i v a g y u n k !*

A Szentlélek – tanítja a zsinat – „sajátos kegyelmeket is oszt szét a hívők minden fokozata között. Ezekkel a kegyelmekkel alkalmassá és készségessé teszi őket különféle munkák és feladatok vállalására az egyház megújodása és továbbépítése érdekében, ahogyan az írásban áll: „A Lélek ajándékát mindenki azért kapja, hogy használjon velük’ (1Kor 12,17)” (LG 12.). – Továbbá: „A világiaknak főképpen az a feladat jut, hogy jelenlevővé és hatóerővé tegyék az egyházat azokon a helyeken, és olyan körülmények között, ahol csak általuk lehet az egyház a föld sója” (uo. 33.).

Talán le sem kellene írni, annyira nyilvánvaló: nem dolgozhatunk *a szolgálati papság útmutatása* nélkül, vagy éppen ellen, mert ez anarchiához vezetne és Krisztus ügyének elárulása lenne. Lelki újjászületés elképzelhetetlen tekintélytisztelést nélkül. Krisztus első szava tanítványaihoz így hangzott: „Kövess engem!” – A követés, a tanulmánygyás, az engedelmesség volt az Igazsághoz, az Atyához vezető út – és ma is a z ! Il. János Pál pápa ma a Tanító, a Próféta, a vezető kéz!

A *világi apostoli küldetés* nem újdonság. Kr. u. 40-ben már létrejött a római egyházközség. A Jó Hír szájról szájra terjedt: kereskedők, katonák, háziasszonyok, tanult és tanulatlan emberek, sőt az emberi jogaitól megfosztott rabszolgák között – és rövidesen a császári udvarig is eljutott. A diktatúrákba, terrorizmusba, az emberi jogok megcsúfolásába fült emberiség megtérítésére hívja meg ma Krisztus a világi apostolok fegyvertelen seregét. Ha valaha szükség volt a hit megvallására, úgy a mi korunknak van erre szüksége. Nem zárkozhatunk hitünk elefántcsont-tornyába Humanista kötelességünk is, hogy sikraszálljunk az elembertelenedés ellen.

*Világi apostoli elhivatottságunkból következik tanúságtételünk! A keresztény szülő gyermekei első hitoktatója, ez alól senki föl nem mentheti. Időt kell szakítanunk a családi szentírás-olvasásra, közös imára! Legyen hetenként legalább egyszer egy este, amikor a család aprajagya a lelki dolgokkal is törődik. Ez persze nem pótolja az istentiszteleteken való részvételt, az egyéni reggeli-esti imákat. A templomi hittanórák alkalmat nyújtanak a szülőknek és a gyermekeknek, hogy a közösséggel közelebbi kapcsolatba kerüljenek. Igazi keresztényi barátságok szövődhetnek az idők folyamán, sőt a hittani közösségekben talál olykor egymásra két fiatal. Nem egy esetről tudok, hogy az egykori kis elsőáldozók egy évtized múlva a házasság szentségében megszentelődve folytatják közösen életüket, és szerelmük gyümölcsét a plébánia közössége szeretettel fogadja be a keresztelőkör. Ez a szeretet közössége. Így válik a jogi egyházközség *szeretetközösséggé, egyházcsaláddá!* A világi apostol hirdesse rokonsága és baráti körében a békességet, a megértést, a megbocsájtást, az annyit hangoztatott és mégis oly ismeretlen szeretetet. Ne legyünk a kereszténység karikatúrája! Mélységesen elszomorító, amikor valamely egyházközségben irigykedés, klikkek alakulása, intrika szennyezi meg a légkört.*

„Engesztelődjünk ki szívből egymással!” – Templomunkban kedves szokás, hogy a szentmisében az engesztelődésre felszólítást egy kis ministráns mondja, vagy énekl. Engem mindig mélységesen megrá a kicsiknek ez a pár szavas „prédikációja”. Értsük meg ennek mélységét: Krisztus a kisdetek ajkán szól hozzánk, jaj nekünk, ha szívünket elvakítja a farizeusi gögő! Tudjuk, valamennyien bűnös emberek vagyunk. Ne szólja meg senki plébániái hitestvérét, mert senki nem mondhatja magát büntetlennek. Büntudatunk mégsem csüggeszt el. Hisszük, ha ezerszer is elbotlunk, a Szentlélek ereje a bűnbocsánat szentségében ezeregyedzser is erőt ad a felemelkedéshez.

Il. János Pál pápa hangsúlyozza: *a jövő evangelizációja nagymértékben a családegyháztól függ!* Kövessük keresztény őseink példáját: ők nem szégyelltek a problémák közös megbeszélését, a közös imát. Ha mások nem szégyellnek ma kényes, sőt erkölcstelen dolgokról a nagy nyilvánosság előtt beszélni, mi még kevésbé szégyelljünk nyíltan Istenről szólni! – Sokat beszélnek ma a laikusok, sőt a nők papságáról. Nos ezeknek a papi lelkületű embereknek legigazibb helye a családegyházban van! Közös imájuk ad erőt a szeretethez. De hogyan kezdjenek hozzá az egyes családok? Az apostoli, papi lelkületű férfiak, nők kíséreljék meg környezetük ébresztését. Nehéz munka, de bele kell vágni! – Ahogy az egyes embernek tudatosan kell döntenie Isten mellett, a családnak is közösen kell fogadnia Isten

Vallástól, Istentől elidegenedett környezetben élünk; tudjuk, hogy az egyes embert könnyen elsodorhatja a hitetlen élet áradata. Akár a családapát vagy a családanót sikerül megnyernie valakinek az ima-életre, meg kell vele értetnie, hogy döntését, beszélje meg otthon hitvestársával. Lehet, hogy a legelembib fokon kell kezdeniük. A vasárnapi szentmisén való rendszeres részvétellel. A legtöbb plébánián a délelőtti órákban vannak a vasárnapi gyermek- és ifjúsági szentmisék. Menjenek el oda gyermekeikkel. Fokozatosan meg-

ismerkedhetnek az egyházi közösséggel. Kísérjék el gyermekeiket a hittanórákra. Szombaton vagy vasárnap a délutáni órákban szakítsanak egy órácskát az istentiszteleten hallottak megbeszélésére. Mi ragadta meg figyelmüket az evangéliumból? Ahol már szokásos lett a rendszeres részvétel a szentmisén, ott tovább mehetnek egy lépéssel. Olvassanak egy-egy fejezetet a Szentírásból, és beszélgessenek róla. Szóljanak hozzá a kicsik is. Mikor azt megkedvelték, előkerülhet egy szentkép, egy szál gyertya, egy kis virág és máris kész a családi oltár. Kialakul a család sajátos szertartása... Keresztülvihetetlen? Ahol eleven az összhang a férj, feleség és a gyermekek között, ott megvalósítható. Ne szégyellje ezt a családi ájtatosságot a felnövekvő fiú vagy leány jövőbelijé előtt sem. Sőt, ez lehet a későbbi családi összhang egyik próbaköve.

Tanuljunk meg ünnepelni. A családi élet sok kedves lehetőséget nyújt ehhez. Születés-névnapi, házassági évfordulók, egyházi és világi ünnepek ne csak evés-ivásban merüljenek ki. Hívő családoknál Jézus a ház ura, úrnője a Szent Szűz, A kis család így válik kicsiben egyházzá. Így érik bele a családgyházba. – *Mentsük meg a családokat!* Apák, anyák, gyermekek ébredjenek küldetésükre... A muzik, a tévé, a színházak gyakran nem ezt propagálják... A státuszimbólumokat kiharcolt sikerember lenne a mai hős? Ötven éve békeességben öregedő házaspár nem film- vagy regénytéma. Ki merne ma ilyenről írni? No és a sokgyermekes családok? Tiszteletükről álmodni sem lehet. Sokgyermekes anyák jól tudják, mennyi gúnyt kellett tudomásul venniük meg egyszer a magukat „JÓ” keresztényeknek mondó hozzátartozóiktól, barátnöiktől. – *A fiatal házasságok* ezért is lelkiismeretesen kell előkészíteni a közösen, önként vállalt nagy útra! Ez is „egyházcsalád!” feladat!

És az öregek? A magányosok? – Az emberek elmagányosodnak, megkeserednek, elfelejtenek örülni, búskomorak lesznek életük kilátástalanságától s a halálba menekülnek. Vannak, akiknek életből távozását csak napok múlva veszi észre szomszédságuk. Hogy lehetséges ez? Sokat írnak-szólnak a humanizmusról, az emberbaráti érzelmekről s mégis mennyi az elmagányosodott! Ne pappá szentelésről ábrándozzanak a „széplelkek”, hanem inkább segítsenek az elhagyatottakon. – Mennyi vigaszt nyújthat karácsony este néhány fiú és leány a magányos, szomorú öregeknek néhány énekkel, egy kis csomaggal. Nem az anyagi érték a fontos, hanem, hogy megérzik a magányosok, ha barátaik, közeli hozzátartozóik el is haltak mellőlük, vagy már nem törődnek velük, – az egyházcsalád nem feledkezett meg róluk! Mindez nagyon szép és jó, de hogyan valósítható meg? Ismételten csak annyit mondhatunk: kezdjünk hozzá! Ha a paphiányra gondolunk, ki a felelős ezért? Számos család is, mert nem neveltek papi lelkületű ifjakat.

A múlt vétkéiért nem felelhetünk, mert akkor sokan még nem is éltünk, illetve kisgyermekek voltunk. A jelen azonban a miénk! – Itt és most kell döntenünk, itt és most kell cselekednünk, itt és most kell egyházközségünket egyházcsaláddá szentelnünk! Tudjuk, hogy számolnunk kell kudarccokkal, de tudjuk azt is, hogy a Szentlélek megvilágosító ereje megedd az ingatag gyengeséget. Természetesen ehhez hit kell! Nem fanatizmus, hanem az a bizonyos mustármagnyi hit, melyről Jézus szólott (Mt 17,20). – „Itt az óra, hogy föl-ébredjünk álmunkból!” – kiált felénk is Szent Pál apostol (Róm 13,11). Ez a kétezer éves felszólítás minden időkre érvényes, hogy rádöbentsen, itt és most kell cselekednünk.

Az Árpádházi Szent Margit egyházközség munkaközössége nevében:

Udvardy Frigyes, világi elnök

EGY FŐVÁROSI PLÉBÁNIA LELKIPASZTORI FELADATAI

Miként a budapesti *Szent István Bazilika* méretei és területi fekvése meghatározza különleges rendeltetését, ugyanúgy eltérő feladatot igényel a lelkipásztori gondozás módszereiben is. Amennyire alkalmas a magyar katolikus egyház ünnepi megnyilatkozásainak befogadására, olyannyira alkalmatlan a személyes kapcsolatok hagyományos ápolására. Az adottságok és lehetőségek akadályozzák papjait abban, hogy személyesen ismerjenek minden hívőt, vagy a misék végén személy szerint köszöntsék a résztvevőket és szót váltsanak velük ismerkedés céljából.

Ugyanakkor a templom, a plébánia és az egyházközség mindennapos élete és feladata megkívánja a világiak hathatós segítségét, közreműködését. Megnyerésük és megtartásuk mégsem történhet másképpen, mint az erős hit, azonos meggyőződés, a következetes személyi kapcsolatra törekvés révén. Nálunk is szükséges a világiak közreműködése a templomi liturgiában (felolvasás, könyörgések, ministrálás) és más szolgáltatásokban (karbantartás, perselyezés, rendezés). Szükséges közreműködésük a lelkipásztori feladatok segítségével (hitoktatás, elsőáldozás, bérmálkozás, ünnepi rendezvények, a Szent Jobbot felkereső zárando-

kok eligazításában, fogadásában, az Éreklye előtti áhitat vezetésében), másrészt az anyagi ügyek megszervezésében, lebonyolításában. Végül talán a legfontosabb feladatuk, hogy a nagykiterjedésű egyházközség területén kapcsolatot teremtsenek a testileg-lelkileg rászoruló hívek és a lelkipásztoraink között. Minden területen szükség van közreműködésükre, ha az valóban segíti papjaink lelkipásztori tevékenységét, vagy helyettesítéssel több idő, jobb felkészülést biztosít számukra, papi hivatásuk teljesebb végzéséhez (ügyelet, adminisztrálás, nyilvántartás, tárgyalás, ügyintézés).

Örömmel állíthatjuk még, hogy mindezekben és más feladatokban is, részt vesznek világi híveink. Tegyük hozzá azt is azonnal, hogy nem oly sokban, amelyre szükség lenne. Nincs benne a rendszeresség, elkötelezettség, felelősség. Túlságosan is esetleges, alkalmi, ha jószándékú is, de nem tudatos apostolkodás. Így legfőbb hibája az lehet, hogy akkor nem számolhatunk vele, amikor a legnagyobb segítséget jelentené.

Az irány és a feladat tehát egyértelmű és ebben van már némi előrehaladás. Munkacsoportokat, egyházközségi közösségeket kell életre hívni, a már alkalmilag közreműködő világiak bevonásával és ezeket kell kiépíteni lelki közösségekké, ugyanakkor tudatosan cselekvő munkacsoportokká is. Papjainknak mindenkor itt kell kéréseikkel megtalálni a segítő világi munkatársakat. Itt találja meg igazán és személy szerint a pap lelkipásztori feladatát is, azáltal, hogy hitben és buzgóságban alkalmassá nevei a maga „Tizenkettőjét”, az emberhalászok küldetésével. Ezek a kis létszámú (6–8 fős) csoportok kitűnően alkalmasak arra, hogy egymást erősítsék hitben és tapasztalatokban. A kapott feladatok és azok beszámolói kiváló alkalmat nyújtanak a keresztény személyiség alakítására. Hogy ki-ké a maga módján elsajátítsa: hogyan tud legjobban sáfárkodni, a megbízásban kapott talentumokkal. A Szentírás vagy más alkalmas hitbuzgalmi tanítás, rendszeres ismertetése és párbeszédes értelmezése, elemzése pedig ismét a papjainknak nyújt alkalmat a személyre szóló pasztorálásra és kötődő emberi kapcsolatok megeremtésére.

Mindezek az észrevételek indokolják, hogy megalakítsuk az egyházközség keretén belül a *Hívek Tanácsát*. E közösség tagjait az egyházközségi képviselőtestület delegálja. Az egyházközségi képviselőtestület kísérleti jelleggel elkészült szabályzata határozatlan rögzíti, hogy a képviselőtestület feladata: tanácsadás és segítés a lelkipásztor munkájában, de semmiképpen nem az egyházközségi élet irányítása. Minden lelkipásztorunknak magának kell meghatároznia, mely területen szorul rá legjobban világi hívei segítségére. Minden egyes kérdésben nem szükséges az egész képviselőtestület összehívása, — ugyanis többnyire gyümölcsözőbb és eredményesebb a különböző lelkipásztori feladatok megtárgyalása egy-egy meghittebb grémiummal. Nyilván a meghozott határozatokról és döntésekről a kisebb közösség tagjai idővel az egész képviselőtestületet tájékoztatják, — illetve a menet fordított is lehet; a képviselőtestület összegyűjtve az egyházközségi, ill. a templomot látogató hívek óhajait, észrevételeit, azokat a Hívek Tanácsa tagjaival ismerteti, — emezek pedig a jelzett kívánalmakat tartalmuknak, profiljuknak megfelelően a Hívek Tanácsának illetékes munkacsoporthoz eljuttatják. — Az egyházközségi képviselőtestület keretén belül a következő munkacsoportok létrehozása tűnik indokoltnak:

A PASZTORÁLIS MUNKABIZOTTSÁG; külön kiemelésre méltó, mert hiszen ma elsődendő feladat a hitnek az ápolása, elmélyítése egy-egy plébánia keretén belül. Feladatuk a plébánia liturgikus életének figyelemmel kísérése, az egyházi ünnepek fényének emelése, a gyermekek megkeresztelésének, a hitoktatás fontosságának elmélyítése, az elsőáldozásra, a bérmlásra való jelentkezésre buzdítás, a jegyesekkel való foglalkozásban segítségnyújtás.

A KARITÁSSZAL FOGLALKOZÓ MUNKABIZOTTSÁG segít a lelkipásztorok a ma is halatlannal fontos és az egyházközség életére jellemző karitás munka végzésében. Szegények, magányosok, elhagyottak, betegek felkutatása, ellenőrzése, a segítségre való rászorultság ellenőrzése, a segélyek szétosztása. Gyakran nem is annyira az anyagi segítség, mint a lelki támogatás, a szentségekkel való erősítés előmozdítása. Az egyházközségek vitalitásának egyik fokmérője a karitás munka.

AZ ÖKUMENIKUS MUNKABIZOTTSÁG hasznos és komoly segítséget nyújthat a lelkipásztoroknak ott, ahol többféle felekezet él együtt. A testvérfelekezetekkel a kölcsönös szeretet és megbecsülés ápolása, egymás meglátogatása, istentiszteleti rendezvényeiken való részvétel, évenként a keresztény egység imahetének megrendezése komoly segítséget jelent működésük Krisztus végső akaratanak végrehajtásánál: „Hogy mindnyájan egyek legyének.”

AZ ANYAGIAKKAL FOGLALKOZÓ MUNKABIZOTTSÁG segít a lelkipásztoroknak az anyagi ügyek intézésében. Javaslatot tesz a hívek önkéntes egyházi hozzájárulásának (rossz kifejezéssel „egyházi adó”) befizetésére, mértékére, és annak lelkiismeretes teljesítésére. A templom és plébánia esetleges restaurálási munkáiban iparosok felkutatása, munkák és számlák ellenőrzése területén a maguk szakmai tudásával komoly segítséget jelentenek.

A sok esetben reprezentációnak elkönyvelt, idegenforgalmi állomáshelyet jelentő Bazilika végtére mégis csak az a felszentelt hely, ahol valóra válik „A világi hívek apostolkodásáról”

megjelentetett zsinati határozat megállapítása: „A világi hívők részesei Krisztus pápi, prófétái és királyi tisztének, ezért aktív szerepük van az egyház életében és művében.” (III. 10.) Így indokolt, hogy a helyi egyház részéről – jelen esetben a Bazilikában és talán minden más hasonló jellegű templomban – mindenkor felismerhető legyen az a tanúságtevő közösség, melynek tagjai – szintén e zsinati határozat szellemében – tevékenyen részt vesznek a liturgikus életben, és ez „az eleterő bőséges forrása és így lelkesen vállalják a közösség apostoli munkáiból is a rájuk eső részt. Az egyházhoz vezetnek olyan embereket, akik talán nagyon messze távolodtak.”

Szabó Géza

SZERETETSZOLGÁLAT — IDŐ ÉS KÖZÖSSÉG DIMENZIÓIBAN

„Mindig van időm számodra!” – felettébb meghökkentő s szinte hihetetlen közlést tartalmazó felirattal a drezdai Kreuzkirche (Kereszttemplom) kapujában találkoztam. A felirat alatt két telefonszám és az esti órák megjelölése hívta fel a lelki gondokkal küszködők figyelmét arra, hogy a beszélgetés a távbeszélő személytelenségében is megtörténhet. – Áldozatos lelkű papjai lehetnek ennek a templomnak, gondoltam eltűnődve a középkori épület gigantikus méretein, s ez a feltételezés még inkább megerősödött bennem, amikor a következő vasárnapon a hívek zsúfolásig megtöltötték az óriási épületet. Ennyi ember pasztorációja a „mindig van időm számodra” jelszava alatt emberfeletti erőfeszítést kívánhat. (Ó az idő! Napjaink leggyötrőbb hiánycikke; ennek az egyetlen kincsnek egyformán koldusa úgyszólván mindenki!) A megvalósítás lehetőségét azonban némiképp megértettem, amikor megláttam a mozgássérültek tolszékeit begördítő fiatalokat, hirtelen megsejtve, hogy itt nemcsak a három pappnak, de a híveknek is van idejük egymás számára, márpedig, akinek ideje van, annak szíve, odaadása, szeretete is lehet, hiszen enélkül időt sem szakítanak.

A megszivlelendő emlék még elevenen élt bennem, amikor hazatérve egy dunántúli faluban arról értesültem, hogy már ebben az évben is négyen itták meg a permetlevet, pedig még messze az esztendő vége. 1200 lakoshoz mérve félelmetes arány, s azon a környéken gyakran ismétlődő. Az elkövetők rendszerint nem szegények, nem betegek, mégcsak nem is elhagyottak, legalábbis látszat szerint nem azok. Mégis miért? A választ senki nem tudta. A plébános négy falut gondoz, olykor ötöt is, amennyire erejéből telik, hiszen a fél életét robogással tölti: a hívek oly idegenek egymás számára, akárha más-más csillagon élnének, a többiről nem is szólva. A teljes atomizálódás aztán kikézi a lelket, ki előbb, ki utóbb esik áldozatává, meglepő módon néha olyan is, aki még tegnapelőtt új háza felépítését tekintette legfőbb céljának.

A mai ember összeroppanásának gyakori oka a teljes elszigeteltség érzése; a „magányos” melléknév sajnos fokozható, számtalan árnyalata van. Előfordul, hogy valamegy közösségbe (vagy egyszerre többbe) tartozó ember is kétségbeesetten elhagyottnak érzi magát, akár mert oldódni-kapcsolódni képtelen, vagy mert szerfelett érzékeny, esetleg túl sokszor csalódott. Gyakoribb azonban a közösségbe nem tartozók magánya. Agyondédelgetett egyiké serdülnek fel sereggestül, akik a gyermekkori testvértelenség átkát hordozzák holtig furcsa csonkolásként, s a családból kinöve sértetten tapasztalják: senki sem tudja róluk, hogy „királyfinak vagy királylányoknak” születtek; házasságuk esetleg éppen alkalmazkodóképességük hiánya folytán felbomlik, szüleik meghalnak, oldalági rokonuk nincs: sakhamar rájuk köszönt a lelki magány után a reális egyedüllét is, amelyben többé nem a dédelgetés vágya dominál, megtenné az emberi hang pusztá csengése is, csak szólna valaki. Öregek tengődnek sziget-létükbe zártan, elárvultan és olykor súlyos bánat süt némely gyermek szeméből is. (Egy vidéki kórházban hatvéss kisfiút szedtek le a kilencedik emeleti ablakból, utolsó pillanatban eltöklét leugrása előtt.) Ki, miért, hol, mikor magányos, nem tudhatjuk. De az emberi kapcsolatok kihülésének járványa kísért, s olykor döbbenetn riadunk saját lelkiismeretünk szavára: hol vagyunk mi hívők? Hol az egyházak, hol a diakónia, amelyről annyit beszélünk?

Hol vannak mindazok, akik a magány sivatagában vergődőknek forrást, oázist mutathatnának, miként Hágárral és fiával tette volt az angyal? Pedig a „diakónia” önmagában, eredetileg éppen azt jelenti, hogy „át a homokon”, átvitt értelemben a diakonozat a tevhajcsár szolgálója, a kifejezés további jelentésében egyszerűen: szolgálat. Szolgálat, amely a hívő mindenkinek tartozik, akit csak személye hatósugarával elérni képes.

Az Istennel közösségben élő ember sohasem magányos. És mivel nem az, mindig van affinitása az embertárs számára is. Tettre kész tehát, valóban sokszor és sokat tehet és tesz is a karnyújtásnyi távolságban elérhető szenvedőkért. (Ismerek nyugdíjas házaspárt, akik minden erejüket, idejüket az elfekvő kórház betegeinek istápolására fordítják – s ha ez a példa ritka is, többen akadnak, akik mozgássérülteknek szereznek felüdülést, intézetben

elő gyermekeket patronálnak, vagy legalább rokonaik, szomszédaik, munkatársaik és barátai körében látják el a diakonosz tisztét.) — Mindezek közepette az egyén mégis sokszor úgy érzi, mintha a tengerek ceppjeit akarná kiskanállal kimeregetni. Oly sokat kellene tenni, de olyan kevésre vagyunk képesek, és mivé lesz az a kevés is, ha betegség vagy bal-eset teríti le a fáradozót? Kinek adhatja át pártfogoltját, ha netán csak hosszabb útra indul?

A diakónia akkor eredményes, ha nem csupán elszigetelt egyének erőfeszítése, hanem a hívő közösség munkája, ahol egyik kéz átveszi, amit elejt a másik, s ahol a közös erőfeszítés nagyobb eredménye meg is erősíti a már-már lankadó energiákat. — Mert azok néha ellankodnak, ha egyáltalán kibontakoztak. A magánélet szigeteit főfalak veszik körül, az sem lát át rajtuk, akinek volna szeme hozzá. Hány őszinte hívő akad, aki rendszeres templomba járó ugyan, de eszébe sem jut, hogy közelebbi ismeretségbe, esetleg baráti kapcsolatba lépjen azokkal, akikkel vasárnaponként találkozik. Hogy részese legyen örömeiknek, bánataiknak és velük együtt árássa ki az összetartozás melegét a fagyoskodókra! Létezik ellentétes típus is: aki segítő buzgalmában ezerfelé aprózza szét önmagát, és noha nem ismer fáradságot, áldozatkészsége is határtalan, mégis mindenhová csak sovány morzsákat szór, hiszen túl sokat markol és keveset fog.

Az egyházak — és ebben bizvást egyek lehetnek a különböző felekezetek — hatásos diakóniai tevékenységet csakis a közösségteremtés, a közösségek megerősítése útján gyakorolhatnak. — Közösség nélkül adni is, kapni is nehezebb. (Értve ezen szeretetet, gondoskodást, törődést, együttérzést, alkalmasint anyagi javakat.) A pap — még hogyha híveinek száma nem is több ezres mértékű, és ha nem is kénytelen ideje javát az országúton robogva tölteni — nem juthat el mindenkihez, legalábbis nem olyan elmélyült beszélgetésekre, melyekre sokaknak szükségük lenne. Ha pedig idejével nem gazdálkodik ésszerűen, könnyen áldozatul eshet a törődésére kevésbé rászoruló, bőbeszédű panaszkodóknak, akik aztán a legszükségesebb teendőktől is elrabolják idejét. Csak a laikusközösségek segítségével lehet olyan hálózat szőni, amelyben megkapaszkodhatnak a fuldoklók. (Ez utóbbi számára pedig akkor nem „alamizsna” a mások értük való fáradozása, ha tudják, ők nem magányos elfogadók, hanem egy közösség részei, tagjai.) Aki tudja, hogy fontos a többiek számára, aki az ezer szállal összekötő szeretet biztonságos melegét érzi, az bizvást elfogadhatja a közösség bármilyen jellegű segítségét, mert ha az egész a részért fáradozik, önmagáért is teszi, lévén csak a résszel együtt egész. Ez persze csak az elfogadó szempontjából felmerülő gondolat. A diakónia nemcsak a közösség tagjáért való fáradozást jelent, hanem nyitottságot minden elestet felé.) — A kisközösségek apró csónakok korunk magányának sötét vizein. Mégsem veszendő sajkák: Jézus jár a habok felett. Nemcsak a hullámoktól őrzi meg övét, de saját gyengeségeiktől is.

Milyen ideálisnak látjuk ma az idők távolából az ösgyülekezeteket, Pál apostol mégis mennyit gyözködött-bajlódott velük! Intett, dorgált, irányított, korholt, s megírta a korinthusbelieknek a „könnyek levelét”. Ahol emberek vannak, ott elkerülhetetlenül felbukkan a hiúság, az önzés, az elzárkózás vagy éppen a széthúzás és a versengés veszélye; ám megvan a lehetősége az erények kibontakozásának is: türelem, odaadás, áldozatkészség, egymás terheinek hordozása csak közösségben létezhet, s az erős, érett, másoknak támaszt nyújtani képes személyiség is csak ott fejlődhet ki.

„Mindig van időm számodra!” — Sokat jelentő mondat. Keresztény életvitel szeretetszolgálat nélkül elképzelhetetlen. Erre tanít minket az ösgyülekezetek példája, amelyek nem is álmodtak még „intézményes” keretekről, hanem segítettek, ahol kellett, s tudtak. Ma Isten gyermekének lenni annyit jelent, mint küldöttné lenni, az összetartozás és a boldogság melegét vinni komor, didergő szívekbe. Ehhez pedig nélkülözhetetlen az időn kívül a figyelem, a tapintat, az empátia; megannyi előfeltétele a közösségi létnek és a diakóniai életvitelnek. Nem bővelkedünk e tulajdonságokban, de kis közösségeinkben kialakíthatjuk őket. Ezt a közösségi létet erősítette az ösgyülekezetekben az „agapé”, a szeretetvacsera: hagyomány a „szeretetvendégség” formájában ma is él valamennyi protestáns felekezetben. (Imádság, ének, előadás, kötetlen beszélgetés a programja, tea és sütemény mellett.) Kedves és hasznos szokás Svájcban, hogy a templomból nem szaladnak haza a hívek, hanem összejönnek nyáron a kertben, télen a nagy teremben, ahol kávé, tea, fagyalt, üdítő ital várja őket, amit az asszonyok készítenek elő és együttmaradnak kicsit, beszélgetnek. E beszélgetések során informálódnak arról is, ki beteg, kinek van szüksége látogatásra, segísége, aminek különösen a hegyek közt szétszórta, tanyás jellegű svájci települési viszonyok között nagy a jelentősége; de a lakóterület feltérképezése — segísége szorulóknak és segítséget nyújtani késznek szempontjából — mindenhol nélkülözhetetlen. — A drezdai Kreuzkirche hívei csoportonként jönnek össze a hét kijelölt napjain: kismamák, nagymamák, fiatal házasságok stb. Egyik csoport olykor meghívja a másikat, ismerik egymást, tudnak egymásról.

„Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben: én is ott leszek köztük.” Ahol pedig Ő jelen van, onnan fény sugárzik, ott az Éden. A lángpallósú angyal leereszti kardját: a kapu nyitva áll.